

Ordinariátní list

Králové-Hradecké diécese.

1893.

Díl. V.

Čís. 36.

N. E. 9199.

Sanctissimi Domini nostri Leonis divina providentia Papae XIII. litterae Encyclicae

DE STUDII SCRIPTURAE SACRAE.

VENERABILIBVS FRATRIBVS PATRIARCHIS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS VNIVERSIS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMVNIONEM CVM APOSTOLICA SEDE HABENTIBVS

LEO PP. XIII.

**Venerabiles Fratres,
Salvem et Apostolicam Benedictionem.**

Providentissimus Deus, qui humanum genus, admirabili caritatis consilio, ad consortium naturae divinae principio evexit, dein a communi labe exitioque eductum, in pristinam dignitatem restituit, hoc eidem propterea contulit singulare praesidium, ut arcana divinitatis, sapientiae, misericordiae suae supernaturali via patefaceret. Licet enim in divina revelatione res quoque comprehendantur, quae humanae rationi inaccessae non sunt, ideo hominibus revelatae, ut ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint, non hac tamen de causa revelatio absolute necessaria dicenda est, sed quia Deus ex infinita bonitate sua ordinavit hominem ad finem supernaturalem.¹⁾ Quae supernaturalis revelatio, secundum universalis Ecclesiae fidem, continetur tum in, sine scripto, traditionibus tum etiam in, libris scriptis, qui appellantur sacri et canonici, eo quod Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum

N. E. 9199.

Encyklika Jeho Svatosti Papeže Lva XIII. o studiu Písem Svatých.

DŮSTOJNÝM BRATRÍM

PATRIARCHŮM, PRIMASŮM, ARCIBISKUPŮM I BISKUPŮM VEŠ KTERÉHO OKRŠLKU KATOLICKÉHO, KTEŘÍ JSOU V MILOSTI A OBCOVÁNÍ S APOŠTOLSKOU STOLICÍ,

PAPEŽ LEV XIII.

**Důstojní bratři!
Pozdrav a požehnání apoštolské!**

Nejvyš prozřetelný Bůh, kterýž v podivuhodném lásky úradku pokolení lidské zpočátku k účastenství přirozenosti božské povýšil, potom od dědičné skvrny a záhuby osvobodiv opět v dřívější důstojnost uvedl, udělil mu proto té zvláštní přednosti, aby mu zjevil tajemství božství, moudrosti a milosrdenství svého. Ovšemť obsaženy jsou v zjevení božském věci, které rozumu lidskému nepřístupnými nejsou, než zjeveny jsou proto, aby mohly ode všech snadno, s pevnou jistotou bez přimísení nějakého bludu býti poznány; z té příčiny však nesmí býti zjevení nazváno naprostě nutným, ale poněvadž Bůh ve své neskončené dobrotě určil člověka k cíli nadpřirozenému. Toto nadpřirozené zjevení obsaženo jest, dle víry veškeré Církve, jednak v nepsaných podáních, jednak i v knihách psaných, které se svatými a kanonickými nazývají, poněvadž za vedení Ducha Svatého napsány byvše mají za původce Boha, a jako takové Církvi samé svěřeny jsou.

¹⁾ Conc. Vat. sess. II, cap. III, de revel.

*habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt.*¹⁾ Hoc sane de utriusque Testamenti libris perpetuo tenuit palamque professa est Ecclesia: eaque cognita sunt gravissima veterum documenta, quibus enuntiatur, Deum, prius per prophetas, deinde per seipsum, postea per apostolos locutum, etiam Scripturam condidisse, quae canonica nominatur²⁾, eandemque esse oracula et eloquia divina³⁾, litteras esse, humano generi longe a patria peregrinanti a Patre caelesti datas et per auctores sacros transmissas⁴⁾. Iam, tanta quum sit praestantia et dignitas Scripturarum, ut Deo ipso auctore confectae, altissima eiusdem mysteria, consilia, opera complectantur, illud consequitur, eam quoque partem sacrae theologiae, quae in eisdem divinis Libris tuendis interpretandisque versatur, excellentiae et utilitatis esse quam maximae. — Nos igitur. quemadmodum alia quaedam disciplinarum genera, quippe quae ad incrementa divinae gloriae humanaeque salutis valere plurimum posse viderentur, crebris epistolis et cohortationibus provehenda, non sine fructu, Deo adiutore, curavimus, ita nobilissimum hoc sacrarum Litterarum studium excitare et commendare, atque etiam ad temporum necessitates congruentius dirigere iamdiu apud Nos cogitamus. Movemur nempe ac prope impellimur sollicitudine Apostolici muneris, non modo ut hunc praeclarum catholicae revelationis fontem tutius atque uberius ad utilitatem dominici gregis patere velimus, verum etiam ut eundem ne patiamur ulla in parte violari ab iis, qui in Scripturam sanctam sive impio ausu invehantur aperte, sive nova quaedam fallaciter imprudenterve moliuntur. — Non sumus equidem nescii, Venerabiles Fratres, haud paucos esse e catholicis, viros ingenio doctrinisque abundantes, qui ferantur alacres ad divinorum Librorum vel defensionem agendam vel cognitionem et intelligentiam parandam ampliorem. At vero, qui eorum operam atque fructus merito collaudamus, facere tamen non possumus, quin ceteros etiam, quorum sollertia et doctrina et pietas optime hac in re pollicentur, ad eam-

Toto přesvědčení o knihách obojího zákona v pravdě vždy měla a veřejně vyznávala Církev; známy jsou nanejvýš závažné výroky starých, jimiž se doznává, že Bůh nejprve skrze proroky, potom skrze sebe sama, posléze skrze apoštoly mluviv též základ položil písmu, kteréž kanonickým se zове, a že toto právě obsahující v sobě proroctví a výroky božské, spisem jest od Otce nebeského pokolení lidskému, daleko od vlasti putujícímu, daným a zbožnými spisovateli odevzdaným. Nuž, když vznešenost a důstojnost písem jest tak veliká, patrnо z toho, že i obor posvátného bohosloví, který se rozbíráním a vykládáním těchto kněh zabývá, jest nad míru vznešeným a prospěšným. Protož, jako jsme s pomocí Boží, ne nadarmo, četnými listy a povzbuzeními pečovali o pěstování jistých jiných odvětví věd, o nichž dalo se souditi, že budou moci velmi vydatně přispívati k rozmnožení slávy Boží a spásy lidské, rovněž tak již dlouho tane nám na mysli, bychom povznesli a doporučili a potřebám časovým přispůbili to nejvznešenější studium písem svatých. Vedeni jsme a takřka donucováni mocí úřadu Apoštolského nejen k tomu, abychom tento přeskvoucí pramen katolického zjevení způsobem bezpečnějším a vydatnějším ve prospěch stádce Páně přístupným učinili, nýbrž abychom ani nestrpěli, by v některé části porušen byl od těch, kteří buď v bezbožné odvaze na Písmo svaté zjevně útočí aneb po něčem novém nerozumně se ženou. — Nejsme zajisté neznalí toho, Důstojní Bratři, že jest mezi katolíky nemálo mužů nadáním a učeností proslulých, kteří čile nesou se k tomu, aby buď svaté knihy v ochranu vzali, aneb v znalosti a v porozumění jim více prospívali. Než, schvalující vším právem přičinění a prospěch mužů těchto, nemůžeme pominouti toho, abychom i ostatní, jichž píle, učenost a zbožnost slibuje v této věci to nejlepší, k témuž chvalnému a svatému úkolu zvlášť nepovzbudili. Přejeme si především a toužíme, aby tito u větším počtu opravdově uchopili se ochranné zbraně Písem božských a statečně se jich přidrželi, a aby zvláště ti, kteréž milost Boží povolala do stavu duchovního, pokud lze, více píle a přičinlivosti věnovali jich čtení, rozjímání a rozbírání.

¹⁾ *Ibid.*

²⁾ S. Aug. *de civ. Dei* XI, 3.

³⁾ S. Clem. Rom. 1 ad Cor. 45; S. Polycarp. ad Phil. 7; S. Iren. *c. haer.* II, 28, 2.

⁴⁾ S. Chrys. *in Gen. hom.* 2, 2; S. Aug. *in Ps.* XXX, *serm.* 2, 1; S. Greg. M. ad Theod. *ep.* IV, 31.

dem sancti propositi laudem vehementer hortemur. Optamus nimirum et cupimus, ut plures patrocinium divinarum Litterarum rite suscipiant teneantque constanter; utque illi potissime, quos divina gratia in sacrum ordinem vocavit, maiorem in dies diligentiam industriamque iisdem legendis, meditandis, explanandis, quod aequissimum est, impendant.

Hoc enimvero studium cur tantopere commendandum videatur, praeter ipsius praestantiam atque obsequium verbo Dei debitum, praecipua causa inest in multiplici utilitatum genere, quas inde novimus manaturas, sponsore certissimo Spiritu Sancto: *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.*¹⁾ Tali sane consilio Scripturas a Deo esse datas hominibus, exempla ostendunt Christi Domini et Apostolorum. Ipse enim qui »miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem«²⁾, ad sacras Litteras, in divinae suae legationis munere, appellare consuevit: nam per occasionem ex ipsis etiam sese a Deo missum Deumque declarat; ex ipsis argumenta petit ad discipulos erudiendos, ad doctrinam confirmandam suam; earundem testimonia et a calumniis vindicat obrectantium, et Sadducaeis ac Phariseis ad coarguendum opponit, in ipsumque Satanam, impudentius sollicitantem, retorquet; easdemque sub ipsum vitae exitum usurpavit, explanavitque discipulis redivivus, usque dum ad Patris gloriam ascendit. — Eius autem voce praeceptisque Apostoli conformati, tametsi dabat ipse *signa et prodigia fieri per manus eorum*³⁾, magnam tamen efficacitatem ex divinis traxerunt Libris, ut christianam sapientiam late gentibus persaderent, ut Iudaeorum pervicaciam frangerent, ut haereses comprimerent erumpentes. Id apertum ex ipsorum concionibus, in primis Beati Petri, quas, in argumentum firmissimum praescriptionis novae, dictis veteris Testamenti fere contexuerunt; idque ipsum patet ex Matthaei et Ioannis Evangeliiis atque ex Catholicis, quae vocantur, epistolis; luculentissime vero ex eius testimonio qui »ad pedes Gamalielis

Toto pak studium, proč tak velice hodným odporučení se býti zdá, první příčina záleží, nehledě ani k jeho vznešenosti a povinné účtě k slovu Božímu, v mnohonásobném prospěchu, o němž, že zněho se prýští, jsme přesvědčeni dle neklamného svědectví Ducha Svatého: »Všeliké Písmo od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k cvičení v spravedlnosti, aby dokonalý byl člověk Boží, ke všelikému skutku dobrému způsobný.« S takovým zajisté že úmyslem dáno jest lidem písmo od Boha, ukazujc příklad Krista Pána a Apoštolův. Neboť On sám, kterýž zázraky svými vážnosti si zjednal, vážností důvěry si dobyl, skrze důvěru zástupy k sobě přivábil, míval v obyčeji, že se na Písmo svaté v úřadě svého božského posláni odvolával: z něho totiž při příležitosti dovozoval, že od Boha poslán a Bohem jest, z něho čerpal doklady při vyučování svých učenníků a na dotvrzování svého učení; svědectví téhož jednak hájil proti nájezdům utrhačův, jednak k usvědčení užíval proti Sadducaeům a Fariseům, jednak i proti Satanu samému obracel; týmž dokládal se na samém sklonku života svého, a po svém vzkříšení, prvé než vstoupil v Slávu Otcovu, učenníkům je vykládal. — Jeho slovem a příkazem Apoštolé poučeni, ač uděloval jim moci, že dáli se divové a zázrakové skrze ruce jejich, přece působnost svou, aby křesťanskou moudrost daleko mezi národy rozšířili, aby zlomili tvrdosť židovskou, aby povstávající bludy potlačili, z kněh božských čerpali. Zřejmo to z jich kázání, zvláště sv. Petra, kteráž na základě pro zákon nový nejpevnějším, výrocích zákona starého sestavili; totéž i na jevo jde z evangelií sv. Matouše a sv. Jana jakož i z listů, kteréž katolickými se nazývají; nejpatrněji však ze svědectví toho, který honosí se, že zákonu Mojžíšovu a prorokům u nohou Gamalielových se naučil, tak že vyzbrojen zbraní duchovní směle říci mohl: »Zbraní bojování našeho nejsou věci tělesné, ale síla z Boha«. —

Z příkladu Kristova a Apoštolův všichni tedy, zvláště pak začátečníci v boji Kristově nechť poznávají, jak vysoko třeba ceniti Pisma božská, a s jakým úsilím, s jakou svědomitostí přistupovati mají k tomuto zbrojnímu pokladu. Neboť ti, kteříž vyučovati mají pravdě katolického učení, ať učené neb neučené, nikde o Bohu,

¹⁾ II Tim. III, 16-17.

²⁾ S. Aug. *de util. cred.* XIV, 32.

³⁾ Act. XIV, 3.

Legem Moysi et Prophetas se didicisse gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea dicere confidenter: *Arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo*¹⁾.« — Per exempla igitur Christi Domini et Apostolorum omnes intelligent, tirones praesertim militiae sacrae, quanti faciendae sint divinae Litterae, et quo ipsi studio, qua religione ad idem veluti armamentarium accedere debeant. Nam catholicae veritatis doctrinam qui habeant apud doctos vel indoctos tractandam, nulla uspiam de Deo, summo et perfectissimo, bono, deque operibus gloriam caritatemque ipsius prodentibus, suppetet eis vel cumulatior copia vel amplior praedictio. De Servatore autem humani generis nihil uberius expressiusve quam ea, quae in universo habentur Bibliorum contextu; recteque affirmavit Hieronymus, »ignorationem Scripturarum esse ignorationem Christi:²⁾« ab illis nimirum extat, veluti viva et spirans, imago eius. ex qua levatio malorum, cohortatio virtutum, amoris divini invitatio mirifice prorsus diffunditur. Ad Ecclesiam vero quod attinet, institutio, natura, munera, charismata eius tam crebra ibidem mentione occurrunt, tam multa pro ea tamque firma prompta sunt argumenta, idem ut Hieronymus verissime edixerit: »Qui sacrarum Scripturarum testimoniis roboratus est, is est propugnaculum Ecclesiae.³⁾« Quod si de vitae morumque conformatione et disciplina quaeratur, larga indidem et optima subsidia habituri sunt viri apostolici: plena sanctitatis praescripta, suavitatem et vi condita hortamenta, exempla in omni virtutum genere insignia; gravissima accedit, ipsius Dei nomine et verbis, praemiorum in aeternitatem promissio, denunciatio poenarum.

Atque haec propria et singularis Scripturarum virtus, a divino afflatu Spiritus Sancti profecta, ea est, quae oratori sacro auctoritatem addit, apostolicam praebebat dicendi libertatem, nervosam victricemque tribuit eloquentiam. Quisquis enim divini verbi spiritum et robur eloquendo refert, ille, *non loquitur in sermone tantum, sed et in virtute et in Spiritu Sancto et in plenitudine multa*⁴⁾. Quamobrem

nejvyšším a nejdokonalejším to dobrou a o dílech, jež slávu a lásku jeho hlásají, nenaleznou dokladů hojnějších aniž chvály vznešenější. O Spasiteli pokolení lidského nenalezne se zpráv bohatějších a zevrubnějších nad ty, které uloženy jsou v celém znění bible; i dobře dotvrzuje sv. Jeronym, „že neznati písem jest neznati Krista“: v nich dojisty zračí se, jakoby živý a výmluvný obraz jeho, z něhož zapuzování zla, pobudka ku ctnosti, rozněcování ku lásce Boží zcela podivuhodně se zmáhá.

Co se pak tkne Církve, tu o založení, zřízení, úřadu a milostech její tak často přichází v nich zmínka, tak mnoho a tak pádných důvodů jest tu po ruce, že též Jeronym zcela správně pronesl: „Kdo svědectvím Písem svatých ozbrojen jest, ten jest baštou Církve“. Jedná-li se o spořádání života a mravů a o kázeň, rovněž tam hojných a výtečných pomůcek naleznou muži apoštolští: předpisy plné svatosti, lahodnosti a mocí oplývající povzbuzení, pro každou ctnost příklady vznešené; k tomu druží se ve jmenu a slovy samého Boha dané velmi závažné příslibení odměny na věčnosti a vyhrožování tresty.

A tatot vlastní a zvláštní, z vnuknutí Ducha Svatého plynoucí síla, ta jest, která kazateli vážnosti dodává, mluvě svobody apoštolské skýtá, rázné a překonávající výmluvnosti udílí. Neboť kdo ducha a sílu slova Božího vkládá v řeč svou, ten „nemluví toliko v řeči, ale i v moci i v Duchu Svatém a v plnosti mnohé.“

Protož říci lze, že převráceně a neprozřetelně jednají ti, kdož kázání svá o náboženství konají a přikázání Boží vysvětlují tak, že skoro nepronášejí nic jiného leč slovavedomosti a rozumu lidského, opírajíce se více o důvody své než božské.

Ovšem tu zcela nutno, že řeč těchto, buď si na pohled sebe skvělejší, přece slabou a chladnou jest, ježto postrádajíc ohně řeči Boží postrádá též moci, kterouž řeč Boží sama sebou nese: „Živát jest zajisté řeč Boží a mocná a pronikavější nad všeliký meč na obě strany

¹⁾ S. Hier. *de studio Script.* ad Paulin, *ep.* LIII, 3.

²⁾ *In Is. Prol.*

³⁾ *In Is.* LIV, 12.

⁴⁾ I Thess. I, 5.

ii dicendi sunt praepostere improvideque facere, qui ita conciones de religione habent et praecepta divina enuntiant, nihil ut fere afferant nisi humanae scientiae et prudentiae verba, suis magis argumentis quam divinis innixi. Istorum scilicet orationem quantumvis nitentem luminibus, languescere et frigere necesse est, utpote quae igne careat sermonis Dei¹⁾, eademque longe abesse ab illa. qua divinus sermo pollet virtute: *Vivus est enim sermo Dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus.*²⁾ Quamquam, hoc etiam prudentioribus assentiendum est, inesse in sacris Litteris mire variam et uberem magnisque dignam rebus eloquentiam: id quod Augustinus pervidit diserteque arguit,³⁾ atque res ipsa confirmat praestantissimorum in oratoribus sacris, qui nomen suum assidue Bibliorum consuetudini piaque meditationi se praecipue debere, grati Deo affirmarunt.

Quae omnia Ss. Patres cognitione et usu quum exploratissima haberent, nunquam cesarunt in divinis Litteris earumque fructibus collaudandis. Eas enimvero crebris locis appellant vel thesaurum locupletissimum doctrinarum caelestium,⁴⁾ vel perennes fontes salutis,⁵⁾ vel ita proponunt quasi prata fertilia et amoenissimos hortos, in quibus grex dominicus admirabili modo reficiatur et delectetur.⁶⁾ Apte cadunt illa S. Hieronymi ad Nepotianum clericum: »Divinas Scripturas saepius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio depouatur; disce quod doceas . . . sermo presbyteri Scripturarum lectione conditus sit;»⁷⁾ convenitque sententia S. Gregorii Magni, quo nemo sapientius pastorum Ecclesiae descripsit munera: »Necesse est, inquit, ut qui ad officium praedicationis excubant, a sacrae lectionis studio non recedant.«⁸⁾ — Hic tamen libet Augustinum admonentem inducere, »Verbi

ostrý, a dosahuje až do rozdělení duše a ducha.“ Ano i v tom souhlasiti nutno se zkušenějšími, že v posvátných knihách podivuhodně obsažena jest důstojná velikých věcí rozmanitost a bohatost ve výmluvnosti: jak to doznává a bystře odůvodňuje Augustin, a zkušenost nejznamenitějších duchovních řečníků, kteří slávu jména svého stálému obírání se s biblí a zvláště zbožnému rozjímání její děkovati mají.

Toto vše když Sv. Otcové poznali a zkušeností stvrzené seznali, nikdy neustávali chváliti Písmo sv. a jeho ovoce. A proto na četných místech nazývají je buď přebohatým pokladem nebeského učení (S. Chrys. in Gen. hom. 21, 2; hom. 60, 3; S. Aug. de discipl. chr. 2) aneb nevyčerpatelným pramenem spásy (S. Athan. ep. fest. 39), aneb předvádějí je před oči naše jako úrodné pole a přerostlou zahradu, ve které stáde Páně podivuhodně se osvěžuje a obveseluje. (S. Aug. serm. 26, 24; S. Ambr. in Ps. 118, serm. 19, 2.) Velice vhodně píše tu sv. Jeroným klerikovi Nepotianovi: Písmo sv. častěji čítej, ano nikdy čtení svaté z rukou neodkládej; uč se, čemu bys učití měl . . . řeč kněze ať jest kořeněna čtením Písem, (S. Hier. de vit. cleric. ad Nepot.); s tím souhlasí i výrok sv. Řehoře Vel., nad něhož nikdo moudřeji o povinnostech pastýřů církve nepsal a který praví: »Ti, kterým úřad kazatelský svěřen jest, nemají nikdy ustávat od čtení Písma sv. (S. Greg. M. Regul. past. II., 11 (al. 22); Moral. XVIII., 26 (al. 14).

Ve smyslu tom napomíná nás i sv. Aug., jenž dí: Ten marným jest Slova Božího hlasatelem na venek, kdo v srdci svém ho neslyší. (S. Aug. serm. 179, 1.), a týž sv. Řehoř vybízí kazatele, »aby dříve, než jiným slovo Boží hlásati budou, sami na sebe je obraceli a tak jednání jiných posuzující sami na sebe nezapomínali.« (S. Greg. M. Regul. past. III. 24 [al. 48]). Avšak tak hlásal již dávno dle příkladu a vzoru Kristova »jenž počal činiti a učití« hlas Apoštola, který neto-

¹⁾ Ierem. XXIII, 29.

²⁾ Hebr. IV, 12.

³⁾ De doct. chr. IV, 6, 7.

⁴⁾ S. Chrys. in Gen. hom. 21, 2; hom. 60, 3; S. Aug. de discipl. chr. 2.

⁵⁾ S. Athan. ep. fest. 39.

⁶⁾ S. Aug. serm. 26, 24; S. Ambr. in Ps. CXVIII, serm. 19, 2.

⁷⁾ S. Hier. de vit. cleric. ad Nepot.,

⁸⁾ S. Greg. M., Regul. past. II, 11 (al. 22); Moral. XVIII, 26 (al. 14).

Dei inanem esse forinsecus praedivatorem, qui non sit intus auditor,«¹⁾ eumque ipsum Gregorium sacris concionatoribus praecipientem, »ut in divinis sermonibus, priusquam aliis eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta se deserant.«²⁾ Sed hoc iam, ab exemplo et documento Christi, qui *coepit facere et docere*, vox apostolica late praemonuerat, non unum allocuta Timotheum, sed omnem clericorum ordinem, eo mandato: *Attende tibi et doctrinae, insta in illis; hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos qui te audiunt.*³⁾ Salutis profecto perfectionisque et propriae et alienae eximia in sacris Litteris praesto sunt adiumenta, copiosius in Psalmis celebrata; iis tamen, qui ad divina eloquia, non solum mentem afferant docilem atque attentam, sed integrae quoque piaequae habitum voluntatis. Neque enim eorum ratio librorum similis atque communium putanda est; sed, quoniam sunt ab ipso Spiritu Sancto dictati, resque gravissimas continent multisque partibus reconditas et difficiliores, ad illas propterea intelligendas exponendasque semper eiusdem Spiritus »indigemus adventu,«⁴⁾ hoc est lumine et gratia eius: quae sane, ut divini Psaltae frequenter instat auctoritas, humili sunt precatione imploranda, sanctimonia vitae custodienda.

Praeclare igitur ex his providentia excellent Ecclesiae, quae, *ne caelestis ille sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceret,*«⁵⁾ optimis semper et institutis et legibus cavit. Ipsa enim constituit, non solum magnam eorum partem ab omnibus suis ministris in quotidiano sacrae psalmodiae officio legendam esse et mente pia considerandam, sed eorundem expositionem et interpretationem in ecclesiis cathedralibus, in monasteriis, in conventibus aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possint, per idoneos viros esse tradendam; diebus autem saltem dominicis et festis solemnibus fideles salutaribus Evangelii verbis pasci, restricte

liko Timotheovi, nýbrž celému stavu duchovnímu tento podává rozkaz: Dej pozor na sebe i na učení: v tom trvej; nebo to čině, i sám sebe spasena učiníš, i ty, kteříž tebe poslouchají (I. Tim. IV., 16.). A v pravdě bohaté skytá nám Písmo sv. pomůcky, jimiž bychom pečovatí měli o spásu a zdokonalení své i jiných, obzvláště v Žalmích, těm totiž, kteří netoliko výrokům Božím mysl účelivou pozornou přikládají, ale i s celou zbožnou silou své vůle je přijímají. Neboť ráz těchto knih nelze stotožňovati s rázem knih obyčejných, nýbrž poněvadž vnuknutím samého Ducha sv. sepsány jsou, a věci velmi důležité obsahují po mnohé stránce skryté a příliš nesnadné k jich porozumění a jejich výkladu vždycky téhož přispění Ducha sv., t. j. jeho osvětlení a milostí, jest potřebí (S. Hier. in Mich. 1, 10.), a za to, jako Žalmista Páně často úsilně vybízí, ustavičně pokornou modlitbou třeba jest prositi a svatostí života si je zachovati.

Z toho tedy jasně vysvítá, jak starostliva jest církev sv., když vždycky těmi nejlepšími ústavy a zákony pečovala o to, aby »nebeský onen poklad posvátných knih, jež Duch sv. z převeliké štědrosti lidem zůstavil, zanedbán nezůstal. (Conc. Trid. sess. V. decret. dereform. 1.) Neboť ona rozkázala, aby netoliko velká část jich ode všech jejich služebníků v denním officiu posvátných žalmů čtena a zbožnou myslí o ní meditováno bylo, nýbrž i aby jejich vysvětlení a výklad v kostelích katedrálních, v klášteřích a konventech jiných řeholí, v nichž studie s prospěchem by kvěsti mohly, skrze schopné muže byl podáván, přísně však nařídila, aby aspoň v neděli a dnech svátečních věřící spasitelnými slovy Evangelia byli nasyčováni. (Conc. Trid. sess. V. decret. de reform. 1—2.) A této moudrosti a péči církve přičítati jest onu živou vážnost, jaké těšilo se vždycky Písmo sv. i jeho přehojný užitek. —

¹⁾ S. Aug. *serm.* 179, 1.

²⁾ S. Greg. M., *Regul. past.* III, 24 (al. 48).

³⁾ I Tim. IV., 16.

⁴⁾ S. Hier. in *Mich.* 1, 10.

⁵⁾ Conc. Trid. sess. V, decret. de reform. 1.

Ku potvrzení našeho soudu a povzbuzování možno poukázati k tomu, že od počátku náboženství křesťanského, všichni ti, kteří

iussit.¹⁾ Item prudentiae debetur diligentiaeque Ecclesiae cultus ille Scripturae sacrae per aetatem omnem vividus et plurimae ferax utilitatis. — In quo, etiam ad firmanda documenta hortationesque Nostras, iuvat commemorare quemadmodum a religionis christianae initiis, quotquot sanctitate vitae rerumque divinarum scientia floruerunt, ii sacris in Litteris multi semper assiduique fuerint. Proximos Apostolorum discipulos, in quibus Clementem Romanum, Ignatium Antiochenum, Polycarpum, tum Apologetas, nominatim Iustinum et Irenaeum, videmus epistolis et libris suis, sive ad tutelam sive ad commendationem pertinerent catholicorum dogmatum, e divinis maxime Litteris fidem, robur, gratiam omnem pietatis arcessere. Scholis autem catecheticis ac theologis in multis sedibus episcoporum exortis, Alexandrina et Antiochena celeberrimis, quae in eis habebatur institutio, non alia prope re, nisi lectione, explicatione, defensione divini verbi scripti continebatur. Inde plerique prodierunt Patres et scriptores, quorum operosis studiis egregiisque libris consecuta tria circiter saecula ita abundarunt, ut aetas biblicae exegeseos aurea iure ea sit appellata. — Inter orientales principem locum tenet Origenes, celeritate ingenii et laborum constantia admirabilis, cuius ex plurimis scriptis et immenso Hexaplorum opere deinceps fere omnes hauserunt. Adnumerandi plures, qui huius disciplinae fines amplificaverunt: ita, inter excellentiores tulit Alexandria Clementem, Cyrillum; Palaestina Eusebium, Cyrillum alterum; Cappadocia Basilium Magnum, utrumque Gregorium, Nazianzenum et Nyssenum; Antiochia Ioannem illum Chrysostomum, in quo huius peritia doctrinae cum summa eloquentia certavit. Neque id praecclare minus apud occidentales. In multis qui se admodum probavere, clara Tertulliani et Cypriani nomina, Hilarii et Ambrosii, Leonis et Gregorii Magnorum; clarissima Augustini et Hieronymi: quorum alter mire acutus extitit in perspicienda divini verbi sententia, uberrimusque in ea deducenda ad auxilia catholicae veritatis, alter a singulari Bibliorum scientia magnisque ad eorum usum laboribus, nomine Doctoris maximi praeconio Ecclesiae est honestatus. — Ex eo tempore ad undecimum usque saeculum, quamquam huiusmodi contentio

vynikali svatostí života a známostí věcí Božských, mnoho a pilně se obírali Písmem sv. Neboť vidíme, že bezprostřední žáci Apoštolů, jako Klement Římský, Ignatius z Antiochie, Polycarp, — a dále Apologetové, zejména Justinus Irenaeus, kdykoli ve svých knihách a listech hájili nebo doporučovali učení katolické, že hlavně z písmna sv. čerpali svou víru, sílu a veškeren nádech zbožnosti. Když pak povstaly v mnohých sídlech biskupských školy katechetické a theologické, mezi nimiž nejslavnějšími byly škola Alexandrinská a Antiochenská, tu jádrem učení tamnějšího nebylo nic jiného než čtení, výklad a obrana slova Božího. Odtud vyšli přemnozí otcové a spisovatelé církevní, kteří po tři téměř za sebou následující století tolik důkladných studií a knih výtečných podali, že ten věk právem nazván byl zlatou dobou biblické exegese. —

Mezi východními první zaujímá místo Origenes, obdivuhodný svým ostrovtipem a prací neúmornou, z jehož přecetných spisů a obrovského díla Hexaply potom všichni téměř čerpali. Sem počítá dlužno mnohé, kteří byli přestiteli a šířiteli tohoto odvětví: tak mezi znamenitějšími zplodila Alexandrie Klementa, Cyrilla, Palaestina Eusebia, Cyrilla druhého; Kappadocia Basilium Velkého, oba Řehoře, Nazianského a Nyssenského; Antiochie onoho Jana Zlatoústého, jenž velikou znalostí písem i neobyčejnou výmluvností vynikal. Neméně proslulí jsou v ohledu tom i Otcové západní. Mezi mnohými, kteří nad jiné se vyznamenali, stůjtež zde slavná jména Tertulliana a Cypriana, Hilaria a Ambrože, Lva Vel. a Řehoře Vel.; nejslavnější pak Augustina a Jeronýma, z nichž prvý obdivuhodným vynikal důmyslem v podávání smyslu slova Božího, a který také bohatě užíval ho tam, kde dokazoval pravdu katolické víry, druhý pak pro neobyčejnou znalost Písem a pro veliké práce, jež věnoval k jejich ocenění, výrokem církevním jménem Doctor maximus byl vyznamenán.

¹⁾ Ibid. 1-2.

Od té doby až do století jedenáctého, ačkoli zápal ve studiu tom nevyrovnal se hor-

studiorum non pari atque antea ardore ac fructu viguit, viguit tamen, operâ praesertim hominum sacri ordinis. Curaverunt enim, aut quae veteres in hac re fructuosiora reliquissent deligere, eaque apte digesta de suisque aucta pervulgare, ut ab Isidoro Hispalensi, Beda, Alcuino factum est in primis; aut sacros codices illustrare glossis, ut Valafridus Strabo et Anselmus Laudunensis, aut eorumdem integritati novis curis consulere, ut Petrus Damianus et Lanfrancus fecerunt. — Saeculo autem duodecimo allegoricam Scripturae enarrationem bona cum laude plerique tractarunt: in eo genere S. Bernardus ceteris facile antecessit, cuius etiam sermones nihil prope nisi divinas Litteras sapiunt. — Sed nova et laetiora incrementa ex disciplina accessere *Scholasticorum*. — Qui, etsi in germanam versionis latinae lectionem studuerunt inquirere, confectaque ab ipsis *Correctoria biblica* id plane testantur, plus tamen studii industriaeque in interpretatione et explanatione collocaverunt. Composite enim dilucideque, nihil ut melius antea, sacrorum verborum sensus varii distincti; cuiusque pondus in re theologica perpensum; definitae librorum partes, argumenta partium; investigata scriptorum proposita; explicata sententiarum inter ipsas necessitudo et connexio; quibus ex rebus nemo unus non videt, quantum sit luminis obscurioribus locis admotum. Ipsorum praeterea de Scripturis lectam doctrinae copiam admodum produnt, tum de theologia libri, tum in easdem commentaria; quo etiam nomine Thomas Aquinas inter eos habuit palmam. — Postquam vero Clemens V decessor Noster Athenaeum in Urbe et celeberrimas quasque studiorum Universitates litterarum orientalium magisteriis auxit, exquisitius homines nostri in nativo Bibliorum codice et in exemplari latino elaborare coeperunt. Reverta deinde ad nos eruditione Graecorum, multoque magis arte nova libraria feliciter inventa, cultus Scripturae sanctae latissime accrevit. Mirandum est enim quam brevi aetatis spatio multiplicata praelo sacra exemplaria, *vulgata* praecipue, catholicum orbem quasi compleverint: adeo per id ipsum tempus, contra quam Ecclesiae hostes calumniantur, in honore et amore erant divina volumina. — Neque praetereundum est, quantus doctorum virorum numerus, maxime ex religiosis familiis, a Viennensi Concilio ad Tridentinum, in rei biblicae bonum provenerit: qui et novis usi

livostí a plodností onomu dřívějšímu, udržel se předce i na dále zvláště snahou mužů stavu duchovního. Nebo pečovali o to, buď aby to, co staří lepšího zanechali vybírali, a vhodně vybrané se svými vědomostmi obohatali a rozšířili, jak to činili zvláště Isidor ze Sevilly, Beda a Alkuin; aneb knihy svaté vysvětlovali glossami, jako Valafried, Strabo a Anselm z Laonu, aneb o jich neporušenost znovu pečovali, jako to činili Petr Damiánský a Lanfrancus. — Ve století XII. pak většina jich obírala se s velikou pochvalou allegorickým výkladem Písem; v ohledu tom vynikl nad jiné sv. Bernard, jehož řeči prodchnuty jsou samým Písmem sv. —

Avšak nového, utěšenějšího vzrůstu došel ten obor přičiněním Scholastiků. — Ačkoliv tito snažili se vyzkoumati, je-li latinský překlad čtení správné, jak toho zřejmě dokladem jsou *Correctoria biblica*, které oni vydali, předce více píle a studia věnovali výkladu a vysvětlování. Neboť rozličné výklady slova Božího řádně a jasně, jako nikdy předtím, rozlišili. O každém výkladu po stránce theologické jeho důležitosti uvažovali; ustanovili díly knih, podali obsah těch částí; pátrali, jaký účel měli as spisovatelé jich; vykládali, jaké jest spojení mezi jednotlivými větami, z čehož vidí každý, jakého světla dostalo se místům temnějším. Mimo to jejich knihy theologické aneb komentáře k Písmu sv. dosvědčují zřejmě, jaké bohaté učenosti nabyli čtením Písma sv. Mezi těmi první místo zaujímá sv. Tomáš Aquinský.

Když předchůdce náš Klement V. na universitě Římské a na jiných slavných vysokých školách ustanovil učitele řeči východních, tu počali mužové naši důkladněji původní text Písem sv. a překlad latinský studovati. A když obnovilo se u nás studium jazyka řeckého a ještě více když šťastně vynalezen byl tisk, tu rozšířilo se studium Písem sv. co nejvíce. Podivuhodno zajisté, v jak krátkém čase rozmnožily se tiskem knihy svaté, zejména *Vulgata* svět katolický takměř za-

subsidiis et variae eruditionis ingeniique sui segetem conferentes non modo auxerunt congestas maiorum opes, sed quasi munierunt viam ad praestantiam subsecuti saeculi, quod ab eodem Tridentino effluxit, quum nobilissima Patrum aetas propemodum rediisse visa est. Nec enim quisquam ignorat, Nobisque est memoratu iucundum, decessores Nostros, a Pio IV ad Clementem VIII, auctores fuisse ut insignes illae editiones adornarentur versionum veterum, Vulgatae et Alexandrinae; quae deinde, Sixti V eiusdemque Clementis iussu et auctoritate, emissae, in communi usu versantur. Per eadem autem tempora, notum est, quum versiones alias Bibliorum antiquas, tum polyglottas Antuerpiensem et Parisiensem, diligentissime esse editas, sinceræ investigandae sententiae peraptas: nec ullum esse utriusque Testamenti librum, qui non plus uno nactus sit bonum explanatorem, neque gravio-rem ullam de iisdem rebus quaestionem, quae non multorum ingenia fecundissime exercuerit: quos inter non pauci, iique studiosiores Ss. Patrum, nomen sibi fecere eximium.

Neque, ex illa demum aetate, desiderata est nostrorum sollertia: quum clari subinde viri de iisdem studiis bene sint meriti, sacrasque Litteras contra *rationalismi* commenta, ex philologia et finitimis disciplinis detorta, simili argumentorum genere vindicarint. — Haec omnia qui probe ut oportet considerent, dabunt profecto, Ecclesiam nec ullo unquam providentiae modo defuisse, quo divinae Scripturae fontes in filios suos salutariter derivaret, atque illud praesidium, in quo divinitus ad eiusdem tutelam decusque locata est, retinuisse perpetuo omnique studiorum ope exornasse, ut nullis externorum hominum incitamentis eguerit, egeat.

Iam postulat a Nobis instituti consilii ratio, ut quae his de studiis recte ordinandis videantur optima, ea vobiscum communicemus, Venerabiles Fratres. Sed principio quale adversetur et instet hominum genus, quibus vel artibus vel armis confidant, interest utique hoc loco recognoscere. —

plavily: takové tedy úctě a lásce těšily se knihy posvátné a to v tom čase, na který nepřátelé církve své šípy potupy metají. — Tu třeba také připomenouti, jak veliký počet učenců, zvláště z rodin řádových, vzrostl od sněmu Viennského do sněmu Tridentského na prospěch Písma sv., kteří nových užívající pomůcek a rozličné poklady učenosti i ovoce své vlastní práce duševní s nimi spojující, nejenom sebranou zásobu od předků rozmnožili, nýbrž i zároveň dráhu klestili k velkolepému rozvoji v následujícím století, ve kterém slavilo se koncilium Tridentinské, a kdy se zdálo, že vrátila se ona slavná stará doba Otců. A všem zajisté známo jest a my s potěšením to připomínáme, že to předchůdcům Našim od Pia IV. až po Klementa VIII. bylo podnětem k oněm slavným vydáním Vulgaty a překladu Alexandrinského, které pak na rozkaz a pod autoritou Sixta V. a téhož Klementa na světlo vydány byvše u všeobecném jsou užívání. Známo též, že téhož času jakož i jiné staré překlady bible, taktéž i Polyglotty Antwerpské a Pařížské v nejpečlivějších k vypátrání správného textu velmi vhodných vydáních vyšly, že není knihy obou zákonů, která by neměla více než jednoho dobrého vykladače, a že nebylo žádné důležitější otázky v tomto oboru, kterou by se opět mužové nadaní neobírali; někteří mezi nimi, zvláště oni, kteří spoléhali na studium sv. Otců, dosáhli znamenitého jména. A ani po tomto čase neustala horlivost Našich; vždyť slavní potom mužové velikých zásluh dobyli si o témže studiu a Písmo sv. proti smýšlenkám rationalismu, vzatým z philologie a ze zpřízněných jí oborů podobnými důvody hájili. — Toto všechno kdo řádně, jak třeba, uváží, jistě uzná, že Církev všemožně pečovala o to, aby prameny spásy Slova Božího k dítkám svým sváděla, a že ochranu, ku které Bohem za čestnou téhož stráž postavena byla, vždy podržela a všemožným studiem vytříbila, takže nepotřebovala a nepotřebuje, aby ji lidé mimo ni stojící povzbuzovali. —

A nyní žádá to od Nás záměru stanoveného důvod, abychom s Vámi, Důstojní bratři, sdělili, co se zdá býti nejlepším k správnému uspořádání těchto studií. Avšak nejprve záhodno zajisté na tomto místě ohlédnouti se, jakého

Scilicet, ut antea cum iis praecipue res fuit qui privato iudicio freti, divinis traditionibus et magisterio Ecclesiae repudiatis, Scripturam statuerant unicum revelationis fontem supremumque iudicem fidei; ita nunc est cum Rationalistis, qui eorum quasi filii et heredes, item sententia innixi sua, vel has ipsas a patribus acceptas christianae fidei reliquias prorsus abiecerunt. Divinam enim vel revelationem vel inspirationem vel Scripturam sacram, omnino ullam negant, neque alia prorsus ea esse dictitant, nisi hominum artificia et commenta: illas nimirum, non veras gestarum rerum narrationes, sed aut ineptas fabulas aut historias mendaces; ea, non vaticinia et oracula, sed aut confictas post eventus praedictiones aut ex naturali vi praesensiones; ea, non veri nominis miracula virtutisque divinae ostenta, sed admirabilia quaedam, nequaquam naturae viribus maiora, aut praestigias et mythos quosdam: evangelia et scripta apostolica aliis plane auctoribus tribuenda. —

Huiusmodi portenta errorum, quibus sacrosanctam divinorum Librorum veritatem putant convelli, tamquam decretoria pronuntiata novae cuiusdam *scientiae liberae*, obtrudunt: quae tamen adeo incerta ipsimet habent, ut eisdem in rebus crebrius immutent et suppleant. Quum vero tam impie de Deo, de Christo, de Evangelio et reliqua Scriptura sentiant et praedicent, non desunt ex iis qui theologi et christiani et evangelici haberi velint, et honestissimo nomine obtendant insolentis ingenii temeritatem. His addunt sese consiliorum participes adiutoresque e ceteris disciplinis non pauci, quos eadem revelatarum rerum intolerantia ad oppugnationem Bibliorum similiter trahit. Satis autem deplorare non possumus, quam latius in dies acriusque haec oppugnatio geratur. Geritur in eruditos et graves homines, quamquam illi non ita difficile sibi possunt cavere; at maxime contra indoctorum vulgus omni consilio et arte infensi hostes nituntur. Libris, libellis, diariis exitiale virus infundunt; in concionibus, id sermonibus insinuant; omnia iam pervasere, et multas tenent, abstractas ab Ecclesiae tutela, adolescentium scholas, ubi credulas mollesque mentes ad contemptionem Scripturae, per ludibrium etiam et scurriles iocos, depravant misere. —

druhu jsou odpůrci, a jakých zbraní nebo lstí užívají. — Jako totiž dříve s těmi hlavně co činiti bylo, kteří na svoje soukromé mínění spoléhající a podání Boží i učitelský úřad Církve zavrhující, pravili, že Písmo sv. jest jediným pramenem zjevení a nejvyšším rozhodčím víry: tak zase nyní máme rationalisty, kteří jako synové a dědici oněch na svůj rovněž spoléhající rozum i tyto od otců přijaté zbytky víry křesťanské *naprosto* zavrhl. Neboť ani Božího zjevení ani inspirace ani Písma sv. nikterak neuznávají, a říkají, že to není nic jiného, než klam a smýšlenky lidské, a co se tam vypravuje, že nejsou to události skutečné, nýbrž buď nesmyslné bajky, aneb události vylhané; že nejsou žádná proroctví, nýbrž buď po událostech teprve sepsané přípovědi, buď předtuchy ze síly přirozené, že nejsou zázraky v pravém slova smyslu a zjevné důkazy moci Boží, nýbrž něco podivuhodného sice, nikterak ale síly přirozené nepřevyšující, aneb hříčky nějaké, neb mythy. — Evangelia pak a listy apoštolské jiným prý docela děkují svůj původ. —

Takovéto hrozné bludy, jimiž posvátnou pravdu knih Božích zvrátiti usilují, za nezvratné jakoby učení nové jakési vědy svobodné vydávají, a přece tytéž za tak nejisté sami mají, že je v těchže věcech častěji mění a doplňují. Ačkoliv však tak bezbožně o Bohu, Kristu, Evangeliu a ostatním Písmu sv. smýšlejí, předce jsou mezi nimi mnozí, kteří i křesťanskými i evangelickými theology slouti, a tak drzost osobivého ducha svého čestným jménem zakryti chtějí.

Podobného smýšlení jsou a jako pomocníci k nim se druží mnozí i z ostatních vědeckých odborů, které táž nevraživost ku Zjevení, k boji proti bibli svádí. Nelze nám dosti zakryti bolest, že tento boj denně většího rozsahu i ostrosti nabývá. Boj ten veliký vliv má na muže učené i vážné, ačkoli se mu ne nesnadno vyhnouti mohou; obzvláště ale všelikým způsobem a lstí namířeno mají úhlavní nepřátelé na lid nevzdělaný. Knihami, brožurami a časopisy rozšiřují jed a skytají ho i ve svých přednáškách; všude již pronikli, a vydržují mnohé školy dozoru

Ista sunt, Venerabiles Fratres, quae commune pastorale studium permoveant, incendant; ita ut huic novae *falsi nominis scientiae*¹⁾ antiqua illa et vera opponatur, quam a Christo per Apostolos accepit Ecclesia, atque in dimicatione tanta idonei defensores Scripturae sacrae exurgant.

Itaque ea prima sit cura, ut in sacris Seminariis vel Academiis sic omnino tradantur divinae Litterae, quaemadmodum et ipsius gravitas disciplinae et temporum necessitas admonent. Cuius rei causâ, nihil profecto debet esse antiquius magistrorum delectione prudenti: ad hoc enim munus non homines quidem de multis, sed tales assumi oportet, quos magnus amor et diuturna consuetudo Bibliorum, atque opportunus doctrinae ornatu commendabiles faciat, pares officio. Neque minus prospiciendum mature est, horum postea locum qui sint excepturi. Iuverit idcirco, ubi commodum sit, ex alumnis optimae spei, theologiae spatium laudate emensis, nonnullos divinis Libris totos addici, facta eisdem plenioris cuiusdam studii aliquandiu facultate. Ita delecti institutique doctores commissum munus adeant fidenter: in quo ut versentur optime et consentaneos fructus educant, aliqua ipsis documenta paulo explicatius impertire placet. —

Ergo ingeniis tironum in ipso studii limine sic prospiciant, ut iudicium in eis, aptum pariter Libris divinis tuendis atque arripientibus ex ipsis sententiae, conforment sedulo et excolant. Huc pertinet tractatus *de introductione*, ut loquuntur, *biblica*, ex quo alumnus commodam habet opem ad integritatem auctoritatemque Bibliorum convincendam, ad legitimum in illis sensum investigandum et assequendum, ad occupanda captiosa et radicitus evellenda. Quae quanti momenti sit disposite scienterque, comite et adiutrice theologia esse initio disputata, vix attinet dicere, quum tota continenter tractatio Scripturae reliqua hisce vel fundamentis nitatur vel luminibus clarescat. —

církve zbavené, ve kterých lehkověrného a nestálého ducha mládeže i posměchem a nemístnými žerty k pohrdání Písmem svatým bídne svádějí. —

To jsou úkazy, důstojní bratři, které by společnou Vaši horlivost pastýřskou probuditi a roznítiti měli, tak, aby této „falešné tak zv. vědě“ (I. Tim. VI. 20.) ona stará a pravá čeliti mohla, kterou církve od Krista skrze Apoštoly obdržela, a aby v tomto mohutném boji obratní obhajcové Pisma sv. zroditi se mohli. —

A tak první snahou budiž, aby v duchovních seminářích a vyšších učilištích tak vůbec se podávalo Písmo sv., jako toho žádá i učení samého důležitost i času potřeba. Protož na ničem zajisté více nezáleží, než na moudré volbě učitelů; neboť k tomu úřadu bráti se mají ne lidé leda jací, nýbrž takoví, které veliká láska a denní obírání se Písmem sv. jakož i přiměřená učenosti bohatost odporučuje a uspůsobuje. Neméně třeba starati se v čas, kdo by po nich místo zaujmouti mohl. Bylo by tedy s prospěchem, kde jest to možno, aby se někteří z nejnadanějších alumnů po chvalně ukončeném studiu bohosloví zcela Písmu sv. věnovali, a aby jim nějaký čas příležitost ku důkladnějšímu studiu dána byla. Takto vybraní a vzdělaní učitelové nechtě s důvěrou svěřený sobě úřad nastoupí; aby ho pak nejlépe zastávali a přiměřeného výsledku docílili, jest vhodno, poněkud šíře dáti jim nějaké pokyny. —

Proto již na počátku studia k tomu ať prohlédají u vedení ducha kandidátův, aby v nich pečlivě tříbila a pěstila se soudnost netoliko ku obraně posvátných knih, nýbrž i k přisvojení učení samého z nich. Sem náleží tak zvaný *úvod do Pisma sv.*, z kterého alumnus vhodnou čerpá látku, aby hájiti mohl neporušenost a autoritu Písmem sv., aby pravý v nich našel a si osvojil smysl, a aby úskok pochopil a z kořene ho vyvrátil. Netřeba tu vykládati, jak důležito jest, aby se to řádně a vědecky, za pomoci theologie hned z počátku

¹⁾ Tim. VI, 20.

Exinde in fructuosiore huius doctrinae partem, quae de interpretatione est, perstudiose incumbet praeceptoris opera; unde sit auditoribus, quo dein modo divini verbi divitias in profectum religionis et pietatis convertant. Intelligimus equidem, enarrari in scholis Scripturas omnes, nec per amplitudinem rei, nec per tempus licere. Verumtamen, quoniam certa opus est via interpretationis utiliter expediendae, utrumque magister prudens devitet incommodum, vel eorum qui de singulis libris cursim delibandum praebent, vel eorum qui in certa unius parte immoderatus consistunt. Si enim in plerisque scholis adeo non poterit obtineri, quod in Academiis maioribus, ut unus aut alter liber continuatione quadam et ubertate exponatur, at magnopere efficiendum est, ut librorum partes ad interpretandum selectae tractationem habeant convenienter plenam: quo veluti specimine allekti discipuli et edocti, cetera ipsi perlegant adamentque in omni vita.

Is porro, retinens instituta maiorum, exemplar in hoc sumet versionem vulgatam; quam Concilium Tridentinum in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus et expositionibus pro authentica habendam decrevit¹⁾, atque etiam commendat quotidiana Ecclesiae consuetudo. Neque tamen non sua habenda erit ratio reliquarum versionum, quas christiana laudavit usurpavitque antiquitas, maxime codicum primigeniorum. Quamvis enim, ad summam rei quod spectat, ex dictionibus Vulgatae hebraea et graeca bene eluceat sententia, attamen si quid ambigue, si quid minus accurate inibi elatum sit, »inspectio praecedentis linguae«, suasore Augustino, proficiet.²⁾ Iamvero per se liquet, quam multum navitatis ad haec adhiberi oporteat, quum demum sit »commendatoris officium, non quid ipse velit, sed quid sentiat ille quem interpretetur, exponere«. ³⁾ —

Post expensam, ubi opus sit, omni industria lectionem, tum locus erit scrutandae et

přednášelo, poněvadž celé ostatní souvislé pojednání o Písmu sv. na tom jako na základě spočívá, nebo z toho vysvětlení bere. —

Potom práce učitelova vydej se přesnažně na požitější té nauky částku, kterou jest vykládání: odkudby posluchači měli způsob, jímž by bohatství slova Božího obraceli ve prospěch náboženství a pobožnosti. Rozumíme sice, že vyložiti ve školách Písma všecka ani pro věcnou obšírnost ani pro krátkost času nelze. Avšak, poněvadž jest potřebí jisté cesty k užitečnému vyvedení výkladu, opatrný mistr vyhýbej se obojí nehodě, buďto těch, kteří z jednotlivých knih zběžně čerpají dávají, anebo těch, kteří na jisté částce jedné knihy nezřízeněji státi zůstávají. Neboť nebude-li možno v nejmnějších školách toho obdržeti, ano jest v akademických větších, aby jedna nebo druhá kniha s jakousi nepřetržitou obšírností byla vykládána, avšak velmi budiž to k místu a konci přivozováno, aby částky knih k vykládání obraných měly zpracování přiměřeně úplného, kterýmžto žáci jako vzorem navnaděni a poučení jsouce ostatek sami by přečetli a oblíbili po všechn život. —

Ten učitel tudíž drže ustanovení předků vezmi sobě za příklad vulgatu, o níž sněm Tridentický nalezl, že při veřejných čteních, disputacích, kázáních a výkladech za authentickou jména býti má (Sess. IV. decr. de usu sacr. libr.) a kterou též poroučí každodenní obyčej církve. Avšak při tom bude slušno míti zřetel k ostatním překladům, jež křesťanská starobylost schválila a jichž k potřebě své použila, zvláště ke kodexům prvotním. Neboť ačkoli, co se týče hlavní věci, z průpovědi Vulgaty hebrejský a řecký smysl dobře vysvítá, však jestliže by tam něco obojetně, jestliže by něco méně správně pronešeno bylo, nahlédnutí do předešlého jazyka dle rady Augustinovy bude prospívati (De doctr. chr. III. 4.)

Již v pravdě samo sebou zřejmo jest, jak mnoho snažlivosti k tomu přiložiti jest potřebí, poněvadž konečně to jest »povinností vykladačovou, nevykládati co by sám chtěl, ale co smýšlí ten, jež vykládá« (S. Hier. ad Pammach). Když bylo čtení, kde toho třeba, se vši bedlivostí uváženo, tehda místo bude míti vyzkoumání a předložení smyslu. —

¹⁾ Sess. IV, decr. de edit. et usu sacr. libror.

²⁾ De doctr. chr. III. 4.

³⁾ S. Hier. ad Pammach.

proponendae sententiae. Primum autem consilium est, ut probata communiter interpretandi praescripta tanto expectiore observentur cura quanto morosior ab adversariis urget contentio. Propterea cum studio perpendendi quid ipsa verba valeant, quid consecutio rerum velit, quid locorum similitudo aut talia cetera, externa quoque appositae eruditionis illustratio societur: cauto tamen, ne istiusmodi quaestionibus plus temporis tribuatur et operae quam pernoscendis divinis Libris, neve corrogata multiplex rerum cognitio mentibus iuvenum plus incommodi afferat quam adiumenti. —

Ex hoc, tutus erit gradus ad usum divinae Scripturae in re theologica. Quo in genere animadvertisse oportet, ad ceteras difficultatis causas, quae in quibusvis antiquorum libris intelligendis fere occurrunt, proprias aliquas in Libris sacris accedere. Eorum enim verbis, auctore Spiritu Sancto, res multae subiiciuntur quae humanae vim aciemque rationis longissime vincunt, divina scilicet mysteria et quae cum illis continentur alia multa; idque nonnunquam ampliore quadam et reconditiore sententia, quam exprimere littera et hermeneuticae leges indicare videantur: alios praeterea sensus, vel ad dogmata illustranda vel ad commendanda praecepta vitae, ipse literalis sensus profecto adsciscit. Quamobrem diffidendum non est religiosa quadam obscuritate sacros Libros involvi, ut ad eos, nisi aliquo viae duce, nemo ingredi possit¹⁾: Deo quidem sic providente (quae vulgata est opinio Ss. Patrum), ut homines maiore cum desiderio et studio illos perscrutarentur, resque inde operose perceptas mentibus animisque altius infingerent; intelligerentque praecipue, Scripturas Deum tradidisse Ecclesiae, qua scilicet duce et magistra in legendis tractandisque eloquiis suis certissima uterentur. Ubi enim charismata Domini posita sint, ibi discendam esse veritatem, atque ab illis, apud quos sit successio apostolica, Scripturas nullo cum periculo exponi, iam sanctus docuit Irenaeus²⁾: cuius quidem ceterorumque Patrum doctrinam Synodus Vaticana amplexa est, quando Tri-

První pak rada jest, aby osvědčená vůbec pravidla vykládací tím bdělejší péčí byla zachována, čím svéhlavější spor od protivníků doléhá. Proto se snažným toho rozvažováním, co sama slova znamenají, čeho důslednost věcí žádá, čeho podobnost míst neb co takového více, budiž sdruženo vnější objasňování učenosti případné, s tou však výhradou, aby se takovým otázkám nepropůjčovalo více času a práce než se vynakládá na seznávání knih božských, i aby odevšad sezebraná nabraná mnohonásobná znalost učení nepřinášela myslím mladickým více nepohodnosti než nápomocnosti. —

Odtud bude krok pojištěn k upotřebení božského Písma ve věci bohoslovecké. V tom ohledu třeba znamenati, že ke druhým příčinám nesnadnosti, jež se naskytávají při vyrozumívání kterýmkoliv knihám starých, některé zvláštní v Knihách posvátných přistupují. Neboť slovům jejich, působením Ducha Svatého, podkládá se mnoho věcí, jež sílu a bystrost rozumu lidského daleko přemáhají, božská totiž tajemství a mnoho jiného, co s oněmi souvisí, a to někdy prostrannější nějakou a skrytější průpovědí než písmě vyjadřovati a pravidla hermeneutiky oznamovati se zdají. Sám doslovný smysl zajisté někdy přibírá jiné smysly buď k objasnění dogmat, aneb k doporučení životních příkázání. Pročež budiž přiznáno, že posvátné knihy jakousi nábožnou temností jsou zahaleny, tak že k nim bez nějakého průvodníka nikdo přistoupiti nemůže. (S. Hier. ad Paulin. de stud. Script. ep. LIII, 4.), což Bůh tak opatřuje (jak se vůbec domnívají Sv. Otcové), aby je lidé s větší touhou a horlivostí prozkoumávali a věci odtud pracně pojaté v mysli a v srdce hlouběji vštěpovali i především srozumívali, že Bůh Písmo odevzdal Církvi, již tedy mají užívatí za nejjistější vůdkyni a učitelku při čtení a při správě výpovědi Jeho.

Neboť kde darové Páně uloženi jsou, tam jest učiti se pravdě a od oněch, při nichž jest posloupnost Apoštolská. Jak Písma beze všeho nebezpečí vykládají se, tomu již učil sv. Ireneus (C. haer. IV, 26, 5.); jehož a druhých Otcův učení Synoda Vatikánská se držela, když Tri-

¹⁾ S. Hier. ad Paulin. de studio Script. ep. LIII, 4.

²⁾ C. haer. IV, 26, 5.

dentinum decretum de divini verbi scripti interpretatione renovans, hanc illius mentem esse declaravit, ut in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, is pro vero sensu sacrae Scripturae habendus sit, quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum; atque ideo nemini licere contra hunc sensum aut etiam contra unanimum consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari.¹⁾ —

Qua plena sapientiae lege nequaquam Ecclesia pervestigationem scientiae biblicae retardat aut coërcet; sed eam potius ab errore integram praestat, plurimumque ad veram adiuvat progressionem. Nam privato cuique doctori magnus patet campus, in quo, tutis vestigiis sua interpretandi industria praeclare certet Ecclesiaeque utiliter. In locis quidem divinae Scripturae qui expositionem certam et definitam adhuc desiderant, effici ita potest, ex suavi Dei providentis consilio, ut, quasi praeparato studio, iudicium Ecclesiae maturetur; in locis vero iam definitis potest privatus doctor aequè prodesse, si eos vel enucleatius apud fidelium plebem et ingeniosius apud doctos edisserat, vel insignius evincat ab adversariis. Quapropter praecipuum sanctumque sit catholicò interpreti, ut illa Scripturae testimonia, quorum sensus authentice declaratus est, aut per sacros auctores, Spiritu Sancto afflante, uti multis in locis novi Testamenti, aut per Ecclesiam, eodem Sancto adsistente Spiritu, *sive solemni iudicio, sive ordinario et universali magisterio*²⁾, eadem ipse ratione interpretetur; atque ex adiumentis disciplinae suae convincat, eam solam interpretationem, ad sanae hermeneuticae leges, posse recte probari. In ceteris analogia fidei sequenda est, et doctrina catholica, qualis ex auctoritate Ecclesiae accepta, tamquam summa norma est adhibenda: nam, quum et sacrorum Librorum et doctrinae apud Ecclesiam depositae idem sit auctor Deus, profecto fieri nequit, ut sensus ex illis, qui ab hac quoquo mo-

dentský nálezný o vykládání písemného slova božského obnovující prohlásila: že *jest její úmysl ten, že ve věcech víry a mravů ke vzdělávání nauky křesťanské patřících, ten za pravý smysl svatého Pisma jmín býti má, jež držela a drží svatá Máti Církev, které přináležejí souditi o pravém smyslu a výkladu Písem svatých: a že tudíž nikomu není dovoleno proti tomuto smyslu neb i proti jednomyslnému souhlasu Otců vykládati* (Conc. Vat. sess. III. cap. III, de fide.). —

Tím moudrosti plným zákonem Církev nikoli prozkoumávání vědy biblické neobmeškává neb neobmezuje, nýbrž za jeho nezbloudění ručí a pravému pokroku nejvíce napomáhá. Neboť každému soukromému vykladateli široké pole jest otevřeno, v němž by bezpečnými stopami krácející vykladatelská jeho bedlivost zápolila znamenitě a k užitku Církve. Při místech Písma božského, která výkladu jistého a určitého ještě pohřešují, lze toho dověsti libým uložením Prozřetelnosti Boží, že se jako přípravným studiem úsudek Církve urychlí; při místech pak určitě vyměřených může soukromý učitel rovněž prospěti, jestliže je buď vylustněnější před množstvím věřících aneb vtipněji před učenici rozloží aneb okázaleji proti odpůrcům obhájí. Proto obzvláštní a svatou povinností budiž katolickému vykladači, aby ona svědectví Písma, jejichž smysl authenticky prohlášen jest buď skrze posvátné spisovatele Duchem Svatým nadšené, jako na mnoha místech nového Zákona, anebo skrze Církev týmž Svatým Duchem zasloněnou, buďto *slavným úsudkem, buď řádným a všeobecným učitelstvím* (Conc. Vat. sess. III, cap. III. de fide), týmž způsobem sám vykládal, i z pomůcek své nauky vítězně doličil, že ten samojediný výklad dle zákonů zdravé hermeneutiky, právě schválen býti může. V ostatních věcech jest následovati analogii víry, a učení katolické, jaké z autority Církve přijato, jako nejvyšší ředidlo k tomu přičiněno býti má: neboť poněvadž i knih posvátných i nauky uložené v Církvi týž jest původce Bůh, zajisté státi se nemůže, aby smysl z oněch, kterýžby jakkoli s touto nesouhlasil, řádným vykládáním byl vydobýván. —

¹⁾ Sess. III, cap. II, de revel.: cf. Conc. Trid. sess. IV, decr. de edit. et usu sacr. libror.

²⁾ Conc. Vat. sess. III, cap. III, de fide.

Z čehož jeví se, že ten výklad jako nejapný a nepravý zamítán býti má, jenž buďto přivodí nadšené spisovatele, jakoby se mezi sebou

do discrepet, legitima interpretatione eruatur. Ex quo apparet, eam interpretationem ut inep- tam et falsam reiiciendam, quae, vel inspiratos auctores inter se quodammodo pugnantes faciat, vel doctrinae Ecclesiae adversetur. —

Huius igitur disciplinae magister hac etiam laude floreat oportet, ut omnem theologiam egregie teneat, atque in commentariis versatus sit Ss. Patrum Doctorumque et interpretum optimorum. Id sane inculcat Hieronymus¹⁾, multumque Augustinus, qui, iusta cum querela, »Si unaquaeque disciplina, inquit, quamquam vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid temerariae superbiae plenius, quam divinorum sacramentorum libros ab interpretibus suis nolle cognoscere!“²⁾ Id ipsum sensere et exemplo confirmavere ceteri Patres, qui³⁾ divinarum Scripturarum intelligentiam, non ex propria praesumptione, sed ex maiorum scriptis et auctoritate sequebantur, quos et ipsos ex apostolica successione intelligendi regulam suscepisse constabat.“³⁾—

Iamvero Ss. Patrum, quibus »post Apostolos, sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus aedificatoribus pastoribus, nutritoribus crevit,“⁴⁾ summa auctoritas est, quotiesumque testimonium aliquod biblicum, ut ad fidei pertinens morumve doctrinam, uno eodemque modo explicant omnes: nam ex ipsa eorum consensione, ita ab Apostolis secundum catholicam fidem traditum esse nitide eminet. Eorumdem vero Patrum sententia tunc etiam magni aestimanda est, quum hisce de rebus munere doctorum quasi privatim funguntur; quippe quos, non modo scientia revelatae doctrinae et multarum notitia rerum, ad apostolicos libros cognoscendos utilium, valde commendat, verum Deus ipse, viros sanctimonia vitae et veritatis studio insignes, amplioribus luminis sui praesidiis adiuverit. Quare interpretes suum esse noverit, eorum et vestigia reverenter persequi et laboribus frui intelligenti delectu. —

Neque ideo tamen viam sibi putet obstructam, quo minus, ubi iusta causa adfuerit,

potýkali, aneb jenž nauce Církevní odporuje. — Mistr této naukystkvíti se musí i tou chválou, že veškeré bohovědy výborně mocen jest a zběhlý v komentarech Sv. Otců a Učitelů i vykládačů nejlepších. Toť vštěpuje Hieronymus (Ibid. 6, 7.), i na mnoze Augustinus, jenž se spravedlivým steskem dí: „Jestliže každá nauka ačkoli chatrna a snadna, vyžaduje učitele neb mistra, aby mohla vnímána býti; co jest všetečnějšího a pyšnějšího než-li božských tajemství knihy od jejich vykládačů nechtíti poznávati. (Ad Honorat. utilit. cred. XVII, 35).“ Totéž smýšleli a příkladem stvrdili druzí Otcové, kteří nestíhali srozumitedlnosti božských Písem dle vlastní domněvačnosti, nýbrž ze spisův a z autority předků, o nichž bylo jisto, že i sami z apoštolské posloupnosti převzali pravidla srozumitedlnosti. (Rufin. Hist. eccl. II, 9.). —

Již Sv. Otců, jichž „po Apoštolech, sázáním, zaléváním, vzděláváním, pastýřstvím, živěním Církev svatá vzrostla“ (Aug. C. Julian. II, 10, 37.) svrchovaná jest hodnověrnost, kdykoli všichni jedním a týmž způsobem vykládají některé svědectví biblické jakožto patřící k nauce víry a mravů; neb z jejich souhlasu pěkně vyniká, že tak od Apoštolů dle katolické víry jest podáno.

Týchž zajisté Otců výpověď i tehdy vysoce vážena býti má, když o těchto věcech učitelský úřad jako soukromě konají, poněvadž je nejen vědomost nauky zjevené a znalost mnohých věcí užitných k seznávání apoštolských knih velice poručeny činí, nýbrž Bůh sám muze sva-
tostí života a snažným pravdy vyhledáváním znamenité podporuje valnější ochranou světla svého. Pročež vykladatel svou věc to býti znej, aby jejich i šlépějí uctivě stíhal i práci požíval rozumným výběrem. —

¹⁾ Ibid. 6, 7.

²⁾ Ad Honorat. de utilit. cred. XVII, 35.

³⁾ Rufin. Hist. eccl. II, 9.

⁴⁾ S. Aug. c. Julian. II, 10, 37.

Aniž pak myslí, že jest mu tím zavalena cesta, aby kdežby toho spravedlivá byla příčina výzpytem a výkladem dále nadto nepokračoval, toliko když by předpisu onomu od Augustina

inquirendo et exponendo vel ultra procedat, modo praeceptioni illi, ab Augustino sapienter propositae, religiose obsequatur, videlicet a literali et veluti obvio sensu minime discedendum, nisi qua eum vel ratio tenere prohibeat vel necessitas cogat dimittere¹⁾; quae praeceptio eo tenenda est firmitus, quo magis, in tanta novitatum cupidine et opinionum licentia, periculum imminet aberrandi. Caveat idem ne illa negligat quae ab eisdem Patribus ad allegoricam similemve sententiam translata sunt, maxime quum ex literali descendant et multorum auctoritate fulciantur. Talem enim interpretandi rationem ab Apostolis Ecclesia accepit, suoque ipsa exemplo, ut e re patet liturgica, comprobavit; non quod Patres ex ea contenderent dogmata fidei per se demonstrare, sed quia bene frugiferam virtuti et pietati alendae noscent experti. —

Ceterorum interpretum catholicorum est minor quidem auctoritas, attamen, quoniam Bibliorum studia continuum quemdam progressum in Ecclesia habuerunt, istorum pariter commentariis suis tribuendus est honor, ex quibus multa opportune peti liceat ad refellenda contraria, ad difficiliora enodanda. At vero id nimium dedecet, ut quis egregiis operibus, quae nostri abunde reliquerunt, ignoratis aut despectis, heterodoxorum libros praeoptet, ab eisque cum praesenti sanae doctrinae periculo et non raro cum detrimento fidei, explicationem locorum quaerat, in quibus catholici ingenia et labores suos iamdudum optimeque collocarint. Licet enim heterodoxorum studiis, prudenter adhibitis, iuvare interdum possit interpres catholicus, meminerit tamen, ex crebris quoque veterum documentis²⁾, incorruptum sacrarum Litterarum sensum extra Ecclesiam neutiquam reperiri, neque ab eis tradi posse, qui, verae fidei expertes Scripturae, non medullam attingunt, sed corticem rodunt.³⁾

Illud autem maxime optabile est et necessarium, ut eiusdem divinae Scripturae usus

moudře předloženému, svědomitě vyhověl, totiž že od slovního a jako na snadě jsoucího smyslu nijak nemá býti odstoupeno, leč pokud by jej buď rozum držeti zabraňoval anebo nutná potřeba jej opustiti nutila (De Gen. ad litt. I. VIII, c. 7, 13.), kterýž předpis tím pevněji zachován býti má, čím více v takovém novotářství a libovolném doměnkářství hrozí nebezpečí nějakého bludu. Týž se měj na pozoru, ať oněch výkladů nezanedbává, jež od týchž Otců dle allegorického nebo-li podobného smyslu přeneseny jsou, zvláště když ze slovního smyslu vyplývají a hodnověrnými výroky mnoha jiných se podporují. Neboť takový vykládací způsob od apoštolův Církev přijala a sama svým příkladem, jako se jeví z řádu liturgického, schválila, nikoli proto, že Otcové usilovali z něho články víry sami sebou dokazovati, ale že ze zkušenosti znali, kterak jest ten způsob vydatný k životu ctnosti a zbožnosti. —

Druhých vykladačů katolických jest menší sice vážnost, avšak poněvadž biblická studia měla v Církvi nepřetržitý jakýsi pokrok, i těchto vykladačům komentářů čest příslušná budiž udílěna, poněvadž z nich mnoho příhodně bráti lze k odmítání odporův a rozuzlení nesnadnějších rčení. Avšak to skutečně příliš jest neslušné, aby někdo výtečná díla, jichž naši hojnost zůstavili, opustiv neb zneváživ, raději volil knihy jinověrcův a v nich s hotovým nebezpečím zdravé nauky a nezřídka na ujmu víry vysvětlení míst vyhledával, na něž katolíci vtipy a práce své již dlouho a velmi dobře vynaložili. Neb ačkoli vykladač katolický studii jinověrců opatrně upotřebeními někdy podporován býti může, přece pamětliv budiž zhusta se naskýtajícího poučování starých (C. Clem. Alex. Strom. VII. 16; Orig. de princ. IV, 8; in Levit. hom. 4, 8; Tertull. de praescr. 15, seqq. S. Hilar. Pict. in Matth. 13, 1.), že neporušený smysl svatých Písem vně Církve nikterak se nenalézá, aniž podán býti může od těch, kteří prázdni jsouce víry pravdivé, jádro písma nevystihují, ale jen kůru hlodají (S. Greg. N. Moral. XX, 9 (al. 11)). To pak jest nejvíce žádoucí a nutno, aby neustálým čtením nabytá znalost téhož božského Písma na veškerou bohoslovní nauku vliv měla a její téměř duší byla; tak nepochybně za každého věku Otcové a každý slovutný bohoslovec vyznali a skutkem dokázali. Neb to, co jest předmětem víry neb co z tohoto před-

¹⁾ De Gen. ad litt. I. VIII, c. 7, 13.

²⁾ Cfr. Clem. Alex. Strom. VII, 16; Orig. de princ. IV, 8; in Levit. hom. 4, 8; Tertull. de praescr. 15, seqq.; S. Hilar. Pict. in Matth. 13, 1.

³⁾ S. Greg. M. Moral. XX, 9 (al. 11).

in universam theologiae influat disciplinam eiusque prope sit anima; ita nimirum omni aetate Patres atque praeclarissimi quique theologi professi sunt et re praestiterunt. Nam quae obiectum sunt fidei vel ab eo consequuntur, ex divinis potissime Litteris studuerunt asserere et stabilire; atque ex ipsis, sicut pariter ex divina traditione, nova haereticorum commenta refutare, catholicorum dogmatum rationem, intelligentiam, vincula exquirere. Neque id cuiquam fuerit mirum qui reputet, tam insignem locum inter revelationis fontes divinis Libris deberi, ut, nisi eorum studio usuque assiduo, nequeat theologia rite et pro dignitate tractari. Tametsi enim rectum est iuvenes in Academiis et scholis ita praecipue exerceri ut intellectum et scientiam dogmatum assequantur, ab articulis fidei argumentatione instituta ad alia ex illis, secundum normas probatae solidaeque philosophiae, concludenda; gravi tamen eruditoque theologo minime negligenda est ipsa demonstratio dogmatum ex Bibliorum auctoritatibus ducta: »Non enim accipit (theologia) sua principia ab aliis scientiis, sed immediate a Deo per revelationem. Et ideo non accipit ab aliis scientiis, tamquam a superioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus et ancillis.« Quae sacrae doctrinae tradendae ratio praeceptorem commendatoremque habet theologorum principem, Aquinatem:¹⁾ qui praeterea, ex hac bene perspecta christianae theologiae indole, docuit quemadmodum possit theologus sua ipsa principia, si qui ea forte impugnent, tueri: »Argumentando quidem, si adversarius aliquid concedat eorum, quae per divinam revelationem habentur; sicut per auctoritates sacrae Scripturae disputamus contra haereticos, et per unum articulum contra negantes alium. Si vero adversarius nihil credat eorum quae divinitus revelantur, non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rationes, sed ad solvendum rationes, si quas inducit contra fidem«²⁾.

Providendum igitur, ut ad studia biblica convenienter instructi munitique aggrediantur iuvenes; ne iustam frustrentur spem, neu,

mětu následuje, to hlavně z božských písem snažili se jistiti a stanoviti a z nich, jako zároveň z božské tradice nové smýšlenky kacírů odmítati, katolických článků víry důvod, rozumnost, vazby vyhledávati. Aniž komu budiž s podivením, kdo uvažuje, že mezi zdroji zjevení knihám božským tak znamenité místo přináleží, že bohosloví řádně dle své důstojnosti pěstováno býti nemůže leč s pilným a snažným jimi se obíráním.

Neb ačkoli správné jest jinochy v Akademiích a školách, aby dosáhli srozumělosti a vědomosti dogmat, hlavně tak cvičiti, že se dříve odůvodnění článku víry předebere a potom z nich dle pravidel schválené a celistvé filosofie k dalším závěrkům se postupuje, vážným však a vědecky vzdělaným bohoslovcem zanedbáváno býti nemá dovozování dogmat z mocných důkladů biblických. Neboť nebere (bohosloví) své principie od jiných věd, ale bezprostředně od Boha zjevením. A tudíž nepřijímá od jiných věd jakožto od vyšších, nýbrž užívá jich jako nižších a služek.“ Tento způsob ve přednášení nauky posvátné má příkázatele a poručitele bohoslovců knížete Aquinského (Summ. theol. p. I, q. I, a. 5 ad 2.), kterýž mimo to dle této dobře prozkoumané povahy křesťanského bohosloví učil, kterak bohoslovec může své principie samé, kdyby někdo na ně dorážel, hájiti: „Dovozováním totiž připouští-li protivník něco toho, co máme božským zjevením; jakož dokládáním se Písma svatého disputujeme proti kacírům a jedním článkem proti zapíratelům druhého. Nevěří-li pak protivník ničeho z těch věcí, jež od Boha zjeveny jsou, nezbyvá dále cesta k dolíčení článků víry skrze důvody, nýbrž jen k rozřešení důvodů, přivodili on nějakých proti víře (Ibid. a. 8.).

Jest tedy pečovati, aby jinochové k biblickým studiím přiměřeně připraveni a utvrzeni přistupovali, aby spravedlivou nadějí nesklamali ani což jest horší, neopatrně se nevydávali v nebezpečenství bludů, jati byvše klamy racionalistů a tvářností strojné učenosti. Budou pak nejlépe připraveni, jestliže by cestou, kterou jsme sami ukázali a předepsali, za vůd-

¹⁾ Summ. theol., p. I, q. 1., a 5 ad. 2.

²⁾ Ibid. a. 8.

quod deterius est, erroris discrimen incaute subeant, Rationalistarum capti fallaciis apparataeque specie eruditionis. Erunt autem optime comparati, si, quâ Nosmetipsi monstravimus et praescipsimus via, philosophiae et theologiae institutionem, eodem S. Thoma duce, religiose coluerint penitusque perceperint. Ita recte incedent, quum in re biblica, tum in ea theologiae parte quam *positivam* nominant, in utraque laetissime progressuri.

Doctrinam catholicam legitima et sollerti sacrorum Bibliorum interpretatione probasse, exposuisse, illustrasse, multum id quidem est: altera tamen, eaque tam gravis momenti quam operis laboriosi, pars remanet, ut ipsorum auctoritas integra quam validissime asseratur. Quod quidem nullo alio pacto plene licebit universeque assequi, nisi ex vivo et proprio magisterio Ecclesiae; quae *per se ipsa ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis fecunditatem, ob catholicam unitatem, invictamque stabilitatem, magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile.*¹⁾ Quoniam vero divinum et infallibile magisterium Ecclesiae, in auctoritate etiam sacrae Scripturae consistit, huius propterea fides saltem humana asserenda in primis vindicandaque est: quibus ex libris, tamquam ex antiquitatis probatissimis testibus, Christi Domini divinitas et legatio, Ecclesiae hierarchicae institutio, primatus Petro et successoribus eius collatus, in tuto apertoque collocentur. Ad hoc plurimum sane conducet, si plures sint e sacro ordine paratiores, qui hac etiam in parte pro fide dimicent et impetus hostiles propulsent, induti praecipue armatura Dei, quam suadet Apostolus,²⁾ neque vero ad nova hostium arma et praelia insueti. Quod pulcre in sacerdotum officiis sic recenset Chrysostomus; »Ingens adhibendum est studium ut *Christi verbum habitet in nobis abundanter.*³⁾ neque enim ad unum pugnae genus parati esse debemus, sed

covstvím téhož S. Tomáše, svědomitě vzdělávali a důkladně vystihli navedení filosofii a theologii podávané. Tím způsobem správně budou stoupati jak v biblické věci, tak i v té částce bohosloví, kterou pozitivní jmenují, v obojí utěšeně ku předu pokročíce. Katolickou nauku řádným a důmyslným tlumočením posvátných Biblí dolíčiti, vyložiti, objasniti velmi sice prospívá: druhá však a to tak důležitá jako pracná částka zbývá, aby bylo zjištěno, zdali jejich autorita jest neporušena. Čehož zajisté žádným jiným způsobem nebude lze úplně a vesměs dosíci leč z živého učitelství Církve, která sama sebou jmenovitě pro své podivuhodné rozšíření, pro výtečnou svatost a nevyváženou ve všech dobreh úrodnost, pro katolickou jednotu a nepřekonanou stálost, jest velikou jakousi a navždy trvalou pohnutkou věrohodnosti a nevyvrátitelné svědectví o svém božském poslání. (Conc. Vat. sess. III. o. III. de fide). I poněvadž božské a neklamné učitelství Církve taktéž v auktoritě 'svatého Písma pozůstává, proto alespoň lidská hodnověrnost Písma především osvojována a hájena býti má, aby z těch knih, jako z nejprůvodnějších svědectví starobylosti Krista Pána božství a poslání, hierarchické zřízení Církve, prvotenství Petrovi a nástupcům jeho dané na jistém a otevřitém místě postavena byla.

K tomu arciť nejvíce přispěje, bude-li jich více z duchovního řádu přípravnějších, kteříž by se i v této stránce pro víru odvážili, boje a útoky nepřátelské odráželi, oblekše se především v odění Boží, k němuž radí Apoštol (Ef. VI, 13. násl.), nejsouce však nezvyklí novým nepřátel zbráním a bitvám. Což krásně v povinnostech kněžských takto probírá Chrysostomus: »Nesmírnou pílí jest přičiniti, aby slovo Kristovo přebývalo v nás bohatě (Cfr. Col. III, 16), neboť nikoli jenom k jednomu způsobu boje připraveni býti máme, ale mnohonásobna jest válka a rozmanití jsou nepřátelé, ani týchž zbrání všichni neuvžívají, ani jedním toliko způsobem s námi potkati se neobmýšlejí. Pročež jest třeba, aby ten, jenž se všemi potýkati se hodlá, všech přístroje a kunšty dobře znal, by tentýž byl lučištníkem i prakovníkem, plukovníkem i rotmistrem, vůd-

¹⁾ Conc. Vat. sess. III, c. III. de fide.

²⁾ Eph. VI, 13, seqq.

³⁾ Cfr. Col. III, 16.

multiplex est bellum et varii sunt hostes; neque iisdem omnes utuntur armis, neque uno tantum modo nobiscum congredi moliuntur. Quare opus est, ut is qui cum omnibus congressurus est, omnium machinas artesque cognititas habeat, ut idem sit sagittarius et funditor, tribunus et manipuli ductor, dux et miles, pedes et eques, navalis ac muralis pugnae peritus: nisi enim omnes dimicandi artes novit, novit diabolus per unam partem, si sola negligatur, praedonibus suis immissis, oves diripere.»¹⁾ Fallacias hostium artesque in hac re ad impugnandum multiplices supra adumbravimus: iam, quibus praesidiis ad defensionem nitendum, commoneamus.

Est primum in studio linguarum veterum orientalium simulque in arte quam vocant criticam. Utriusque rei scientia quum hodie in magno sit pretio et laude, ea clerus, plus minusve pro locis et hominibus exquisita, ornatus, melius poterit decus et munus sustinere suum; nam ipse *omnia omnibus*²⁾ fieri debet, paratus semper *ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quae in ipso est spe.*³⁾ Ergo sacrae Scripturae magistris necesse est atque theologos addecet, eas linguas cognititas habere quibus libri canonici sunt primitus ab hagiographis exarati, easdemque optimum factu erit si colant alumni Ecclesiae, qui praesertim ad academicos theologiae gradus aspirant. Atque etiam curandum ut omnibus in Academiis, quod iam in multis receptum laudabiliter est, de ceteris item antiquis linguis, maxime semiticis, deque congruente cum illis eruditione, sint magisteria, eorum in primis usui qui ad sacras Litteras profitendas designantur.

Hos autem ipsos, eiusdem rei gratia, doctiores esse oportet atque exercitiores in vera artis criticae disciplina: perperam enim

cem i vojákem, pěším i jezdcem, lodní i hradební bitky zkušeným: neb neznal-liby úskoků bitevních, dovede ďábel jednou stranou, jestliže by ji samotnu zanedbávali, své dráče vpustiv, rozchvátati ovce (De sacerdot. IV. 4). Klamy nepřátel a úskoky v té věci k dorážení mnohonásobné svrchu jsme nastínili: nyní již připomínejme, na kterých záštítách k obraně spoléhati jest. —

Tot nejprvé ve studiu starých jazyků východních a spolu v umění, jemuž říkají kritika. Poněvadž vědomost obojího dnes jest v ceně a chvále veliké, tou vědomostí duchovenstvo více méně dle okolností místních a obyvatelských vyhledávanou vystrojeno lépe bude moci zastati ušlechtilost a úlohu svou, neb ono všecko všem (I. Cor. IX. 22.) býti má, hotovo vždycky k zadosti učinění každému, kdožby požádal zprávy z naděje té, kteráž jest v něm (I. Petr. III, 15.). Tedy mistrům svatého Pisma jest nutno a bohoslovcům jest slušno míti znalost těch jazyků, jimiž knihy kanonické jsou prvotně od hagiografů napsány; a nejlépe bude, když je pěstiti budou alumnové církevní zvláště, kteří chtějí býti povýšeni na akademické stupně v bohosloví. I jest také o to pečovati, aby ve všech Akademiích, což již ve mnohých chvalitebně přijato jest, byly stolice též druhých starých jazyků, zvláště semitských, a vyučování s nimi shodnému, především k potřebě těch, kteří se určují k professorství Písem svatých. —

Titéž pak právě proto musí býti učenější a cvičenější ve pravém návodu k umění kritickému, neboť opáčně a se škodou svatého náboženství uvedena jest umělůstka mistrovství pod jmenem čestným vyšší kritiky, již ze samojedinečných, jak povídají, vnitřních důvodů každé knihy původ, zachovalost, hodnověrnost se rozsoudí a se vynoří. —

Naproti tomu patrně jest, že v otázkách oboru historického, jakého jsou původ a zachování knih, svědectví dějepisná především druhými platí a ta že přesnažně mají býti i shledávána i

¹⁾ De sacerdot. IV, 4.

²⁾ I Cor. IX, 22.

³⁾ I Petr. III, 15.

et cum religionis damno inductum est artificium, nomine honestatum criticae sublimioris, quo, ex solis internis, uti loquuntur, rationibus, cuiuspiam libri origo, integritas auctoritas diiudicata emergant. Contra perspicuum est, in quaestionibus rei historicae, cuiusmodi origo et conservatio librorum, historiae testimonia valere prae ceteris, eaque esse quam studiosissime et conquirenda et excutienda: illas vero rationes internas plerumque non esse tanti, ut in causam, nisi ad quamdam confirmationem, possint advocari. Secus si fiat, magna profecto consequentur incommoda. Nam hostibus religionis plus confidentiae futurum est ut sacrorum authenticitatem Librorum impetant et discerpant: illud ipsum quod extolunt genus criticae sublimioris, eo demum recidet, ut suum quisque studium praeiudicatumque opinionem interpretando sectentur: inde neque Scripturis quaesitum lumen accedet, neque ulla doctrinae oritura utilitas est, sed certa illa patebit erroris nota, quae est varietas et dissimilitudo sentiendi, ut iam ipsi sunt documento huiusce novae principes disciplinae: inde etiam, quia plerique infecti sunt vanae philosophiae et rationalismi placitis, ideo prophetias, miracula, cetera quaecumque naturae ordinem superent, ex sacris Libris dimovere non verebuntur.

Congrediendum secundo loco cum iis, qui suam physicorum scientia abusi, sacros Libros omnibus vestigiis indagant, unde auctoribus inscitiam rerum talium opponant, scripta ipsa vituperent. Quae quidem insimulationes quum res attingant sensibus obiectas, eo periculosiores accidunt, manantes in vulgus, maxime in deditam litteris iuventutem; quae, semel reverentiam divinae revelationis in uno aliquo capite exuerit facile in omnibus omnem eius fidem est dimissura. Nimium sane constat, de natura doctrinam, quantum ad percipiendam summi Artificis gloriam in procreatis rebus impressam aptissima est, modo sit convenienter proposita, tantum posse ad elementa sanae philosophiae evellenda corrumpendosque mores, teneris animis perverse infusam. Quapropter Scripturae sacrae doctori cognitio naturalium rerum bono erit subsidio, quo huius quoque modi captiones in divinos Libros instructas facilius detegat et refellat.

ohledávána; ony pak vnitřní důvody největším dílem za to nestojí, aby ke při, leč k nějakému dotvrzení, mohly býti na pomoc přivolány. Dálo-liby se jinak, veliké zajisté nehody následkem toho budou. Neboť nepřátele náboženství budou míti více doufalosti, aby na autentičnost posvátných knih dorývali, ji rozsápávali; sam pak onen jimi vychvalovaný způsob kritiky vyšší konečně zase v to upadne, že každý svého studia a předusouzeného domnění bude výkladem následovati: z toho ani Písmům vyhledávaného světla nepřibude aniž který nauce užitek vznikne, ale jistě na jevu bude ona bludu známka, jež jest rozmanitost a nepodobnost ve smýšlení, jako již sami jsou toho výstražným příkladem předáci této nové školy; odtud také, poněvadž téměř všichni nakažení jsou nálezy nové filosofie a rationalismu, tudíž prorocství, zázraky a ostatní věci, kterékoli řádu přírodního převyšují, z posvátných knih odstraniti nebudou se ostýchati. —

Potýkati se na druhém místě s těmi, kteří svých přírodozpytných vědomostí zneužívajíce, svaté knihy všemi stopami prohledávají, aby odtud spisovatelům neznalost takových věcí namítali, spisy jejich tupili. Poněvadž se ta nařčení týkají věcí čichům podléhajících, bývají tím nebezpečnější, linouce se v obecný lid, nejvíce ve mládež oddanou umění literárnímu, která jakmile se sebe svelle uctivost k božskému zjevení, snadno ve všem všelikou jeho víru od sebe propustiti jest hotova. Jestli věc přejistá, že nauka přírodní, jak velice k vystihování slávy svrchovaného Mistra ve věcech stvořených vtištěná jest nejspůsobnější, jen když jest příslušně přednesena, tak velemocna jest k vypletí prvků zdravé filosofie a k porušení mravů, když se v útlá srdce převráceně vcedí. Pročež svatého Písma učitelů znalost věcí přírodních bude dobrou záložní pomůckou, jížby lapačky takového způsobu proti božským knihám nastrojené odbýval a odmítal. —

Žádná opravdivá různice mezi bohoslovcem a přírodovědcem místa míti nebude, dokavádby každý z obou zůstával v mezích svých toho se střehouce dle napomenutí S. Augu-

Nulla quidem theologum inter et physicum vera dissensio intercesserit, dum suis uterque finibus se contineant, id caventes, secundum S. Augustini monitum, »ne aliquid temere et incognitum pro cognito asserant.«¹⁾ Sin tamen dissenserint, quemadmodum se gerat theologus, summam est regula ab eodem oblata: »Quidquid, inquit, ipsi de natura rerum veracibus documentis demonstrare potuerint, ostendamus nostris Litteris non esse contrarium; quidquid autem de quibuslibet suis voluminibus his nostris Litteris, idest catholicae fidei, contrarium protulerint, aut aliqua etiam facultate ostendamus, aut nulla dubitatione credamus esse falsissimum.«²⁾ De cuius aequitate regulae in consideratione sit primum, scriptores sacros, seu verius »Spiritus Dei, qui per ipsos loquebatur, noluisse ista (videlicet intimam adspectabilium rerum constitutionem) docere homines, nulli saluti profutura;«³⁾ quare eos, potius quam explorationem naturae recta persequantur, res ipsas aliquando describere et tractare aut quodam translationis modo, aut sicut communis sermo per ea ferebat tempora, hodieque de multis fert rebus in quotidiana vita, ipsos inter homines scientissimos. Vulgari autem sermone quum ea primo proprieque efferantur quae cadant sub sensus, non dissimiliter scriptor sacer (monuitque et Doctor Angelicus)« ea secutus est, quae sensibilibus apparent,«⁴⁾ seu quae Deus ipse, homines alloquens, ad eorum captum significavit humano more.

Quod vero defensio Scripturae sanctae agenda strenue est, non ex eo omnes aequae sententiae tuendae sunt, quas singuli Patres aut qui deinceps interpretes in eadem declaranda ediderint: qui, prout erant opiniones aetatis in locis edisserendis, ubi physica aguntur fortasse non ita semper iudicaverunt ex veritate, ut quaedam posuerint, quae nunc minus probentur. Quocirca studiose dignoscendum in illorum interpretationibus, quanam reapse tradant tamquam spectantia ad fidem aut cum ea

stina, »aby nerozmyslně netvrdili něco i neznámého jako věc známou (in Gen. op. imperf. IX, 30).« Kdyby se však přece nepohodli, od téhož podáno jest úhrnkem pravidlo, jak se má chovati bohoslovec: »Cokolivby, dí, oni o přírodě pravdomluvnými doklady mohli dokázati, ukažme, že není proti našim Písmům, to jest proti katolické víře: cokoliv by pak z kterýchkoli svých spisů vynesli protivného těmto našim Písmům, to jest katolické víře, o tom buďto nějakým též schopným způsobem ukažme anebo beze vši pochybnosti věřme, že jest docela nepravé (De Gen. ad litt. I, 21, 41).« O správnosti toho pravidla budiž nejprve uváženo, že posvátní spisovatelé či pravději »Duch Boží,« jenž skrze ně mluvil, nechtěl lidi učiti těmto věcem (totiž nejvnitřnější zřízení věci viditelných) ježto k nížádné spáse prospěšny nebudou (S. Augustinus ibid. II, 9, 20.), z té příčiny prý oni spíšeji nežby se do zpytování přírody přímo pouštěli, věci samých vypisují a vyličují buďto jakýmsi způsobem přenášky aneb jak obecná mluva onoho času s sebou nesla a podnes o mnoha věcech v životě všedním s sebou přináší i u učenců. Poněvadž pak v prostonárodní mluvě to nejprvé a vlastně se pronáší, co padá pod smysly, nápodobně posvátný spisovatel (tak připomenul i Učitel Andělský) toho nevystihl, toho vystihal, co se smyslům objevuje (Summa theol. p. I, q. LXX, a. 1. ad 3.), čili co Bůh sám k lidem promlouvaje oznámil způsobem lidským. —

Žeť obrana svatého písma rázně vedena býti má, proto nikoli všechny průpovědi rovnostejně hájeny nebudte, jež jednotliví Otcové neb potomní vykladači při vysvětlování jeho vynesli, kteří dle toho, jak byly domněnky věku, při rozprávění o místech, kde se jedná o věcech přírodních, snad ne vždy tak soudili dle pravdy, že něco položili, čemuž se nyní méně přisvědčuje. Pročež pilně rozeznávati jest v jejich výkladech, zdaliž kterých věcí ve skutku podávají jakožto k víře patřících anebo s ní nejvíce sloučených, zdaliž kterých podávají jednomyslným souhlasem; neboť »v těch věcech, jež nutně k víře nenáleží, dovoleno bylo Svatým rozdílně domýšleti se jakož i nám,« to jest věta Sv. Tomáše (In Sent. II. dist. II, q. 1. a. 3.). Kterýž i na jiném místě

¹⁾ In Gen. op. imperf. IX, 30.

²⁾ De Gen. ad litt. I, 21, 41.

³⁾ S. Aug. ib. II, 9, 20.

⁴⁾ Summa theol. p. I, q. LXX, a 1 ad 3.

maxime copulata, quam unanimi tradant consensu; namque „in his quae de necessitate fidei non sunt, licuit Sanctis diversimode opinari, sicut et nobis,“ ut est S. Thomae sententia.¹⁾ Qui et alio loco prudentissime habet: »Mihi videtur tutius esse, huiusmodi, quae philosophi communiter senserunt, et nostrae fidei non repugnant, nec sic esse asserenda ut dogmata fidei, etsi aliquando sub nomine philosophorum introducuntur, nec sic esse neganda tamquam fidei contraria, ne sapientibus huius mundi occasio contemnendi doctrinam fidei praebeatur.«²⁾ Sane, quamquam ea, quae speculatores naturae certis argumentis certa iam esse affirmarint, interpres ostendere debet nihil Scripturis recte explicatis obsistere, ipsum tamen ne fugiat, factum quandoque esse, ut certa quaedam ab illis tradita, postea in dubitationem adducta sint et repudiata. Quod si physicorum scriptores terminos disciplinae suae transgressi, in provinciam philosophorum perversitate opinionum invadant, eas interpres theologus philosophis mittat refutandas.

Haec ipsa deinde ad cognatas disciplinas, ad historiam praesertim, iuvabit transferri. Dolendum enim, multos esse qui antiquitatis monumenta, gentium mores et instituta, similiumque rerum testimonia magnis ii quidem laboribus perscrutentur et proferant, sed eo saepius consilio, ut erroris labes in sacris Libris deprehendant, ex quo illorum auctoritas usquequaque infirmetur et nutet. Idque nonnulli et nimis infesto animo faciunt nec satis aequo iudicio; qui sic fidunt profanis libris et documentis memoriae praeae, perinde ut nulla eis ne suspicio quidem erroris possit subesse, libris vero Scripturae sacrae, ex opinata tantum erroris specie, neque eā probe discussa, vel parem abnuunt fidem. Fieri quidem potest, ut quaedam librariis in codicibus describendis minus recte exciderint; quod considerate iudicandum est, nec facile admittendum, nisi quibus locis rite sit demonstratum: fieri etiam potest, ut germana alicuius loci sententia permaneat anceps; cui enodandae multum afferent optima

velmi moudře ta slova má: „Mně se zdá býti bezpečnější, že takové věci, o nichž filosofové nerozdílně smýšleli a jež víře naší neodporují, ani nemají tak býti jistěny, jako věročlánky, ačkoli se někdy pode jménem filosofův přivozují, ani tak nemají býti zapírány, jakoby proti víře byly, aby se nedávala moudrým tohoto světa příležitost zlehčovati sobě učení víry“ (Opusc. X.). Zajisté ačkoli vykladatel ukázati má, že Písmům správně vyloženým nic nevádí ty věci, jichž jistotu zpytatelé přírody jistými důkazy dotvrdili, přece ho nebudiž tajno, že někdy se stalo, že některé věci jisté od nich kladené potom v pochybnost jsou vzaty a zamítnuty. Jestliže by však přírodovědci spiso-
vatele překročivše přes meze nauky své vobor filosofský převráceností domněnek vtrhli, bohoslovec filosofům k zamítnutí je přepustí. —

Totéž na příbuzné nauky, zvláště na dějepravu přenéstí bude prospěšno. Neboť jest litovati, že jest jich mnoho, kteří starobylé památky národů, mravy a zřízení a podobných věcí svědectví s velikou sice prací přestarávají a na světlo vynášejí, ale častěji s tím úmyslem, aby škváry bludův v posvátných knihách postihali, kudyby jejich vážnost vždy slábla a se viklala. A to někteří i příliš dorážlivým úmyslem činí aniž dosti rovným úsudkem: kteří tak spoléhají na světské knihy a doklady paměti starodávné, jakoby v nich ani podezření omylu podtají býti nemohlo, knihám však svatého Písma z domnělé jen a to ani pořádně nevyšetřené tvářnosti omylu, hned rovné hodnověrnosti upírají. Může sice býti, že něco písařům při opisování kodexů méně správně vyklouzlo, což rozvážlivě posuzováno budiž aniž snadně připuštěno leč v těch místech, v nichž by řádně bylo dokázáno: může se též státi, že vlastní smysl některého místa vždy zůstává obojetný, k jehož vyluštění mnoho přispějí dobrá pravidla vykládací: ale bylby ovšem hřích buďto inspiraci toliko na některé částky svatého Písma obmezovati anebo připouštětí, že sám posvátný původce pobloudil. Též nelze trpěti způsobu těch, kteří se z těchto nesnází vyprošťují v tom jmenovitě za pravdu dáti nepochyhuje, že nadehnutí božské vztahuje se ku věcem víry a mravů, mimo to k ničemu, poněvadž neprávě za to pokládají, že když se jedná o pravdě průpovědi, nemá býti tak hru-

¹⁾ In Sent. II, dist. II, q. I, a 3,

²⁾ Opusc. X.

interpretandi regulae: at nefas omnino fuerit, aut inspirationem ad aliquas tantum sacrae Scripturae partes coangustare, aut concedere sacrum ipsum errasse auctorem. Nec enim toleranda est eorum ratio, qui ex istis difficultatibus sese expediunt, id nimirum dare non dubitantes, inspirationem divinam ad res fidei morumque, nihil praeterea, pertinere, eo quod falso arbitrentur, de veritate sententiarum quum agitur, non adeo exquirendum quatenam dixerit Deus, ut non magis perpendatur quam ob causam ea dixerit. Etenim libri omnes atque integri, quos Ecclesia tamquam sacros et canonicos recipit, cum omnibus suis partibus. Spiritu Sancto dictante, conscripti sunt; tantum vero abest ut divinae inspirationi error ullus subesse possit, ut ea per se ipsa, non modo errorem excludat omnem, sed tam necessario excludat et respuat, quam necessarium est, Deum, summam Veritatem, nullius omnino erroris auctorem esse.

Haec est antiqua et constans fides Ecclesiae, sollemni etiam sententia in Conciliis definita Florentino et Tridentino; confirmata denique atque expressius declarata in Concilio Vaticano, a quo absolute edictum: *Veteris et Novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus, prout in eiusdem Concilii (Tridentini) decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis suscipiendi sunt. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant; sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti, Deum habent auctorem.*¹⁾ Quare nihil admodum refert, Spiritum Sanctum assumpsisse homines tamquam instrumenta ad scribendum, quasi, non quidem primario auctori, sed scriptoribus inspiratis quidpiam falsi elabi potuerit. Nam supernaturali ipse virtute ita eos ad scribendum excitavit et movit, ita scribentibus adstitit, ut ea omnia eaque sola quae ipse iuberet, et recte mente conciperent, et fideliter conscribere vellent, et apte infallibili veritate exprimerent:

bě vyhledáváno, co řekl Bůh, aby se spíše ne-
uvažovalo, pro kterou příčinu to řekl. Neboť
knihy všechny a celé, jež Církev za posvátné a
kanonické přijímá, se všemi jich částkami jsou
sepsány, an je Duch Svatý ku peru pravil; tak
zajisté vzdáleno jest, aby se pod vdechnutím
božským nějaký omyl tajiti mohl, že ono samo
sebou nejen mýlku vylučuje všelikou, ale tak
nutně vylučuje a zavrhuje, jako jest nutno, že
Bůh, svrchovaná Pravda, ovšem nižádného
bludu původcem není. —

Ta jest starobylá i stálá víra církve, slavným též nálezem v konciliích Florentinském a Tridentinském vyměřená, stvrzená pak a výrazněji prohlášená v sněmu Vatikánském, od něhož naprosto jest vyrčeno: Starého a nového Zákona knihy celé se všemi svými částkami, jak se v nálezu téhož sněmu (Tridentského) vyčítají a ve starém obecném vydání latinském obsaženy jsou, za posvátné a kanonické buďte přijímány. Je však Církev za posvátné a kanonické má ne proto, že samojedinou lidskou příčinlivostí upraveny, její potom auktoritou schváleny jsou, aniž proto jenom, že zjevení bez omylu obsahují; ale poněvadž vnuknutím Ducha Svatého sepsány byvše Boha mají původce (Sess. III. c. II, de revel.). Pročež hrubě nic na tom nezáleží, že Duch Svatý přivzal lidi jako nástroje ku psaní, jako ne sice prvotnému původci, ale nadchnutým písařům něco nepravdivého vyklouznouti mohlo. Neboť nadpřirozenou silou sám je ke psaní tak povzbudil a pohnul, tak pomocně při písařích stál, že to všechno a to samojediné co sám kázal i právě myslí pojímali i věrně sepsati chtěli i příslušně neomylnou pravdivostí vyjádřili: jinak, nikoliby nebyl sám původcem svatého Písma veškerého. To za platné stvrdili Sv. Otcové: „Tedy, dí Augustin, když oni psali, co On ukázal a pravil, nikterak nebudiž říkáno, že sám On nenapsal, kdyžťe údové jeho to dělali, co poznali, ana jim hlava diktovala“ (De consen. Evangel. I. I, c. 35.) i prohlašuje S. Řehoř V.: „Kdo ty věci psal, jest otázka velmi zbytečná, ano se věří velmi věrně, že Duch Svatý původcem knihy jest. Sám On tedy věci tyto psal, jenž co psáno býti má do péra povídal; sám psal, jenž

¹⁾ Sess. III, c. II, de revel.

secus, non ipse esset auctor sacrae Scripturae universae. Hoc ratum semper habuere Ss. Patres: »Itaque, ait Augustinus. quum illi scripserunt quae ille ostendit et dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt:«¹⁾ pronunciatque S. Gregorius M.: »Quis haec scripserit, valde supervacaneae quaeritur, quum tamen auctor libri Spiritus Sanctus fideliter credatur. Ipse igitur haec scripsit qui et in illius opere inspirator extitit.«²⁾ Consequitur, ut qui in locis authenticis Librorum sacrorum quidpiam falsi contineri posse existiment, ii profecto aut catholicam divinae inspirationis notionem pervertant, aut Deum ipsum erroris faciant auctorem. Atque adeo Patribus omnibus et Doctoribus persuasissimum fuit, divinas Litteras, quales ab hagiographis editae sunt, ac omni omnino errore esse immunes, ut propterea non pauca illa, quae contrarii aliquid vel dissimile viderentur afferre (eademque fere sunt quae nomine novae scientiae nunc obiiciunt), non subtiliter minus quam religiose componere inter se et conciliare studuerint; professi unanimes, Libros eos et integros et per partes a divino aequae esse afflatu Deumque ipsum per sacros auctores elocutum nihil admodum a veritate alienum ponere potuisse. Ea valeant universe quae idem Augustinus ad Hieronymum scripsit: »Ego enim fateor caritati tuae, solis eis Scripturarum libris qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse firmissime credam. Ac si aliquid in eis offendero litteris quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam.«³⁾

At vero omni graviorum artium instrumento pro sanctitate Biblicorum plene perfecteque contendere, multo id maius est, quam ut a sola interpretum et theologorum sollertia

v díle onoho vnukatelem byl“ (Praef. in Joh. n. 2.).

Z toho jde, že kdo se domýšlejí, že v autentických knihách něco falešného býti může, ti dozajista budto katolický pojem božského nadchnutí převracejí nebo samého Boha původcem bludu činí. A bylo tak velice pevné přesvědčení Otců všech i Učitelů o úplné bezbludnosti božských Písem, jaká od hagiografů jsou vydána, že proto nemálo oněch věcí, jež něco protivného nebo nepodobného přináseti se zdají (a tytéž skoro věci jsou, jež jmenem nové vědy nyní namítají), neméně zevrubně než svědomitě srovnati vzájemně a sjednati hleděli; jednomyslně vyznavše, že ty knihy i v celosti i po částkách jsou rovnostejně božsky nadšeny, a že Bůh sám skrze svaté spisovatele promluviv nemohl klásti docela nic pravdě odcizeného. To vůbec platíž co týž Augustinus psal Hieronymovi: »Neb já se přiznávám lásce tvé samojediným těm knihám Písem, které již kanonické slovou, naučil jsem se tu bázeň a čest najevo dávat, že pevně věřím, že nižádný z těch spisovatelů v ničem omylně se nepřepsal. I přijdu-li na něco v těch spisech, jež by se zdálo býti proti pravdě, nebudu se o tom rozpáčet, že buď konec jest chybný, anebo překladatel nevystihl, toho, co jest řečeno, anebo že jsem nijak nevyrozuměl“ (Ep. LXXXII, l. a jinde častěji).

Avšak všelikým nástrojem vážnějších umění o svatost Biblí úplně a dokonale zasaditi se věc mnohem větší jest nežby rovno a slušno bylo očekávati od samojediné a účinné důmyslnosti bohoslovců. Jest žádoucno, aby k tomu spolu se přičinili a pracovali též oni z mužů katolických, kteří v jinostranných naukách dosáhli nějaké podstatné slovůtnosti.

Takových vtípův ozdobnost, jestliže nikdy předtím, ani zajisté nyní, Božím dobrodiním, Církvi nechybí: a kéžby jí hojněji víře na pomoc přibývalo. Nebo mníme, že ničeho není větší potřeba, než aby pravda četnějších a mo-

¹⁾ *De consensu Evangel.* l. I, c. 35.

²⁾ *Praef. in Iob.* n. 2.

³⁾ *Ep.* LXXXII, l. et crebrius alibi.

aequum sit expectari. Eodem optandum est conspirent et connitantur illi etiam ex catholicis viris, qui ab externis doctrinis aliquam sint nominis auctoritatem adepti. Horum sane ingeniorum ornatus, si nunquam antea, ne nunc quidem, Dei beneficio, Ecclesiae deest; atque utinam eo amplius in fidei subsidium augeat. Nihil enim magis oportere ducimus, quam ut plures validioresque nanciscatur veritas propugnatores, quam sentiat adversarios; neque res ulla est quae magis persuadere vulgo possit obsequium veritatis, quam si eam liberrime profiteantur qui in laudata aliqua praestent facultate. Quin facile etiam cessura est obrectatorum invidia, aut certe non ita petulanter iam traducere illi audebunt inimicam scientiae, fidem, quum viderint a viris scientiae laude nobilibus summum fidei honorem reverentiamque adhiberi. —

Quoniam igitur tantum ii possunt religioni importare commodi, quibus cum catholicae professionis gratia felicem indolem ingenii benignum Numen impertiit, ideo in hac acerrima agitatione studiorum quae Scripturas quoquo modo attingunt, aptum sibi quisque eligant studii genus, in quo aliquando excellentes, obiecta in illas improbae scientiae tela, non sine gloria, repellant. — Quo loco gratum est illud pro merito comprobare nonnullorum catholicorum consilium, qui ut viris doctioribus suppetere possit unde huiusmodi studia omni adiumentorum copia pertractent et provehant, coactis societatibus, largiter pecunias solent conferre. Optima sane et peropportuna temporibus pecuniae collocandae ratio. Quo enim catholicis minus praesidii in sua studia sperare licet publice, eo promptiorem effusioemque patere decet privatorum liberalitatem: ut quibus a Deo aucti sunt divitiis, eas ad tutandum revelatae ipsius doctrinae thesaurum velint convertere. —

Tales autem labores ut ad rem biblicam vere proficiant, insisterent eruditi in iis tamquam principiis, quae supra a Nobis praefinita sunt; fideliterque teneant. Deum, conditorem rectoremque rerum omnium, eundem esse Scripturarum auctorem: nihil propterea ex rerum natura, nihil ex historiae monumentis colligi posse quod cum Scripturis revera pugnet. Si quid ergo tale videatur, id sedulo submoven-

hutnějších bojovníků nacházela než kolik pocituje odpůrců: aniž jest která věc, jež by mohla více namlouvati lid na povolnost ku pravdě, než když se k ní svobodně přiznávají mužové, kteří v některé způsobnosti vědecké předčí. Ano snadně též ustávati bude závist utrhačův aneb zajisté již ne tak rozpustile budou smíti víru uváděti v lehkost jako nepřítelkyni vědy, když uvidí, že od mužů vědou proslulých chvála a uctivost víře se zjednává. —

Poněvadž tedy ti přináseti mohou náboženství tolik prospěchu, jimž, dobrotivý Bůh s milostí katolického vyznání šťastnou duševní vlohu udělil, protož v tom bedlivém provozování studií, jež se jakkoli Písem dotýkají, jedenkaždý vyvolte sobě přiměřený obor, v němž by vynikající, nikoli bez slávy odráželi metané proti nim střely vědy liché. —

Vděk jest tuto schváliti dle zásluhy onen úmysl některých katolíků, kteří ustavivše spolky štědře peníze skládají se, aby mužům učenějším stačiti mohlo, odkudby při zásobě všech pomůcek takové studie důkladně konali a k pokroku přiváděli. Nejlepší to zajisté a časům velmi přiměřený způsob k ukládání peněz. Neboť sluší, aby čím méně katolíků jest se nadíti do států pomocné ochrany nad svými studiemi, tím hotovější a rozhojnilejší soukromníků štědrost se projevila, aby to bohatství, jimž je Bůh zvelebil obraceli k hájení pokladu zjevené nauky jeho. —

Takové pak práce, aby ku věci biblické pravdivě prospívaly, učencové trvejte na těch věcech jako na zásadách, jež svrchu od Nás vyměřeny jsou a věrně v paměti držte, že Bůh, zakladatel a ředitel věcí všech, týž jest původce Písem: pročez ničeho ze přírody, ničeho z památek dějepravných dobrati se nelze, jež by se s Písmy skutečně potýkalo. Zdálo-li by se tedy něco takové býti, to budiž pečlivě odklizeno jednak opatrným potázaním se s bohoslovci a vykladateli, co pravdivějšího nebo

dum, tum adhibito prudenti theologorum et interpretum iudicio, quidnam verius verissimiusve habeat Scripturae locus, de quo disceptetur, tum diligentius expensa argumentorum vi, quae contra adducantur. Neque ideo cessandum, si qua in contrarium species etiam tum resideat; nam, quoniam verum vero adversari haudquaquam potest, certum sit aut in sacrorum interpretationem verborum, aut in alteram disputationis partem errorem incurrisse: neutrum vero si necdum satis appareat, cunctandum interea de sententia. Per multa enim ex omni doctrinarum genere sunt diuultumque contra Scripturam iactata, quae nunc, utpote inania, penitus obsolevere: item non pauca de quibusdam Scripturae locis (non proprie ad fidei morumque pertinentibus regulam) sunt quondam interpretando proposita, in quibus rectius postea vidit acrior quaedam investigatio. Nempe opinionum commenta delet dies: sed »veritas manet et invalescit in aeternum¹⁾«. Quare sicut nemo sibi arrogaverit ut omnem recte intelligat Scripturam, in qua se ipse plura nescire quam scire fassus est Augustinus²⁾, ita, si quid inciderit difficilius quam explicari possit, quisque eam sumet cautionem temperationemque eiusdem Doctoris; »Melius est vel premi incognitis sed utilibus signis, quam inutiliter ea interpretando, a iugo servitutis eductam cervicem laqueis erroris inserere.«³⁾ —

Consilia et iussa Nostra si probe verecundeque erunt secuti qui subsidiaria haec studia profitentur, si et scribendo et docendo studiorum fructus dirigant ad hostes veritatis redarguendos, ad fidei damna in iuventute praecavenda, tum demum laetari poterunt dignâ se opera sacris Litteris inservire, eamque rei catholicae opem afferre, qualem de filiorum pietate et doctrinis iure sibi Ecclesia pollicetur.

Haec sunt, Venerabiles Fratres, quae de Studiis Scripturae sacrae pro opportunitate monenda et praecienda, aspirante Deo, cen-

pravdě podobnějšího obsahuje to místo Písma, o němž spor jest, jednak pilnějším uvážením moci důvodů, jež se na odpor přivádějí. Aniž proto budiž ustáváno, jestliže by tvárnost opačného smyslu tehda ještě nějak pozůstávala, neboť poněvadž pravda pravdě odporovati nikterak nemůže, budiž jisto, že aneb ve výklad posvátných slov aneb ve druhou stranu učného se hádání omyl vešel; jestližeby pak ani jedno ani druhé ještě dosti se nejevilo, budiž prozatím s nálezem váháno.

Neboť přemnoho věcí z nauk všeho druhu jest dlouho a velmi proti Písmu namítáno, jež nyní jakožto jalové docela zašly: též nemálo věcí o některých místech Písma (nenáležejících vlastně k pravidlu víry a mravů) jest druhdy vykládáním předloženo, v nichž potom pravěji vidělo bystřejší jakési stopování. Arciť předsudků smyšlenky zahlazuje den ale »pravda zůstává a rozmáhá se na věky« (Esdr. 4, 38.). Pročež jakož nikdo sobě neosobuj, že by všemu Písmu právě rozuměl, o němž sám Augustinus přiznal, že v něm jest více toho, čemuž nerozumí než čemu rozumí, (Ad Januar. ep. LV. 21.), tak nahodí-li se něco nesnadnějšího než by se vysvětliti mohlo, každý přijme výstražnost a ustrídmění téhož Učitele: »Lépe jest třeba i skličovánu býti nepoznanými ale užitečnými znameními než neužitečným jich vykládáním z járna otrockého vydobytnou šíji v osidla bludů vstřčiti« (De doctr. chr. III, 9, 18.). —

Budou-li rad a rozkazů našich poctivě a svědomitě následovní ti, kteří se k pomocným těmto studiím z povolání znají, jestliže by i psaním i uměním obraceli plody studií k důvodnému odrážení nepřátel pravdy, k zamezení škod, jež by mládež na víře bráti mohla, tehdáž teprvé budou moci radovati se, že hodným přičiněním Písmům svatým slouží a věci katolické takovou pomocí přispívají, jakou od zbožnosti a učenosti synů právem sobě Církev slibuje.

Tyto věci jsou, Ctihodní Bratří, jež o studiích Písma svatého dle příležitosti připomenouti, a naříditi s pomocí Boží jsme usoudili.

¹⁾ III. Esdr. 4, 38.

²⁾ ad Januar. ep. LV, 21.

³⁾ De doctr. chr. III, 9, 18.

suimus. Iam sit vestrum curare, ut qua par est religione custodiantur et observentur: sic ut debita Deo gratia, de communicatis humano generi eloquiis sapientiae suae, testatius eniteat, optataeque utilitates redundant, maxime ad sacrae iuventutis institutionem, quae tanta est cura Nostra et spes Ecclesiae. Auctoritate nimirum et hortatione date alacres operam, ut in Seminariis atque in Academiis quae parent ditioni vestrae, haec studia iusto in honore consistent vigeantque. Integre feliciterque vigeant, moderatrice Ecclesia, secundum saluberrima documenta et exempla Ss. Patrum laudatamque maiorum consuetudinem: atque talia ex temporum cursu incrementa accipiant quae vere sint in praesidium et gloriam catholicae veritatis, natae divinitus ad perennem populorum salutem. —

Omnes denique alumnos et administros Ecclesiae paterna caritate admonemus, ut ad sacras Litteras adeant summo semper affectu reverentiae et pietatis: nequaquam enim ipsarum intelligentia salutariter ut opus est patere potest, nisi remotâ scientiae *terrenae* arrogantia, studioque sancte excitato eius *quae desursum est sapientiae*. Cuius in disciplinam semel admissa mens, atque inde illustrata et roborata, mire valebit ut etiam humanae scientiae quae sunt fraudes dignoscat et vitet, qui sunt solidi fructus percipiat et ad aeterna referat: inde potissime exardescens animus, ad emolumenta virtutis et divini amoris spiritu vehementiore contendet: *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum*¹⁾.

Iam divini auxilii spe freti et pastoralis studio vestro confisi, Apostolicam benedictionem, caelestium munerum auspicem Nostraeque singularis benevolentiae testem, vobis omnibus, universoque Clero et populo singulis concedito, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XVIII Novembris anno MDCCCXCIII, Pontificatus Nostri sextodecimo.

Leo PP. XIII.

Již budiž vaší věci pečovati, aby s náležitou svědomitostí byly ostřežány a zachovány: tak aby dlužná Bohu vděčnost za to, že sdělil lidskému pokolení výpovědi moudrosti své, co osvědčeněji se vystkvívala a žádoucí užitkové valně se rozhojňovali; hlavně k navedení mládeže, která jest tak velikou pečí Naší a nadějí Církve. Jmenovitě vážným příkladem a ponoukáním přičiňte se, ať v Seminářích a v Akademii, jež vaší správě poddány jsou, tyto studie ve cti spravedlivé postaveny byly a kvetly pod správou Církve dle spasitelných vzorů a příkladů Sv. Otcův a chvalitebného obyčeje předků: a během časů takový vzrůst braly, jenž by opravdivě byl na ochranu a slávu katolické pravdy vzešlé od Boha ke spáse národů věkostále. —

Všechny posléz chovance a přísluhovače Církve s otcovskou láskou napomínáme, aby k svatým Písmům přistupovali vždycky s citem svrchované úcty a pobožnosti: neboť nikterak jejich srozumitelnost spasitelně jak potřebí jest, přístupna býti nemůže, leč odstraní-li se osobivost vědy pozemské a vzbudí-li se svatě snažné vyhledávání té moudrosti, která s hůry jest. V jejíž kázeň jednou připuštěná mysl a odtud osvěcená i zmohutnělá ku podivu bude s to, aby i v lidské vědě co jest podvodného rozeznávala a toho se varovala; co jest pak celistvých plodů sklízela a k věcem věčným vztahovala: odtud nejmocněji zhárající srdce k výhodám ctnosti a božské lásky duchem prudším chvátati bude: Blahoslavení, kteří zpytují a zkoumají svědectví jeho a celým srdcem hledají ho. (Ps. XVIII, 3.)

Již na naději božské pomoci spoléhající a pastýřské horlivosti vaší důvěřující, Apoštolské požehnání, ježto božských darů jest návěštím a naší blahověle svědectvím, vám všem a veškerému Duchovenstvu a lidu jednotlivcům svěřenému, přelaskavě v Pánu udílíme.

Dáno v Římě u sv. Petra dne 18. listopadu léta 1893, důstojnosti Naší Papežské šestnáctého

Lev P. XIII.

¹⁾ Ps. XVIII, 2.

I. POGEDNÁNĚ.

1. O ceně a užjwánj biblj swaté.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

O walné knize, kteráž se wůbec biblj gmenuge, welmi mnoho giž psáno gest. Sotwa i gediný spis o křešianském náboženstwj gednagjcj na swětlo wyšel, w kterémžby o biblj swaté něco předloženo nebylo. Když weškerá theologie w několik walných pramenů rozwedena byla: zůstalo na tom, by gedna hlawnj gegj částka wýhradně biblj toliko se objrala, a vlastnjm gmenem uměnj biblického od giných se různila. Z toho však nepocházj, žeby giž všecko možné o biblj bylo powědjno, a žeby giž bylo zbytečno, cenu gegj opět i opět skaumat, a pravidla při užjwánj gj stanoviti. Gestliže toto moge gednánj *o ceně a užjwánj biblj swaté* nic nowého neobsahuge: tedy aspoň to neyznamenitěgšj, což o nj w giných spisech široce gest předloženo, w obljbenu krátkost pogjmá, a w gasněgšj wědomost uwádj. Budu tedy neyprwé biblj z

hledišť pauhého rozumu považowati, napotom o nj, gakožto o božjim slowu čili pramenu božského zgewenj rozprávěti hodlám, posléze pak neycelněgšj pravidla výkladu a užjwánj gegjho nawrhnu.

I.

Můž se neyprw biblj tak považowati, gakož wûbec každau ginau knihu wážjwáme. Skaumā-li giž zdrawý, žádnými předsudky, žádnau náruživostj nesewřený rozum cenu biblj swaté: plně nabýwá gistoty, že *biblj gest obsahem swým přewýborná kniha*. Nenjt psána od gediného člověka, nýbrž zawjrá w sobě spisy mnohých a rozličných mužů, mužů, obzwláštňj maudrostj oswjcených, a bohatým, přeuslechtilým srdcem obdařených. Gestič ale wědomo, což mužowé pjšj, rozumem a srdcem nad walným počtem spoluwěkých wýwodjcj, že to samo o sobě gest welmi důležito, wzácno a wýborno.

1. *Biblj gest z wětšjho djlu kniha historická*. Wyprawugeť i takowé přjběhy pokolenj lidského, o kterýchž ginj starobylj spisowé žádné zpráwy nedáwagj. Za tau přjčinau, kdož wykládati umyslil, což se hned zprwopočátku na zemi dálo, a gacj byli prwotnj lidé, nemůž odginud potřebné známosti wážiti, než z prwnj knihy Mogžjšowy. Má tedy biblj giž gakožto neystarožitněgšj historický pramen obzwláštňj do sebe cenu. — Židowský národ gest bez odporu neli neyznamenitěgšj, aspoň geden z neyslowutněgšjch starodáwnjch ná-

rodů země. O tomto však pronárodu žádná giná kniha tak četných a důležitých zpráv neposkytuje, gako biblj. — Negednoť pak o lidu židovském, alebrž i o giných také starobylých národech biblj rozprávj, a wěrohodným wypisowánjm gegich mrawů, powahy, zaměstknánj a podobných wěcj k prospěšnému wědomj dáwnowěkosti nám dopomáhá. — Ježjś Nazaretský gestjť gediný mezi syny lidskými, tak gako gediné gest slunce na nebi. Kdoby o gehu na swět přjchodu, o gehu žiwotu a smrti, o gehu cjrkwí a prwotnjch běžjch gegich newěděl: pro nedostatek tohoto gedinkého wědomj welice by byl k politowánj. Gižť pak čtyry ewangelia a skutkové apoštolštj o Ježjśi Kristu a o půwodnj cjrkwí gehu ne plné toliko a zewrubné, brž i tak wěrohodné zpráwy dáwagj, že podle gednosworného swědomj všech učených prawdiwěgšj a bezpečněgšj býti nemohau, a žádný giný historický spis gich hodněgšj wjry nenj. — Dokládám i to, že i bibličcký způsob wyprawowánj děgůw sám o sobě gest welmi poučný, a historikům za přjklad slaužiti může, z nichž negeden udalé wěci bez chautky a beze všeho čtaucjch oswjcenj a wzbuzenj wypisuge, a galowau toliko učenost honosně roztrásá.

2. *Biblj gest tolikěž sklud potřebné maudrosti žiwota.* K maudrosti žiwota náležj prawé smeyšlenj o stránkách blahosti, kteréž člowěk dosjci může, a pak potom známost prawidel, kterýchžto ostrjhnánj každého člowěka zwláště a všechny wesměs na neyweyš oblažuge. Nenjť giž o

tom žádné pochybnosti, že o powaze a vlastnosti blaha lidského a o činech, gimiž'se dobré obecné rozmáhá a plodj, náramně mnoho zlatých prawd w biblj gest obsaženo. Učjť biblj každého člowěka, a každému, gak chudému tak bohatému, gak nižšjm tak powýšeným, alebrž i králům a mocnárům powinnosti gegich z welikého djlu wyměřuge. Biblj wynášj prawdy, kteréž geště žádnému mudrci namysl nepřišly. Wšelike pak mrawné prawdy rozmanitým obyčegem tam gsau wysloweny. Nalézáme ge tam giž w krátké, gádrné průpowědi pogaté, giž w pěkných podobenstwjch a powjdnjch zawinuté, čjmž nemálo swětla a žiwosti nabýwagj. Wětšj djl lidj nemůž přjhodněgi učen, a potřebnau maudrostj oswěcowán býti, leč gediné rozkošným ljčenjm buď skutečných neb toliko wymyšlených přjběhů. Biblj giž wětšjm djlem udalosti wyprawuge, a sice, gakož gsem giž podtkl, ne gaksi galowě a pro pauhau marnau zwědawost a pro pauhau kratochwjli, nýbrž tak, že čtaucjho na důležité prawdy pozorna činj, a k plněgšjmu gich pochopenj napomáhá. Obzwláštně se mrawoučenj w ewangelium obsažené welebj, ne-
toliko proto, že čisté, ljbezné a powaze srdce lidského zhola přiměřeno gest, a nic pošmaurným duchem farisegským nepáchne; nýbrž i proto, že vlastnjm přjkladem Ježjšowým gest wyswětleno a stwrzeno. Wypsánj žiwota Ježjšowa gest weliké zrcadlo wšj lidské dokonalosti, odkudž se k ney-
důležitěgšjm rozgjmánjm pochop bráti může. Tau

přjčinau biblj nepřestáwá čisté semeno prospěšných wědomostj w mysl tisjců a milionů uwozowati, gakož pak weliký giž počet čistých, spasitedlných prawd, a newýslovně mnoho mrawného uměnj, gehožto dobrotu a platnost i samo zkušenj dostatně prokázalo, skrze biblj w známost lidskau přišlo. Wětšj djl biblických wýpowědj a wyprawowánj i autlé mládeže rozum wzděláwá, ostřj a wygasňuge. Owšemřby se celj národowé swětlem prawé maudrosti oswjtili, kdyby gim biblj byla podána w neteskném, čistém přeloženj, a s krátkým, gádrným wýkladem, zdravý rozum bezpečně wedaučjm, a k neproměnné lidského žiwota potřebě přistrogeným.

3. *Tak i w sličných mrawech nás biblj ustawuge.* Ctné a šlechtné nás činj giž tjm, že nás učj prawé maudrosti. Neb nemůž ctně gednati a průchod činiti swému i giných. lidj blahu, kdož o powaze a hlawnjch stránkách blaženosti bludně smeyšlj, mrawného citu swého neopatřil mnohau gemnostj a bystrotau, a gak rozumu tak i paměti bezpečnými prawidly chowánj hogně nezásobil. A však biblj nás netoliko k lepšjmu poznánj blaha a ctnosti wede, nýbrž zvláštnjm také způsobem k skutečnému chtěnj všeho sličného nás rozněcuge. Wůle naše wždycky objrá buď to, což rozum náležito býti spatřuge, anebo to, k čemuž se žádosti, pudy a náchylnosti srdce našeho nesau. Čjm wjce žádosti kázanjm a radám rozumu odporugj: tjm častěgi člowěk zlé i zamýšlj i koná. Pakliť to, což

welj rozum, za gedno gest s tjm, což srdci gest li-
 bo, a čehož srdce gest žádostiwo: tuť wůle naše
 bez překážky, swelikým ochotenstwjm, anobrž při-
 puzugjcj gakaus mocj k dobrému se skloňuje. Spi-
 sowé giž, počestným mrawům učjcj, z wětšjho
 djlu tu do sebe magj wadu, že málo k srdci patrj,
 gednák žádných, s mrawnými kázanji shodných
 žádostj w něm newzbuzugjce. Negedni dokonce
 mrawnj spisowé to, což za slušné a powinné po-
 kládagj, gakožto těžké, mrzuté a trapné ljčj, a
 tjnto způsobem mezi rozumem, a srdcem welikau
 činj mezeru, žádosti proti zákonům počestných
 mrawů bauřjce. Biblj však zhola gináče gest při-
 strogena. Což pokládá za ctné, k tomu též srd-
 ce mocně wábj a ponauká. Neb o ctnosti ginák
 nemluwj, než gako o twořitelkyni všech radostj,
 po kterýchž srdce naše taužj, neprawost pak před-
 stawuge gakožto neyauhlawněgšj nepřjtelkyni pa-
 chatelů zlého. Žiwými barwami maluge poklid,
 útěchu a mnohotwárné blahoslāwenstwj dobrých, a
 w pewné naděgi i wěčně trwagjcjho blaha ge usta-
 nowuge, an na druhau stranu nyněgšj i budaucj
 staw zlých a neprawých welmi klopotný, smutný,
 nepokogný a mnohými bolestmi naplněný býti uka-
 zuge. O Bohu a tworech, nad člowěka wzneše-
 ných, mluwj biblj tak, že kdo řeči gegj k rozu-
 mu a k srdci připauštj, náramně se bogj a hrozj
 všeho, což i podobno gest hřjchu. Bedliwj pjs-
 ma čjtatele každého ctnosti odbůgce za horutného

blázna magj , genž politowánj hodnau slepotau pracuge , by sám sebe načitě nešťastna učinil.

4. Gakož pak biblj rozum oswěcuge pozná-njm všeho dobrého , a srdce s žádostmi a city geho ku ctnosti táhne : tak *také kogný gest pramen útěchy a zvláštnj ljbosti*. Naše zde poho-stinstwj nemůže býti prosto všeho zámutku a utr-penj. Protož každý dobrau má mjtí wědomost vše-ho , což uprostraňuje srdci bolestmi sewřenému , co potřebnau útěchu do něho lige , a sladkau naděgj lepšj a rozkošněgšj budaucnosti ge kogj. Gižž pak nám biblj i w této přjčinně výborně slaužj. Neb ustawičně mluwj o swrchowané bytnosti , kteráž newýslovně maudře , mocně a dobrotiwě zprawuge osudy naše , a i po temných cestách člowěka wede k dobrému. Žádná kniha nás tak silně k Bohu ne-táhne , a tak pochoťné k němu lásky , tak silné důwěr-nosti , tak žiwé naděge w nás newzbuzuge a nepě-stj , gako biblj. Učjť nás o newyhnutedlných útrpnostech wezděgšjho žiwota smeyšleti tak , že ge tiše a dobromyslně neseme. Negednjm přjkla-dem nás biblj ugištuge , že se pod zpráwau Božj všecko zlé konečně proměňuje u wětšj dobré. Takž wůbec mluwj o nebi a o zemi , že se nám celý swět w pěkněgšjm a ljbezněgšjm swětle ukazuge. Má kniha tato vlastnj gakaus potěšugjcj moc , tak že i neywzdělaněgšj lidé některé stránky gegj čtauce , srdečnau radostj druhdy i slzj. — Což wesměs na-učné , historické a básnické spisy pěkného a gem-ného do sebe magj , to se u welikém množstwj i

w biblj nalézá. Obsah gegj tak gest rozmanitý, že což sobě kdo obzvláštně libuge, toho se w nj dočjsti může. Má-li kdo zaljbenj w prostém, wěcnatém a gádrném wyprawowánj prawdiwých přjbělů, zaljbenj w popisowánj diwů a zázraků, zaljbenj w pobožných zpěwch, zaljbenj w krátkých wznešených průpowěděch a sentencjch, zaljbenj w ohniwých, a srdce w silném praudu za sebau porýwagjcjch básnických útworách, zaljbenj w řečnických wýlewch srdce, zaljbenj w podobenstwjch obraznost bawjcjch, zaljbenj w důwěrných, prostosrdečných listech: nechať biblj sobě otewře. W biblj se nacházegj u welikém čjsle wznešené, weliké, žiwé, silné, ohniwé, tkliwé, ladné a wšecky giné pomysly z oboru pěknosti a krásy. Lidé, kteřjž uwykli spisy ostrowtipných historiků, hlubokých mudrců a wýborných básnjků čjsti, nicméně i biblj s welikau chutj opět i opět čjtagj. I sprostj lidé prodlenau chwjli čtenjm biblj se objragj, a druhdy se tjmto čtenjm gednák ani nasytiti nemohau, cožby nikoli možno nebylo, kdyby kniha ta sama o sobě přerozkošná nebyla. — Pakli gest biblj wůbec drsnatá, zatmělá a newšeligak whodná chuti našj: budiž to gen překladačů wině přičteno, kteřjž powahu hebrejského gazyka násilně cpa-li w gazyk swůg, a biblické myšlénky w náš způsob mluwenj obléknauti se strachowali. Snášjt se u mne, žeby celý swět uwykl den co den biblj čjsti, a sice s přewelikým i rozumu i srdce vzdělánjm, kdyby zdárněgšj, a smeyslenj, cjtěnj a mlu-

wenj nyněgšjch vzdělaných národů přiměřeněgšj překladové gegj na swětlo vycházeli, a kdyby ginák učeným čtenářům, a ginák zase welikému množstwj byla přistrogena. (?)

II.

Kdykoli se však o výbornosti a wnitřnj ceně biblj starého i nowého zákona mluwj, vždy budiž připomjnano, že se biblj proto tak mocně duše lidské dotýká, a proto nade všecky giné wzácné a drahé knihy oswěcuge, vzdělává, šlechtj a potěšuge, poněwadž se wůbec *za slowo neb zgewenj Božj, čili za knihu pokládá, obzwláštnjm skutkem Božjm zřjzenau a od wěčné moudrosti a prawdy potvrzenau.* Welmi mnohoť na důwodné wědomosti záležj, zdali a pročby pjsmo w skutku bylo psaným slowem Neywyššjho. Nicméně, bohužel, někteřj theologowé ničjm nedoličugj, pročby se biblj za božskau knihu pokládati měla, ginj ale o tak mnohowážné věci powrchně toliko a lecgaks gednagj. Dle smyslu mého se to trogjm během prokázati může.

1. Podlé gednomyslného snešenj všech katolických i protestantských theologů to učenj gest Bohem zgewené, kteréž samo o sobě gest utěšeno, dobro a swato, a na kteréž se wztahugj diwy a zázraky. Žeby giž biblj kniha byla sama o sobě na neywýš dobrá a výborná, dostatečně gest swrchu ukázáno. Také-li se však i diw něgaký nacházj, upřjmo k nj patřjcgj? Wznášjt se na ni w skutku u-

dalost, kteráž patrně Bohem gest způsobena a řjzena, a té spolu gest vlastnosti, že čjm pilněgi na ni hledjme, tjm wjce nám gest gj se diwiti. Kdo nám powj, gaký půwod mělo patero knih Mogžjšowých, a gak znenáhla k nim ginj i ginj spisowé byli přiwtěleni? Co se dalo, že ti spisowé, kterjž obecně starý zákon slowau, w židowské cjrkwí nade všecky giné knihy wážení, ano i za božské gmjni byli? Proč právě ti za přewelcbné a swaté držáni byli a žádnj ginj? Nestalo-li se to diwným řjzenjm Božjm, že některj apoštolowé psali? A nenj-li to wěc neslýchaná, že wěrohodnost a čistá až do našich časů zachowalost apoštolských spisů nepřemoženými důwody se prokázati může? Nenj-li to cos wýtečného a obzwláštnjho, že wěrohodnost biblj takměř od žádného učeného skaumatele w pochybenstwj wzata nebyla? Slýchána-li gest wěc, by která kniha tak gako biblj do všech gazyků přewedena, a na celém okrsku země rozšjřena a vysoko slawena byla? Mnohét owšem a rozma- nité přjpadnosti w gedno se sběhnauti musely, by pjsmo swaté vzniknutj wzalo, zachowáno a rozšjřeno bylo, a po všem swětě neywětšj pocty a sláwy nalezlo. Kdo giž ty a takowé wěci pilným saudem wážj; kdo všechno neobyčegné, diwné a neslýchané, co se počátku, zachowánj a oslawy biblj dotýče, Bohu, prawému toho všeho působci, přičjtá; kdo se posléz táže, k čemu božská [prozřetelnost diwnými a zázračnými udalostmi, na biblj se wztahugjcjmi, vlastně směřowala: ten zagisté w

přjběhu tomto prst Božj spatřuge, na biblj, gakož-to drahý poklad wěčné maudrosti a prawdy, zgewně ukazugjcj.

2. Ewangelium ode čtyř Apoštolů psané wůbec za přednj a hlawnj částku celé biblj se pokládá, a owšemť gest spis, obzwláštnjm swědectwjm Božjm potvrzený. Obsahugeť řeči Ježjšowy, řeči zlaté, a gak se zdrawým rozumem úplně shodné, tak každému srdci nad mjru přjgemné a drahé. Wypisuge tolikěž smeyšlenj a gednánj Ježjšowo, a wystawenjím neydokonalejšjho přjkladu lidské ctnosti nikdýť nepřestane pokolenj lidské wysoce vzděláwati. Tak také na neyweyš wěrohodně wyprawuge, gak mnoho prorockých řečj na Ježjši Kristu se naplnilo, gak byl počat, co se při geho narozenj a tudjž potom dálo, gak maudrostj giž u wěku dwanácti let se stkwěl, gak wymjtal zlé duchy, gak nezhogitedlné nemoci pauhým slowem, ano i nepřjtomně w trwalé zdrawj obracowal, gak mrtvé křjsil, gak po moři co po pewné zemi kráčel, gak wodu u wjno proměnil, gak málem chlebů tisjce nasýtil, gak tagných a budaucjch wěcj byl swědom, gak hlasem s nebe za syna Božjho byl wyhlášen a na gedné hoře Galilegské oslawen, gak wlnobitj zbauřeného moře uklidil, gak při swém na křjži skonánj byl zweleben, gak z hrobu wyšel na swětlo a slawně do nebe se wyzdwihl. Kdo ty a takowé nepochybné přjběhy bedliwě skaumá, a přjčinu wážj, ku kteréž Bůh vlastně gimi směřowal: při gednom každém možném gich wýkladu spatřu-

ge, že gsau na wýsost diwni, že se stali mocným prstem Božjm, a že Bůh gimi Ježjše wyhlásil za wyslance swého a zwěstowatele božského učenj. Cokoli se tedy w ewangelium předkládá gakožto učenj Ježjšowo, to věčná gest prawda, to božské gest zgewenj. Učilť ale Ježjš, že knihy dřewnjo zákona čili staré úmluwy za božské gmjny býti magj, a gakož ge přečasto, když učil, přiwozowal, tak i zřegmě powěděł, že nepřišel, starého zákona rušiti. Co se tkne ostatnjch spisů apoštolských, ti zagisté nic giného negsau, nežli ewangelium dále wywedené. Wyznáwaliť apoštolowé, že ne giné řeči wydali poslauchačům swým, než to, což ode Pána byli přigali. (1. Kor. XI, 22.) Gestliže giž ewangelium pro wýborné učenj swé a pro zázračné přjběhy w něm wyložené bez odporu božský gest spis, ewangelium ale knihy starého zákona božské býti oswědčuge; gestliže to, což sic od apoštolů psáno gest, gakožto rozwod a doplněnj čtyř ewangelij považowati se má: tedy gest na gewě, že celá biblj gest knihau, swědectwjm samého Boha za pečetenau. — Důwod, kterýmž se wůbec božská prawost wjry křesťanské prowozuge, obzwláštňě se wztahuge na knihy staré i nowé úmluwy. Za tau přjčinau Petrus Annatus, congregationis doctrinæ christianæ generalis præpositus, in apparatu ad positivam theologiam, Venetiis 1747 pag. 68 et 69. božskau wáhu pjsem nowého i starého zákona těmito slowy dowodj: „Ad scripturam prophetica et apostolicam acceptandam varia nos inducunt motiva,

quæ talia sunt ac tanta, ut, moraliter loquendo, non possint esse nisi a Deo, qualia sunt: 1) Doctrinæ puritas, quæ nihil vitiosum patiatur ac permittat unquam, sed ubique vetet ac damnet. 2) Modus ille mirabilis et stupendus, quo fuit per orbem annunciata et propagata, per homines videlicet idiotas, rudes et pauperes; sanguis martyrum, pro illius defensione fusus; innumerabilis prope tertium numerus, illam divinam esse clamantium; tot populorum et nationum, illam acceptantium, unanimis consensus; innumera ubique gentium nota pro illius confirmatione a Deo patrata miracula.“

3. Dwogjm oznámeným způsobem i důmyslnějšj z protestantů dowěsti se snažj, že biblj w sobě obsahuge božská zgewenj. Katoljci ale tuto prawdu giným geště způsobem prokázati mohau. Katoljk slowo cjrkwě za hlawnj a stěžegné prawidlo weškerého wěrenj swého pokládá, pewně na tom zůstáwage, že wšeobecná cjrkwě, uějce wěcem náboženským, gest neomylná, že tuto hlawnj a základnj prawdu Ježjš Kristus gistotně učil, a že gi i bez spisů nowozákonnjch za božskau wýpowěď držeti můžeme. Gižť pak každý, i sprostý katoljk, dobře toho gest swědom, že wedlé smyslu a wýslovného učenj zborné cjrkwě Bůh sám skladatele pjsma zprawowal, wnukage gin, coby psáti měli. Cjrkwě katolická sama sněmownjch nálezů ráda pjsmem doličuge, ačbychom na pauhém slowu gegjm přestati mohli. Swatj otcowé cjrkwě katolické biblj negen wysoce welebj, nýbrž zhusta i ge-

gjni slowy mluwj. Cokoliwěk katoličtj učitelowé gakožto prawdu Bohem zgewenau přednášegj, to welmi bedliwě na pjsmě stawj, a pjsmem obkládagj. Weřegněmu wyučowánj lidu zwláštnj biblické částky se kladau za základ, a mešnj kniha, brewiář a wšecky giné liturgické knihy katolické z wětšjho djlu krátké wýtahy z pjsma swatého w sobě obsahugj. Obecný latinský wýklad biblj, genž Vulgata slowe, cjrkew katolická wýslovně schwálila a potwrdila. Nenacházj se snad ni geden katechismus katolický, w kterémžby se o biblj, gakožto o psaném slowu Božjm, nemluwilo. Poněwadž tedy gisto gest, že cjrkew katolická biblj ne sice gediným a dostatečným, ale však přednjm a hlawnjm pramenem zgewenj Božjho býti ohlašuge: biblj w sobě w skutku nebeskau maudrost a božské učenj zawjrá.

III.

Wizme giž nynj, *gakbychom pjsma swatého užjwati a náležitě wykládati měli.*

1. *Nebudiž činěn rozdjl mezi apokrifickými pjsmy a mezi práwě božskými a swatými.* Rozdjl toho činj protestanti, počtagjce k apokrifům: Knihu Tobiáš, modlitbu Manassesowu, knihu Judyt a Baruch, částku z Daniele, prwnj a druhau knihu Ezdrášowu, druhau a třetj knihu Machabegskau, knihu Maudrosti a Syracha. Gakými důwody ale prowozugj, žeby gmenowané knihy nebyly prawé a wjry hodné slowo Božj? Toliko tjm, že

se sice mezi pjsmy swatými, židům swěřenými, nacházegj, že gich ale w židowském gazyku nenj. Ale důwod tento patrně gest beze wšj dowozugjcj moci. Neb kdyby se k wůli židům některé částky pjsma swatého měly pokládati za slowo lidské, tedyby se týmž právem i giné knihy pjsem swatých též gen k wůli židům za božj slowo přigjti musely. A však sami protestanti biblj pokládagj za slowo Božj, ne proto, že od židů za slowo Božj gmjna byla, nýbrž z důwodu zhola giného. Tjm samým ale i knihu Tobiáš a ostatnj wýš gmenované biblické spisy za božské mjti magj, poněwadž důwod, kterýmž se giné knihy biblické slowem Božjm býti prokazugj, rozumnu zawněrkau i na ně se wztáhnauti může. Pročby zagisté překrásná kniha Tobiáš méně býti měla swatau a božskau, než kniha Rut neb kniha Ester? Nenj-li toho i některým zmaudřegšjch protestantů welice ljtó, že i kniha Syrach nemá mjti takowé ceny a wážnosti, gako u přjkladě pjseň Šalomaunowa? A gak se medle ubezpečiti můžeme, gakáby pjsma židé za božská byli drželi? Gottfried Less o tom w praktické dogmatice swé od roku 1789. na stránce 98. dj, „že gest těžko ustanowiti, gaká pjsma židé za časů Ježjše Krista a apoštolů geho k božským přičjitali, a že nepochybně w prwnjch stoletjch wěku křesťanského kanon swůg proměnili.“ W ten-li smysl sám protestantský, slawný theolog mluwj: nedržme se zdánj protestantského, alebrž držme se neomylné učitelky-ně, cjrkwě katolické, magjce bez rozdjlů za bož-

ské pjsmo wše to , což ona gakožto božské pjsmo nám podává.

2. 'Tatáž neomylná učitelkyně božské prawdy učj, že se čtenj pjsma swatého každému nehodj. Cjrkew katolická zlému užjwánj pjsma swatého zniku dáti nechce , a cokoli w této přjčině zřjdila a ustanowila , maudré gest a prospěšné. Biblj gestiť sice kniha , cenau swau nade wšecky giné knihy zwýšená ; biblj gest psané slowo Božj : a wšak i neydražšj a neyswětěgšj věci od lidj zle užjwati se mohau. Nemůž-li se i pjsmo swaté s welikau ugmau čjsti ? Wědomoť gest z mnohého zkušenj, že biblj neprozřetedlným užjwánjm ne od dětj gedno a od mladých s ugmau ctnosti gegich a spokogenosti čtena byla , brž že i dospělj lidé čtenjm pjsma se zmátli a škodně zapletli. . Negedni pjsmo swaté k nezřjzeným žádostem swým sehnauti, a hřjšné úmysly swé gjm přistřjti se snažj ; obzwláštně ale některá prospěšná učenj a spasitedlné ústawy a obyčege proto gediné zawrhugj, že w biblj dosti swětlého mjsta a tuhého základu nemagj. Byla-liby tedy cjrkew prawau matkau wěřjcjch , a mohla-liby se Bohu ljbiti, kdyby čtenj pjsma newýhradně dowolugjc, k zlému užjwánj té přeswaté knihy sama přjčinu dáwala ? Nařjdilať cjrkew, aby toliko schwálenj od biskupů a potřebnými poznamenánjm opatřenj výkladové biblj lidu se w ruce dáwali, a aby podlé zdánj duchownjch pastýřů ti toliko čtenjm pjsma se objrali, kteřjž ge bezpečně a s prospěchem čjsti mohau. Regula quarta indi-

cis de lectione sacræ scripturæ in lingua vulgari, znj takto: „Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti quam utilitatis oriri: hac in parte iudicio episcopi aut inquisitoris stetur, ut cum consilio parochi vel confessarii, biblicorum, a catholicis auctoribus versorum, lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non danum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse.“ (Index a Pio IV. die 24. Martii 1564. confirmatus.) Z toho se widj, že cirkew katolická z strany čtenj pjsma swatého nic gi něho newelj, než což i negeden z učených protestantů za dobré a náležité býti uznáwá. Tak u přjkladu i ten přehorliwý protestant, kterýž wydal Arawské hodiny pobožnosti, nikoli tomu nechce, by každý sprosták biblj četl. Dj totiž: „Mnozj, genž neměli potřebných, předběžných známostj a dostatečné důmyslnosti, když se opowážliwě dali do čtenj a wykládánj pjsma swatého, uběhli w škodliwá zdánj a w záhubné bludy, pročez se zvláštnj opatrnosti užjwati má, když se komu čtenj pjsm swatých schwaluge.“ Stunden der Andacht. Aarau 1819, 4te Ausgabe 1. B. S. 293.

3. *Kdo biblj s rozumem a s užitkem čjsti může, podle smyslu cirkwe swaté w skutku gi čjsti má.* Čjsti gi má ne gednau toliko, nýbrž množstwjkrát, ano po wšechen čas žiwobytu swého. Ku čtenj biblj swaté gistj časowé budte obrá-

ni, a možná-li gest, každý den dobrau chwjli buď w rukau našich. Poněwadź cenau swau wšecky giné knihy přesáhá, dbalegi buď od nás čjtána, než wšecky giné spisy; poněwadź gest poklad drahého slowa Páně, swatau wůli gehu hlásá, a wše, což srdce utěšiti může, w sobě zdržuge: přede měg přede wšemi spisy, genž o náboženstwě gednagj, a ku vzdělánj a zanjcenj pobožných citů slaužj. Walnát gest kniha pjsmo staré a nowé úmluwy, nedá se přečjsti za týden neb měsje. Kdo se s nj objrá rok co rok, den co den, přede wždy něco pěkného nacházj, čehož dřjwe pomínul a neznamenal. Mnohá mjsta biblj opět i opět čjsti musjme, chceme-li plně postihnauti rozum gegich. Zlatá naučenj, kteráž poskytuje, té gsau powahy, že toliko opětowaným čtenjm w paměti wáznau, a pak w prawý čas na mysl přicházegj, k útěše, k probuzenj a k zprávě mrawů našich slaužjce. Druhdy nahodilá potřeba ku čtenj té přeswaté knihy nás táhne a ponauká. Zanjtil-li w nadný swět neřádný oheň w srdci twém; cjtjš-li nepokog a zámutek; gmeš-li se wiklati u wjře a čestných úmyslech; podgala-li tě malatnost a nechui k službě Božj; chceš-li se posiliti a rozhorliti k prospěšným, chwalným činům: biblj budiž autočiště twé. Z nj se ti zableskne prawda, kterauž hledáš, wynagdeš pomoc, lékarstwj, sju a potěchu.

4. Má-li však každý katolický křesťan, pokud k tomu gest způsoben, pilným býti čjtatelem pjsm swatých: *učitelowé wjry a mrawů gj ob-*

zwláštne čjsti a náležitě užjwati magj. Theologia gest učená čili wědecká známost náboženstwj, (scientifica religionis cognitio) k té ale úplnost, saustawa, obzwláštne pak důwodnost náležj. Gižť pak důwodowé, gichž dogmatici a moralisti předkládati gsau powinni, z dwogjho pramene se wážj, z rozumu neb z Božjho swědectwj, (ex autoritate divini testimonii) důwodowé druhého způsobu obzwláštne z pjsem swatých budte wedeni. Nebo gakožto gsem swrchu ukázal, pjsmo Bohem gest potvrzeno, a zborná, duchem neomylnosti řjzená cjrkew za poklad wýmluwnostj božských ge prohlašuge. Co pjsmo učj, to učila a učj cjrkew katolická, to hlásali apoštolowé, to učil Kristus, to zgewil Bůh. Prawý theolog i proto z pjsem swatých bedliwě rozumuge, poněwadž každá spasitedlná průpowěď, na pjsmě-li se zakládá, obzwláštňjm swědectwjm Božjm gest potvrzena. Nebo prospěšných, k utěšenj srdce a k swatosti žiwota napomocných prawd gest bez čjsla; gestit gich tak mnoho, že ačkoliwěk biblj weliká gest kniha, - nicméně nikoli wšecky w nj zahrnuty negsau. I o Ježjši Kristu ne wšecko w biblj gest poznamenáno, gakož Jan ewangelista dj: „Gestit i mnoho giných wěcj, kteréž kdyby měly wšecky, každá obzwláštne, psány býti, mám za to, žeby ten swět nemohl obsáhnauti těch knih, kteréžby napsány byly.“ (Jan XXI, 25.) Gestliže tedy z newýslovného počtu prospěšných, srdce vzděláwagjcjch učenj práwě to neb ono w biblj bylo po-

gato : gest to bez odporu diwný skutek zvláštnjho řizenj Božjho , skutek , patrně ukazujcý, že Bůh sám to w biblj wyslowené učenj chwálj a opatruje. — Neprawjm však , žeby se každé učenj wjry a čestných mrawů z pjsma prowěsti dalo. Neb toliko protestanti biblj za dostatečný pramen a základ celého náboženstwj magj; a což se z pjsma nedá prowěsti, to tjm samým za křesťanskau prawdu nekladau. Znamenám tolikéž , že ne všecky náboženské prawdy w pjsmě tak zřegmě, určitě a wygádřeně gsau wysloweny, by žádné pochybnosti, žádnému rozporu mjsta nebylo. Některé tam gsau toliko nastjněny a gako w přeběhnutj slabě dotčeny; u příkladu učenj o očistci, o swátosti biřmowánj a manželstwj, o radách a panictwj. Tau příčinau theolog swobodně sice wyznává, coby se z pjsma pevně a newywratně dokázati nedalo; nicméně ale wýpowědj swých alespoň z částky a poněkud na pjsmě stawj. Tak také, kde toho gest potřebj, krátkým wýkladem ukázati se snažj, že což z pjsma wywedl, opravduť tam gest obsaženo, a bez násilj, přirozeným a slušným závěrkem z něho se wywozuge. Moralisti zvláště také biblických přjběhů pilně užjwati magj, netoliko k wyswětlenj, nýbrž i k potwrzenj prawidel žiwota.

5. A však při čtenj a užjwánj pjsma swatého všechno záležj na tom, *bychom ge práwě a slušně wykládali, a nedáwali mu mylný, křiwý rozum.* — Hermeneùtika sice negedno dobré pravidlo k wykládánj biblj swaté poskytuje : ale vše-

chna prawidła tato gediné k tomu konci směřugj, aby se pjsmo wykládalo bez uraženj zdrawého rozumu, bez porušenj a znepokogenj srdce a tjm samým podle smyslu cjrkwé katolické. Nemůž prawda prawdě odpjрати. Čemuž tedy cjrkwu učj, což i přirozený rozum prawé a dobré býti poznává: tomu biblj nižádnau měrau na odpor čeliti nemůže. Tau přjčínau ten wýklad pjsma gest neylepšj, kterýž se s dogmatikau a s učenjm čestných mrawů neywjce srownává, a nápadně tebe neywjce ctným a spokogeným, neywjce prawým katolickým křesťanem činj. Gsi u přjkladu cele ugištěn, že cjrkwu bez hlavy býti nemůže, a že gest podobné, utěšené a na neyweyš vzdělawatedlné, wěřme-li, že Ježíš Kristus w oltářnj swátosti w skutku gest přjto-men. Tjm samým také cele na tom ustrnauti můžoš, že mjsta biblická, kteráž se bez násilj a nutkawého kraucenj na primát w cjrkwě a na Kristowu pod způsobami chleba a wjna přjtomnost wzťahnauti dagj, w skutku na tyto dvě předůležité věci slyšána býti magj. Gsi-li gist, žeby byl welmi pohoršliwý, abrž i směšný wýklad slow Ježíšowých, k lotru mluwených: „Geště dnes budeš se mnau w rági,“ (Luk. XXIII, 43.) kdybys měl za to, že Ježíš gimi lotru dal na wědomj, že neumře na křjži, nýbrž že se s njm tudjž w rozkošné zahradě Josefa Arimathegského procházeti bude: wjš tolikéž, že onen wýklad gest bludný a odporný smyslu cjrkwé katolické, ten ale že prawý gest, kterýž dotčeným

slowům vzdělawatedlný, s maudrostj, powahau a důstognostj Páně shodný a s ginými prawdami wjry se srownáwagjcj rozum dáwá, u přjkladě tento: „Dnes se mnau wstaupjš do nebe; dnes tebe uweđu tam, kdež na mne zemřelj nábožnj otcowé čekagj.“ (Wiz důwodné pogednánj w 3. swazku prwnjho ročnjho běhu časopisu tohoto na stránce 367.) Gsi-li gist, že se owšem smjš brániti, an ti zlostnjk něgaký na zdrawj, na čest neb na gměnj sáhá: bludně bys wykládal slowa Páně (Mat. V, 39.) a slowa apoštolowa (1. Kor. VI, 7.) kdyby gsi se domýšlel, žebys všecko bez wýměny od zlobných lidj měl trpěti, a žeby každý saud byl zahágen. — Coby bylo zdrawému rozumu, článkům wjry a úmyslu cjrkwě swaté přiměřeno, a k utěšenj a vzdělánj srdce neywjce přjhodno, to každý bez hlubokého umělectwj poznati může. Protož také každý wěděti může, coby mělo w pjsmech vlastně, a co newlastně rozumjno býti, a že u přjkladu pjseň Šalomaunowa negedná o tělesném kochánj, a že newelj Pán, bychom w skutku nohu neb ruku pohoršugjcj utjnali, a w skutku nenáwiděli otce neb matku. K lepšjmu prokázánj prawosti dotčeného prawidla, tato slowa wysoce učeného Jana Obstræta dokládám: „Omnis vox et locutio in sacris litteris accipienda est proprie, nisi necessitas aliqua cogat accipere improprie. Nulla necessitas est, accipiendi vocem aliquam aut locutionem improprie, quando proprie accepta fidei veritatem, aut Dei et proximi caritatem morumque honestatem

ædificat, simulque contextui et circumstantiis congruit. Tunc est necessitas, accipiendi vocem aliquam aut locutionem improprie, quando proprie accepta aut assereret aliquid, fidei repugnans, aut præciperet aliquid, caritati contrarium, aut contextui et circumstantiis non congrueret.“ (De locis theologicis, Venetiis 1769. Dissert. 1. Quæst. 10.)

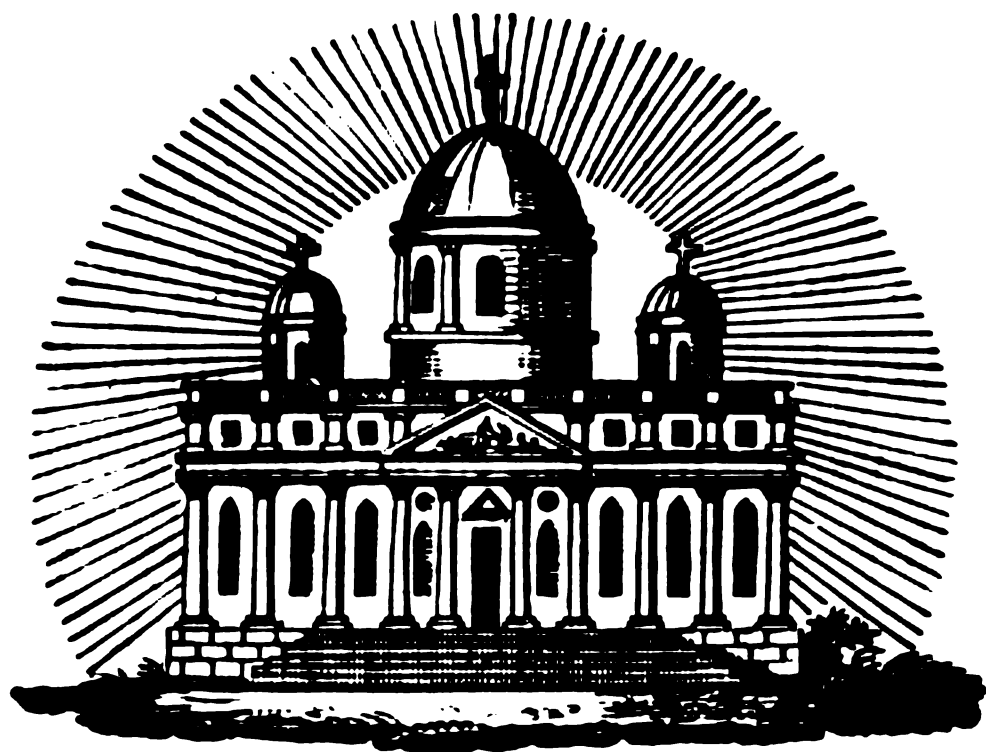
6. *Máme tolikéž biblj swatcu s dobrým úmyslem čjsti, a při čtenj tomto náležitě si počjnati.* Někteřj lidé gi do rukau berau pro pauhau rozkoš, neb dokonce proto, aby tam něco nemotorného neb rozpásaným žádostem swým lahodného našli. Těm a takowým neyswětěgšj kniha tjm, že gj zle užjwagj, k záhubě duše slaužj. Dobrý však a bohomyšlný křesťan žádnau ginau přjčinau biblj do rukau neběře, než aby se z nj něčemu dobrému přiučil, a potěšil a vzdělal srdce swé. Užjwá gj k tomu, k čemuž nám dána gest od Boha, totiž aby gasněgi poznal, gakby zněla wůle Božj. Čtenjm tjnto tak opravdowě a wraucně žádá w maudrosti a ctnosti prospěti, že se žádost tato ne-gednau w modlitbě rozléwá. Bůh pak w skutku rozum gehu oswěcuge, a tu milost mu dáwá, že drahému slowu gehu s prospěšenstwjm duše swé práwě wyrozumjwá. Pak se i také rozkoš, a sice ta neypochoťněgšj, sama od sebe naskytuge. — Namjtá-li se při čtenj pjsem swatých něco temného, čemuž nám wyrozuměti nelze, neb něco takowého, čjmžby se mysl škodně rozpakowati, a srdce nezřizeně pohnauti mohlo: nelpěme při tom a ne-

prodléweyme, k paměti si přiwozugjce, žeť se všechno všem nehodj, a mnoho některým toliko lidem psáno gest. — Při biblických powjdkách obzvláštně k tomu obráceno budiž zřenj naše, zdali by wypsanj činowé lidštj maudřj byli či pošetilj, dobřj či zlj; a gakáby z předložených přjběhů naučenj tekla. Tato pak naučenj hned na sebe, na staw swůg a powinnosti swé obracugme, k tomu prohlédagjce, sami-li bychom prosti byli těchwad, a opatření těmi ctnostmi, kteréž se nám na tom neb onom ělowěku před oči postavily. O náležitém způsobn čtenj biblj swaté bohomyslný Kempenský Tomáš tato pěkná gest napsal slowa: „Veritas est in scripturis sanctis quærenda, non eloquentia. Omnis scriptura eo spiritu debet legi, quo facta est. Quærere potius debemus utilitatem in scripturis, quam subtilitatem sermonis. Non quæras, quis hæc dixerit, sed quid dicatur, attende. Curiositas nostra sæpe nos impedit in lectione scripturarum, cum volumus intelligere et discutere, ubi simpliciter esset transeundum.“ De Imit. Christi lib. I. c. 5.

2. O slowech *Mysterium fidei*, při konsekracj kalicha w cjrkwí latinské užjwaných.

Od Josefa Černého.

Přirownágjce slowa, gichž obecná latinská cjrkw při proměňowánj wjna w oběti inše swaté

Pogednánj.

1. Užívání smyslu písma svatého.¹

od

Ant. Slavička,

duchovního správce u sv. Jana Křtitele v Praze.

§. 1.

Vykonné (praktické) písma svatého vyložení takřka denní bývá zprávce duchovního práci. A však ač za dnů našich drahně výrobků vědeckých posvátnou bohosloví půdu, zvláště exegetickou, obohatalo, k čemuž ovšem jednak vědy ostatní, čím dál tím víc rozkvétající, jednak násilné snažení ze strany nekatolíků přináší, jenžto šíp za šípem do vlasti naší hází, smělym nás v boj volající hlasem: předce málo toliko spisatelů zanáší se až posud stranou bohosloví výkonnou a prostónárodní.*

¹ Nazvice přeložený vyňatek z přednesů velectěného v bohosloví učitele Dra. a prof. J. F.

* Považme-li, že Časopis náš sestává z pogednánj spisowatelského duchowenstwa Čechoslowanského, a že mimo něj není jiného bohoslownjho Časopisu w řeči naší;

Neznámť pojednání výkonného, exegetického, jenž by spolu i stručnější bylo, toho, kteréž ondy drahý mně učitel k soukromému užiti sdělil, a kteréž volně přeložené velebnému obecenstvu podávám.

Jestíť však písmo svaté *výkonně* vykládati, smyslu jeho *skumně* (theoreticky) vypátraného k poučení, útěše a zdokonalení sebe neb jiných uměle a rozumně použití. „Výkonné písmo svatého vyložení jest tehdy umělé a rozumné smyslu skumně vypátraného užívání k poučení, útěše a zdokonalení sebe neb jiných.“ Takový-to ale výkonného vyložení poměr k skumnému:

a) vzhledem času jest skumné přednější výkonného,

b) životu obecnému výkonné prospěšnější skumného,

c) užívání výkonného vyložení v obecném životě častější jest, než skumného; a však ve škole výkonné od skumného nikdy se neodděluj.

Počítáť rozličné druhy výkonné vyložení, z nichžto obzvláštní čtyry zde stůjte:

A) vyložení textu dogmatického, B) mravního, C) dějopisného, D) věštího.

a přiznáme-li se, že nemáme velikého počtu spisowatelů, genž by ho pracemi swými obohacowali a ozdobowali: nemůžeme opominauti přiležitosti, kteréž nám zde slova Páně Slawjčkowa poskytgj, bychom nepowzbudili velebného duchowenstwa, aby nás hogněgi pracemi swými potěšowalo, a swůg Časopis w slawě udržeti se přičinowalo; zwlašt w přítomných dnech, an za přjčinau některých nesmyslných nowot, genž w sousednjch zemjch našj vlasti w loni powstaly, w německé řjsi weliké množstwj statných bogownjků na literarnj pole se dostawilo, aby *pro ara et focis Ecclesiae Christi* bogugjee nad bludem a newěrau swjtězili. An chwalitebnau horliwost swých bratřj widjme, nechťegme w Čechách nečinně k tomu se djwati, bychom neusnuli, kdež by mohl přigjti nepřitel a naujtí kaukole mezi pšenici. Bděmež a hagme swatau prawdu, ale *sine ira et studio*.

(Kdo by honoraru žádal, dogde ho; smluwiž se toliko o tom s

Redakcj.)

§. 2.

A. Vyglození textu dogmatického.

1. Objasni se pravda, jižto text zaujímá, a sice:

a) buď vypočtením částí podmětu (subjectum), přísudku (praedicatum), jakož i nějakého přídavku. Rozšíří se totiž vypočtením částí to, co zvlášt důležité pro život obecný; na př. „Vímeť, že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému těm, kteříž podle uložení povolání jsou svatí.“ (*K Řim. 8, 28.*)

α. Rozšíří se podmět „všecky věci“: Vímeť pak, že milujícím Boha všecky věci k dobrému napomáhají, i ty, kteréž se mu škodné býti zdají. K tomu konci mu slouží i chudoba i otroctví, i hlad i žízeň, i žalář i smrt.

β. Rozšíří se přísudek „k dobrému napomáhají“: Že věci příjemné milujícím Boha k dobrému napomáhají, snadno každý porozumí; neboť kdož Boha miluje, ten i svůj statek, i svou důstojnost a vážnost, i své zdraví i cokoli příjemného obdrží, dle vůle Boží, tehdy dobře, vynakládá. A však i utrpení vezdejší milujícím Boha jsou prospěšná, jelikož jich ctnostnějšími a odplaty Boží jak zde tak i na věčnosti činí hodnějšími.

γ. Rozšíří se přídavek „milujícím Boha“: Blahoslavený člověk, jenž vůli Boží vždy lépe poznati usiluje, a ji vždy horlivěji plní; nebo jemu napomáhají všecky věci k dobrému.

b) Buď uvedením nějakého příkladu z dějin,

zvláště z biblických. Tak v textu natčeném uvést lze příklad Josefa Egyptského, jenž tolik musel podstoupiti nehod, měl-li později k svému důstojenství dospěti. Na př. Považme, nejmilejší, co Josef Egyptský musel snášeti! od vlastních bratrů jsa prodán, laskavého otce a rozmilou vlast opustiti, a mnohonásobným protivenstvím v ústřety byl jiti přinucen. Sotvy ale v cizí zemi u dobrého Putifara radostnější jej osud potkal, již opět nového utrpení kalich jej očekával. Ženou zlomyslnou křivě byv obviněn a do vězení uvržen, nevyslovné bolesti, na těle i na duši, snášel. A však Josef sobě předce nezoufal, alebrž do vůle Boží se oddávav vše na Boha vzkládal, a v něm posily hledal — hledal a našel. Neb sen, jenž králi přispěním Páně vyložil, byl jest příčinou, že z temného žaláře jsa vysvobozen, ospravedlněn a na dvůr královský povolán, nejvyšší po králi hodnosti dosáhl, kteréžto moudře použiv veleslavným dobrodincem, ne totiko veškeré země Egyptské, nýbrž i otce a bratrů svých se stal. Hle! jak i nehody a protivenství, když člověka věrně Boha milovného potkají, k dobrému jemu napomáhají.

c) Aneb připojením výroku některého sv. Otce: n. p. krásně nám onu pravdu vysvětluje sv. Chrysolog řka: „Ženci schovávají teprv potom zrna pšeničná do špižírny hospodářovy, když snopy vymlátili. Taktéž činí i Pán Bůh se svou pšenicí; dávat ji dříve vyčistiti na mlatě vezdejšího života, a pak teprv ji přijímá do sýpky své.“

2. Odvozují se z též pravdy dogmatické pravidla mravní, ježto ona v skutku zoujímá, a kterážto posluchačům prospěšná býti mohou. Na př. z naší pravdy dají se následní pravidla mravní odvoditi:

**a) že máme všeliká utrpení, Bohem nám se-
slaná, s plnou důvěrou v jeho velemoudrou prozře-
tedlnost snášeti, jako Ježíš v zahradě Olivetské,
padna na tváři svou se modlil: „Otče! pak-li mo-
žno, nechať odstoupí kalich tento; ale však ne ja-
kož já chci, ale jakož ty.“ (*Mat. 26, 39.*) Aneb
se uvede příklad Joba trpělivého, an řekl: Pán dál,
Pán vzal, budiž jméno jeho velebeno.“ (*Job. 1, 21.*)**

**b) Že se máme v utrpeních odměnou budoucí
těšiti, k čemuž sv. Jakub napomíná řka: „Budtež
trpěliví, a potvrzujtež srdcí svých, neboť se při-
blížilo příští Paně.“ A opět: „Ay blahoslavíme
ty, kteříž snášeli. O trpělivosti Jobově slýchali
jste, a konec Páně viděli jste, neboť jest milosrdný
Pán a litostivý.“ (*Jak. 5, 8, 11.*)**

**3. Naznačí se souhlasnost oněž pravdy s ro-
zumem, a sice dle vzdělanosti posluchačů. Na př.
Člověku Boha věrně milujícím, an k cíli svému do-
spěti usiluje, Bůh pomocné ruky podává. Neboť
dle nejsvrchovanější svatosti své tomu chce, by-
chom všickni povolání svého došli; a dle nesko-
nalé dobroty své všecky okolnosti lidské tak řídí, by
k tomu snáze napomáhaly. A bytby ctnostnému i tr-
novou někdy cestu nastoupiti bylo, vždy důvěřiti
se má v Boha, že i pod tímto trním radostné ukryl**

kvítí, a že mnohem líbeznější ještě v ráji nebeském proň schovává.

4. Konečně nastíní se vplyv onné pravdy na ctnost a blaženost lidskou. Na př. Jak nešťastným nazývati bychom musili toho, jenž mnohé a těžké oběti ctnosti přiuáší, a jemuž snad jen proto zle se daří, že dobrým a zbožným jest; což by takového ještě těšiti, síliti a na dráze ctnosti udržeti mohlo, kdyby toho radostného nebylo nám přesvědčení, že týž přítel ctnosti jedná z vůle svato-svatého a spravedlivého Boha, kterýž jej, byťby i již nad propastí stál bezednou, střeží, by nezahynul, „jenž veškerá utrpení jeho obrátí v radost, před nížto předešla protivenství co plachý stín pomínou.“

§. 3.

B. Vygložení textu mravního.

a) Vysvětlí se, v čem jisté pravidlo mravní záleží. Na př. „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.“ (*Mat. 16, 24.*) Sebe samého má člověk zapříti. V čem však záleží sebe zapření? Vámt' jest, všecky zákony Kristovy plniti, žádáte-li býti žáky jeho a pravými křesťany. A však zachovávajíce přikázání jeho, mnoho překážek naleznete; budouť vám mnozí činiti vzdory; zbavíte se mnohých výhod, stanete se světu nemilými, budete museti slepí býti a hluchí, když vás jiní ponoukati budou k hříchu t. j. budete museti sebe samy zapříti.

b) Uvede se příklad, v němžby jako v zrcadle oobrážela se ona pravda. Na př. Co všecko podnikl a vytrpěl Pavel, by se pravým stal učedníkem Páně? odřekl se mnohých hodností, jichžto v školách a na stolicích soudců židovských lehce mu bylo dosáhnouti; opustil vlast drahou, jda do ciziny vzdálené, a hlásaje tam učení Kristovo, ne-
snázím se podrobil mnohonásobným. Takýž hrdina svatý byltě Jan Křtitel, jenž pro zachování vůle boží, přízně a milosti Herodesa krále se odřekl, a raději osamělý žalář i smrt mučednickou sobě zvolil.

c) Nastíní se, vplyv onoho pravidla mravního na blaženost lidskou t. j. ukáže se, jak výborné by bylo, kdyby ono pravidlo vesměs se zachovávalo. Na př. „To jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, jakož já miloval jsem vás.“ (*Jan. 15, 12.*) O, žeby ono přikázání Páně od všech lidí bylo ostříháno! O, jak krásný by to byl na lidstvo pohled! Potom by nebylo závistníků, jenž bližnímu štěstí nepřejí; lstivých podvodníků, an jiné o jmění přivádějí; nebylo by nižádné lichvy, žádného zlolání, msty žádné, jenž toliko svár a bídu na lidstvo uvrhuje. Pakbychom, přináležíce k jedné rodině bratří a sester, skutkem dosvědčovali, že se k jednomu otci přiznáváme. Pakby jeden druhého učil a vedl k dobrému, jeden druhého by podporoval, anižby jiných teklo slzí, leč oněch, kteréž srdce radostí a láskou přeplněné, vylévá.

d) Ukáže se důležitost rozkazu z vážnosti

velitelovy. Na př. „Nesudte, abyste nebyli souzeni.“ (*Mat. 7, 1.*) Takt' mluvil Onen sám, jenž jedenkrát přijde, soudit nás všech; takt' mluví Ježíš Kristus, jenž jsa pravým Bohem, všecko ví, srdce i ledví naše zná, myšlením našim nejtajnějším přítomen jest, a protož i posudky naše slyší. Jak bedlivě tehdy musíme na to pozorovati, bychom křivě o jiných nesvědčili, nechceme-li oučastny se učiniti trestu, kterýmžto nám Soudce spravedlivý hrozí.

e) Naznačí se, jak snadné, to neb jiné přikázání v rozličných života poměrech splniti. Na př. „Všecko, cokoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim.“ (*Mat. 7, 12.*) Když bližní váš do nějakého neštěstí upadl, když zhubný oheň všecko jmění jeho vnivec obrátil, když dravá povodeň okamžikem veškerou naději jeho zmařila; aneb když trapná jej nemoc obklíčila čili krutá smrt vazby přátelství jeho nejsvětější rozloučila: hle, tu sobě rozvažte, co by vám v podobné případnosti žádoucího bylo. Zajisté by jste sobě přáli, by kdosi neštěstím vašim jsa pohnut, pakli by jinak ulehčiti vám nemohl, v nehodě vaší aspoň srdečný bral podíl, vás přátelsky těše, vám radě: zkrátka by ukázal, že srdečně vám napomáhati chce. Tu zajisté, pak-li jediná jiskra lásky k bližnímu v srdci vašem tlí, slova Spasitelova: „I vy činite jim“ vás povzbudí, trpícím na pomoc přispívati.

f) Srovná se obtížnost ostříhání zákona s odplatou, jakovouž Bůh ostříhateli jeho určil. Na př.

„Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou.“ (*Mat. 5, 8.*) Trpělivě a radostně budiž od vás ostříhán zákon tento, statně odpírejte žádostem tělesným a naruživostem pobouřeným, kdykolivěk vám převzácný klénót nevinnosti, jenž veškerá bohatství vezdejší převyšuje, hrozí vychváliti. Slavná jestiž koruna, jižto vám Bůh za odměnu vítězství šťastného odložil. Jak nevyslovná to bude radost, když v onom životě Tvůrce svrchovaného, jehožto nyní toliko jako v zrcadle a podobenství vidíte, uzříte tváří v tvář.“ (*1. Kor. 13, 12.*)

g) Vyvrátí se omluvy, jimižto mnozí zákona ostříhání chtějí ujíti. Na př. Snad sobě, nejmilejší, kdosi z vás, an mne slyší opilství vytýkati, takto myslí: Náklonnost má k pití není tak zlá; piji-li, činím to z svého, neškodě žádnému ani na statku, ani na zdraví. A mimo to, vždyť pak každý musí míti nějaké vyražení. A z jaké příčiny by byl Bůh onen nápoj stvořil, kdyby ho žádný píti neměl? — Doufám, nejmilejší, že velmi poskrovnu mezi vámi jest těch, kteříž se v ona slova omlouvají. Těmto však následně odpovím: Svěřilt', člověče, tobě Bůh jmění, by jsi k zaopatření toho, což tělesné, zvlášť ale duševní blaho tvé žádá, jeho použil, nikoli však, by jsi je neslušným smyslností své spokojením promarnil. Pomni dále, že i choť tvá, dítky i příbuzní tvoji právo mají na statek tvůj, jejichžto blaho tak jako tvé vlastní na srdci tobě má ležeti. Posléze i jiným toho potřebujícím jměním svým máš spomáhati; žádat to Bůh sám

od všech, jimžto více požehnal, než jiným. Že žádnému neubližuješ, na tom není dosti, přistojít i člověku, dle možnosti dobře činiti bratřím svým, což pak ty jsi bohužel dokonce opominul. Že každý musí mít vyražení své, tebe nemyl. Ne-zbraňuje sice Bůh žádnému se vyražeti. Jak mile ale onen rozmar buď mravnosti, zdraví aneb jmění jest na zkázu, čili na stav náš nepřisluší, i Bůh i rozum náš použití ho zapovídá. Konečně dal Stvořitel tenž nápoj z úmyslu velemoudrého, totiž k posile aneb uzdravení člověka, nikoli k užívání nestřídmému, jimžto se člověk rozumu všeho zbavuje, zdraví svému škodí, a hluboko pod němou tvář klesá.

h) Udajit' se prostředkové k snadnějšímu ostříhání onoho příkazu mravního. Na př. Vy, jimžto krotiti žádosti tělesných obtížno, hojnou těšte se odměnou, jenž čistotě srdce vašeho (*Mat. 5, 8.*) Bohem věrným jest připravená; mimo to začasto sobě rozjímejte velikou člověka vznešenost, a nebeský záměr jeho, upomínajíce se na výrok sv. Pavla, an (*I. Kor. 3, 16,*) vece takto: Nevíte-li, že chrám boží jste, a duch boží přebývá v vás? Jestliže pak kdo chrámu božího poskvrní, ztratí ho Bůh. Zůstanouce toho vezdy pamětlivi, a snažíce se, by jste v pravém ducha svého vzdělání výš a výš vynikali, dojista nadíti se můžete, že uhasne žhoucí vášní hříšných oheň, až posléz Bůh duši vaši okovů tělesných sprostí, a k neskalenému poznání pravdy věčné dovede.

§. 4.

C. Vyložení textu dějepisného.

a) Šetří se, pak-li se až podnes neděje, co se ondy již bylo stalo. Na př. „Přišel Jan, nejeda ani nepije, a řkou: Zlého ducha má. Přišel Syn člověka, jeda a pije, a řkou: Ay člověk žráč a piján vína, přítel publikánů a hříšníků.“ (*Mat. 11, 18, 19.*) Takť posuzovali židé tyto vznešené vzory ctnosti. Jana drželi za posedlého ďáblem, jelikož nejedl, aniž pil. Pán náš jim byl žráčem a pijanem vína, přítelem publikánů a hříšníků, a proč? poněvadž jedl i pil. Jak nepravé to posuzování! a hle! nejmilejší, až podnes se tak na světě posuzuje. Snažte se, jak chcete, by všickni lidé stejně o vás soudili: nadarmo. Budouť vás jedni pro nějaký čin až do nebes chváliti, druzí pak vás pro týž čin až k věčným zatratí mukám.

b) Vyloží se, jaké útěchy nám jistý děj přináší. Na př. Na nebe vstoupení Páně. (*Skut. ap. 1, 9.*) „Vyzdvižen jest byl Ježíš, a oblak přijal jej od očí jejich.“ Truchlivě obraceli apoštolé zraky po Pánu svém; nebyloť více toho, jehož více než sebe milovali. Opustivše horu, smutně ubírali se nazpět k bratřím svým, touž bolestí nad takou ztrátou obklíčeným. A hle! týž příběh žalostný měl býti netoliko apoštolům, alebrž i veškerým křesťanům pramenem radostí nejblaženějších. Předešel nás Kristus do nebeské vlasti své, by patrně bylo, že

i my touž dráhou za ním půjdeme; předešelt' nás, by sedě na pravici Otce svého, za lid svůj draze vykoupený bez přestání se přimlouval, a by tam v říši nadhvězdne, kdežto příbytků mnoho, i nám jeden připravil,

c) Odvozují se z dějů jednotlivých pravdy obecné. Na př. z popisu smrti svatého Jana. (*Mat. 14, 1—12.*)

Ů. 4. Rovněž a podnes mnohý hořce trpí, že sebe mocnějším myslí neohroženou chyby vytýkal.

Ů. 5. Tak někdy zlosyn, dříve než hřeší, sebe samého se táže: Co tomu as lidé, zvláště rodiče a přátelé moji řeknou, až to uslyší, a hle! tím odstrašen bývá.

Ů. 6 — 7. Neškodit' nic blahu obecnému tak velice, jako když člověk, úřad zastáváje důležitý, hříšnou lstivé ženštiny láskou bývá opoután a takořka smyslů všech zbaven. Neznát' pak více povinností svých, a nářku sobě podřízených více neslyší. O vlastní blaho jsa bez starosti, tím méně cizího vybledává, všelikého hříchu jest schopen.

Ů. 8. Tak až posavád mnohá matka nerozumná dceru vlastní k zlému navádí.

Ů. 9. — 10. Mnohý hřeší, jelikož z dráhy hříšné stydí se navrátiti.

d) Vytkne se z příběhu nějakého povaha osoby jednající s napomenutím posluchačů, osvojiti ji sobě, pak-li dobrá; povrci ní, pak-li zlá. Na př. (*Skut. ap. 20, 30—38.*), kdežto sv. Pavel příběhy a děje své vypravuje. Eihle! jak čistý to plamen

žhoucí lásky k Bohu i bližnímu! jak horlí věrný náměstek Kristův, rozšířiti království nebeské na zemi a získati Pánu a Pastýři svému ovečky ztracené. Horlí neustále, až konečně ústa jeho smrtí se zavrou. Nehledá horlivý apoštol Páně zisku vezdejšího, aniž dbá na předzvídaná blížící se pronásledování. Nejmilejší! horletež i vy dle příkladu sv. Pavla, rozšiřovati království boží na zemi, usilujtež o spasení svěřenců svých. Oheň horlivosti křesťanské nechať nikdy nevyhasne v srdcích vašich, leč až skonáte. Zůstaniž onen plamen lásky křesťanské vždy čistý a neporušený — podlou zjiskností!

§. 5.

D. Vyloženi textu věštiko.

a) Objasní se věštba vyplněná vypravením jejího vyplnění; n. p. přislíbení Ducha svatého apoštolům (*Jan. 15, 25,*) skutečným sesláním jeho (*Skut. ap. 2, 1...*), aneb předpovědění zkázy Jerusalemské (*Mat. 14, Mark. 13, Luk. 19*), popisem též udalosti u Josefa Flavia (o válce židovské kn. 5. kn. 6....)

b) Uzavírá se z věštby splněné na jinou, jenž se teprv splnití má, a s onou v nějakém spojení stojí. Na př. Co Kristus o zkáze Jerusalemské byl předpověděl, ne dlouho po Jeho na nebe vstoupení doslovně se vyplnilo, což nám za to ručí, že i předpovědění o zkáze veškerého světa, jižto Kristus strašnými obrazy naznačil, jedenkráté taktéž se vyplní.

c) Uzavírá se z předmětů věštby učiněné na vlastnosti boží, kteráž s předmětem nejvíce spojeny jsou, jako na př. vševědoucnost, svatost, spravedlnost a moudrost.

§. 6.

Z á v ě r e k.

Naproti těmto pravidlům výkonného vyložení písma svatého, by však chybyl ten, jenžby:

a) se domníval, že na jistý text, který právě k vyložení sobě oblíbil, všechněch pravidel zde natčených, použití jest;

b) který by jich příliš málo užíval, tak že by text temný náležitě neobjasnil; neboť čemuž lid nerozumí, pamatovati sobě není s to;

c) jenžby za to měl, že všechny texty předložené perikopy vyložiti musí. Vyložit' se toliko ty, kteréž se vykládateli důležité býti vidí, ostatních jen ať opisně užívá. —

ČASOPIS

katolického duchovenstva.

Ročník XIII.

1872.

Svazek VI.

O zásadách katolického výkladu Písem svatých.

Je-li výklad jakéhokoliv starožitného spisu i ze stránky formální i věcné spojen s mnohou obtíží, platí totéž v plné míře o výkladu kněh svatých. Psányť jsou zajisté v *jazycích* mrtvých, za jinými okolnostmi osob, času a místa, než v jakých žijeme a již to dává na um, že k vykládání jich nemůže odvážiti se leckdos dle pouhé libosti, nýbrž, že jakož spůsobilst k výkladu jakéhokoliv starožitného spisu světského vymáhá zvláštních vědomostí, to samé požaduje se od těch, kdo vykládání svatých kněh podniknouti chtějí.

Než, co jsme tuto pravili o povaze kněh biblických, netvoří jedinou obtíž jich výkladu. Majíť i tu zvláštnost do sebe, že *původem a obsahem* podstatně se liší od každého jiného plodu literárního; neboť pocházejí od spisovatelů duchem Božím nadchnutých a jsou schránkou, chovající v sobě pravdy od Boha lidem zjevené, jejichžto hlavním předmětem a středem jest osoba Spasitelova a dílo Jeho, za kterou příčinou jsou zdrojem, z něhož čerpáť možno poznání nauky křesťanské.

Mimo onu hlavní třešť nalézáme v nich mnoho nauk, s onou v úzkém spojení jsoucích, nauk tím důležitějších,

jelikož neslouží jen k tomu, aby rozšířen byl obor vědění našeho, nýbrž jelikož poznání jich veliký vliv má na naše časné i věčné blaho. Tak vypravují nám knihy svaté o stvoření světa slovem Božím, stvoření člověka, jeho pádu, udávající spolu ona podivná řízení Boží k vykoupení pokolení lidského. Z nich čerpáme známost o Bohu, o jeho vlastnostech, o poměru jeho k světu, ku člověku, o tom, jaká jest úloha naše na tomto světě a k jakému cíli spějeme, v takové úplnosti a jistotě, jak duch lidský sám o sobě a za sebe nikdy vědět nemůže. I ona rozličná jiná vedlejší udání k. př. dějepisná a národopisná, jakáž v nich se nacházejí, již pro svou starožitnost důležitá, nabývají ještě větší váhy a vážnosti tím, že v úzkém se nalezají spojení s hlavním obsahem, poučující nás o působení Božím v dějinách člověčenstva. A k čemu směřoval celý Starý Zákon, toho vyplnění vypravují nám sv. knihy Nového Zákona, život Spasitelův, jeho působení, učení, utrpení, z mrtvých vstání, na nebe vstoupení, seslání Ducha svatého, založení království Božího, obsahující i rozličná naučení, jak život křesťanů dle zásad učení Kristova v rozličných poměrech spořádán býti má.

Z toho, co jsme tuto o hlavním obsahu svatých knih povšechně naznačili, patrný jest podstatný jich rozdíl od všelikých plodů písemnictví, spolu také vyplývá z povahy pravd a nauk v Písmě obsažených, že není knihou každému otevřenou, ve všem jasnou, tak žeby bez všelikého nebezpečí poblouzení slovo Boží z ní se vši jistotou pravosti a přesnosti vyhledávati mohl; každé opáčné tvrzení jest liché a bludné. Neboť ať nic nedíme o tom, že mrtvá litera co do jasnosti a zřetelnosti nikdy nemůže předkovati živému slovu, neobsahuje Písmo svaté veškeré zjevení Boží, nýbrž jenom, jak později ukážeme, část jeho a jako vůbec, tak i tuto platí, že část toliko z celku se objasňuje a vysvětluje.

Nad to i *Písmo* samo nenasvědčuje tomu, žeby ve všem

jasno bylo, nýbrž právě naopak se ukazuje, že v mnohých věcech temno jest. Tak k. př. již apoštol Petr pověděl o listech Pavlových, že některé věci těžko srozumitelné v nich jsou a že tyto, rovněž i jiná písmata od mnohých na vlastní záhubu se vykládají (2 Petr. 3, 16.): „V nichžto (listech P.) jsou některé věci nesnadné k srozumění, kteréžto lidé neumějí a neustaviční převracují, jakož i jiná písmata k svému vlastnímu zahynutí.“ Tento soud, vyšlý z úst apoštolových, jest zajisté nejlepším potvrzením učení, jaké vyznává Církev o Písmech svatých, že nejsou jasná všude a ve všem a rovněž nejprudčí porážkou náhledu opačného o jich jasnosti a srozumitelnosti.

Mimo to mužové nejučenější v Církvi, svatí *Otcové*, z nichž přemnozí takřka celý život věnovali čtení, bádání a rozjímání Písem svatých, jednohlasně dosvědčují, že v mnohých a to právě důležitých místech Písmo není jasno, čemuž i zkušenost nasvědčuje, pohlédneme-li naspousta výkladů různých míst Písma sv., výkladů křivých, sobě odporujících, pošlých od lidí, řídících se zásadou o jasnosti Písma, tak že ukazuje se zjevně, že oni nenašli skrytý poklad slova Božího, nýbrž osobní své náhledy na místo něho stavěli.

Památná jsou slova, jakáž pronesl svého času o výsledcích takového vykládání sv. knih Vincent Lerinenský (v *commonit.* c. 2.): „Písmo sv. každý jinak vykládá; jinak Novatian, jinak Sabellius, jinak Donatus, jinak Arius, Eunomius, Macedonius, jinak konečně Nestorius.“ A v skutku, chtěje psáti pokračování onoho nářku až na dobu naši, napsali bychom velikou knihu jmen samých vykladačů, kteří vycházejíce z oné převrácené zásady, dohledali se v Písmě svatém místo pravdy kýžené nauk lichých, nesmyslných i bezbožných. — Z těch, kterým v knihách svatých nic těžkého, nic temného nezdálo se býti, byl zasté Martin Luther, jenž zprvu neznal jasnější knihy nad

Písmo svaté a přec po mnohých zkušenostech na sklonku života vyznává: „Písmo svaté ať nikdo nemíní že s dostatek zkusil, kdo sto let s proroky Eliášem a Eliseem, s Janem Křtitelem, s Kristem a apoštoly neřídil církev;“ a přidává: „Hanc tu ne divinam Aeneida tenta, sed vestigia pronus adora.“

Nehodlajíce důvodů hromaditi pro důkaz toho, že Písmo svaté není ve všem jasno, přestáváme na tom, co svrchu pověděno, což také dotvrzuje, že hermeneutika katolická v právu jest, držíc se při stanovení pravidel výkladu Písma oné zásady.

Pravili jsme svrchu, že knihy svaté pocházejí od spisovatelů duchem Božím nadchnutých (inspirovaných). Rozcházejí se arci náhledové o tom, v čem záleží inspirace svatopisců a tudíž i spisů jejich, an Církev výměru inspirace nepodala.

Ať ničeho nedíme o tak zvané inspirací Písem sv. doslovné, kterou hájili i starší protestanté, mají někteří za to, že inspirací Duch sv. to působil, aby svatopisci ve věcech podstatných, totiž takových, které patří k učení víry a mravů, se nemýlili, aniž by se tím však možnost pochybení ve věcech vedlejších k. př. udáních historických, geografických a p. se vylučovala. Jiní ale praví inspiraci býti ono působení Ducha sv., jímž mohútnosti duševní svatopisců k takovému stupni dokonalosti byly povýšeny, že věděli kdy, co a jak psáti mají a že tudíž co napsali, právem za slovo Boží a Bůh za hlavního původce Písma se považuje. (Srv. Sněm Trid. sez. 4. Decretum de can. script.)

Nemajíce za účel zkoušeti podstatnost či lichost jednotlivých těch náhledů, uznáváme v inspirací svatopisců vliv a působení Ducha Božího na ducha jejich, jímž ku psaní puzení a všelikého pochybení ochránění byli, nad to pak jak ohledně proroků platí, i sdělení pravd nadpřirozených účastnými se stali. Náhled však, že dar onen se

nevztahuje na věci podřízené, které k obsahu zjevenému aneb k podstatě obsahu historického nepatří, za velmi od-
vážlivý považujeme. Za to ale připouštíme, že svatopisci
v oněch věcech, které týkají se vědění pouze světského,
inspirací nebyli povýšeni nad názory a vědění vůbec svého
času a že držíce se náhledů souvěkovců v mnohých věcech
oboru onoho, tím samým pravdivost jejich nepotvrzují, k.
př. Jos. 10, 12.

Z učení o inspirací kněh biblických plyne pro výklad
jich zásada, že nestává v nich skutečného *odporu* jednot-
livých výroků a udání a mluví-li se o potyčkách jednotli-
vých míst, že jen zdánlivé jsou. — Rovněž i té zásady
se držíme, že knihy ty pro onu vlastnost, byť se i připu-
stilo, že pocházejí od rozličných spisovatelů za dob roz-
ličných, přec tvoří jeden celek a že při výkladu jich na
poradu možno bráti místa souběžná, jakož i to připouští-
me, že při porovnávání Starého i Nového Zákona zřetel
bráti se musí na vespólný jich poměr co rozličných stupňů
zjevení Božího, tak k. př. ohledně učení o nejsvětější Tro-
jici, o osobě a díle Spasitelově. Tím ale nevylučuje se,
aby *rozdíl* se činil mezi *jednotlivými* svatopisci a aby při
výkladu jich spisů ohled se bral na poměry *časové*, v kte-
rých byli psali.

Písmo svaté obsahujíc slovo Boží, napsané od mužů,
Duchem sv. nadchnutých, touto svou povahou ručí ve všem
za pravdivost a jistotu obsahu; rovněž ale, jak podotknuto,
platí o něm, že *není všude jasno*, nýbrž že na mnohých
a to důležitých místech nesnadno smysl jeho vystihnouti
lze. Nicméně, jelikož obsah jeho tak důležitý jest pro naše
časné i věčné blaho, má od nás poznán a z něho ku pro-
spěchu duševnímu těženo býti. Tak zajisté vyžaduje toho
Písmo samo. V Žalmu 1, 1. 2. blahoslaví se muž, jehož
libost jest v zákoně Hospodinově a jenž v zákoně Jeho
přemýšluje dnem i nocí. Sám Spasitel odkazuje souvěkovce

své na knihy Mojžíšovy, řka Jan 5, 46. 47.: Kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste snad i mně; o mně zajisté on psal. Pakli jeho písmům nevěříte, kterak slovům mým uvěříte? Srv. Jan 5, 39. A svatý apoštol Pavel vyznává o Písmě svatém 2. Tim. 3, 16—17. řka: Všelike Písmo od Boha vdechnuté užitečné jest k učení, k trestání, napravování, k cvičení v spravedlnosti, aby dokonalý byl člověk Boží, schopen ke všelikému skutku dobrému. — Platí arci, co tuto pověděno, nejpríže o knihách *starozákonních*; než podobně i ku čtení bedlivému spisů *novozákonních* vybízí věřících sv. Pavel, když k. př. 2. Sol. 2, 14. napomíná Soluňských, aby zachovávali ustanovení, kterým se naučili buď skrze řeč aneb skrze list jeho; a když prikazuje Kološanům, aby list, který byl jim poslal, sdělili k poučení církvi Laodicejské a dále aby vzali a přečetli si list, který chová církev Laodicejská. Kol. 4, 16.

Slovo Boží zajisté, v Písmech svatých obsažené, má po všecky doby tutéž platnost, a ačkoliv poměry časové liší se od oněch, v kterých napsány jsou knihy ty, zůstávají *potřeby duchovní*, za kterými rozličná naučení a napomenutí v nich napsána jsou, buď tytéž aneb velmi příbuzné.

Je-li tedy účel Písma svatého, abychom z něho čerpali známost slova Božího k svému časnému i věčnému blahu, musí tudíž i možnost dána býti k nalezení a *vyložení smyslu* pod literou Písma skrytého spolu se zárukou, že výklad učiněný pravý jest.

Co se týče spisů vůbec, stává pro vykládání jich jistých *pravidel* či norem. Obsahem, buď si jakýkoliv, jsou pouze plod ducha lidského a nemohli tudíž jinaké povstati, než dle oněch nezvratných zákonů, dle kterých duch lidský v stavu normálním myslí a soudí. Také stránka jich formálná, totiž řeč, v které sepsáni jsou, má jisté zákony svého tvaru, jenž změně nepodléhají. Známe-li tedy jazyk

toho kterého spisu, můžeme obsah jeho rozbořem myšlenek, dle oněch zákonů, dle kterých povstaly, poznati a vyložiti. Netřeba připomínati, že dílo takové, stojíc na pevných základech, nepodléhá libovůli.

Každá věta záleží z vícera slov. Tato sama o sobě mají buď jeden neb více významů; kteří však jsou významové slov, udává způsob a obyčej mluvy a pramenové, z kterých při řečích mrtvých se vyhledává, jsou nejprříve *slovníky, překlady a výklady*, pocházející z doby, když jazykem oním ještě se mluvilo, kteřížto pramenové předkují těm, jenž padají do času, když jazyk přestal býti živým a jen ve školách se pěstoval. Patří sem i *etymologie* a nářečí *příbuzná*, jež na poradu se berou.

Než nepostačí znáti významy jednotlivých slov; neboť ve vazbě a spojení řeči každé slovo pouze jeden význam míti může a protož musí se při vykládání bráti zřete! na *souvislost řeči*.

Tu pak rozeznávati sluší, co stojí v bližší neb vzdálenější souvislosti, co patří k hlavnímu pořadu myšlenek a co pouze vloženo jest, dále zřetel bráti dlužno na způsob, jak slova a věty souvisí, buď dle zákonů logických neb psychologických a při vypravování historickém je-li vazba událostí dle pořadí časového, aneb dle vniterné podoby dějů aneb vzhledem na místo.

Jsouť tedy především slova a pak souvislost pramenové vykládání vůbec. Z těchto pramenů možno smysl jednotlivých míst i celého spisu obsah poznati a vyložiti; ovšem, že dílo to buď snadnější, buď těžší jest, což záleží na povaze předmětu, o kterém se pojednává, na určitosti významu slov a na spořádanosti v ústrojí vět a celé řeči.

Jelikož ale nezřídka se stává, že z udaných pramenů nemožno se domoci jasného smyslu toho neb onoho místa, berou se na poradu místa *souběžná*, buď toho samého neb i jiných spisů, místa totiž, na kterých pojednává se o těchtož

věcech buď stejnými neb podobnými výrazy. — Z udaných pramenů čerpá se smysl každého plodu literárního, aniž jiných pomůcek hledati zapotřebí, leda že i spisovatel sám za pramen výkladu sloužiti může; neboť pohnutky a účel, za kterými spisovati se jal, povaha jeho duševní, též stupeň vzdělání a osvěty, na kterém stál, značný vliv mají na obsah celého díla. Než pramen tento nebývá vždy přístupný, zvláště při výkladu spisů starožitných.

Co tuto praveno o pramenech a zásadách z nich plynoucích pro vykládání plodů písemnictví vůbec, platí nejprve i pro výklad spisů *biblických*; neboť co se stránky jich formální, totiž řeči týká, má jisté a pevné základy svého útvaru, tak že znajíce ji, nemáme v ohledu tom díla obtížnějšího, než jako u výkladu jiného spisu starožitného. Avšak jinak věc se má, hledíme-li k obsahu knih biblických; tuť nemalá obtíž zabíhá. Nacházejí se totiž v nich nauky, které duchu lidskému nedostižitelné jsou, tak zvaná tajemství, a přece jsou články víry, stojíce na té samé autoritě, jako nauky jiné duchu lidskému postížitelné. Sem patří ku př. učení o svaté Trojici, o vtělení Syna Božího, o radě Boží a p. Jsou však i nauky, mající povahu článků víry, které postihuje duch lidský jen tehdaž, když zjevením Božím známost o nich mu sdělena byla.

Nacházejí se ale též místa v knihách biblických zvláště Starého Zákona, jichž význam a smysl aby dokonale se poznal, nepostačí domáhati se pouze doslovného znění a na něm přestávati, nýbrž hlubší jich smysl vyhledávati zapotřebí. Sem patří ku př. místa *typická*, z nichž některá od samého Spasitele aneb apoštolů vyložena jsou. Tak u Jana 3, 13. Kristus vykládá událost onu, jenž vypravuje se Num. 21, 8. 9. o vyzdvižení hada měděného na poušti co typus historický o povýšení Svém na kříži. — Narození Kristovo z panny se vykládá u Mat. 1, 22. 23. co vyplnění prorocství Jes. 7, 14. Dle výkladu evangelisty Jana 19, 36.

byl beránek velikonoční typus Kristův, na němž vyplněno slovo Písma Exod. 12, 46. „Kosti v něm nezlámete“ a spolu i výrok prorokův Zach. 12, 10. „a hleděti budou ke mně, jehož jsou bodli.“ A sv. Pavel v listu ku Gal. 4, 24. spatřuje v biblickém vypravování o praotci Abrahamovi a potomcích jeho z Hagar a Sary předobrazenou obojí úmluvu, onu pod zákonem a pak v milosti a svobodě.

Neníť zapotřebí, abychom se na důkaz toho, co svrchu praveno, četnějších míst dovolávali, an tuto uvedené zřejmě ukazují, že exegese katolická vycházejíc z onoho stanoviska pro autoritu Kristovu a apoštolů v plném právu se nachází.

Ano jako v Zákoně starém život Spasitelův, jeho působení a učení, smrt a z mrtvých vstání a založení Církve předobrazeny byly, tak opět, jak nejedno místo biblické na to ukazuje a otcové církevní vyznávají, Zákon nový jest nástinem aery budoucí, totiž *života věčného* a nekonečného věřících s Kristem obcování.

Podstatný onen rozdíl mezi obsahem plodů literárních vůbec a obsahem knih biblických, že totiž tyto obsahují pravdy, duchu lidskému nepostížitelné, nad rozum a výskum lidský vyvýšené a spolu i místa taková, jichž pouhý doslovný výklad nepodává jich obsah v plné míře a váze, což vše ve spisech, jenž pouze plody ducha lidského jsou, se nenalezá, dává na um, že prameny a pravidla, jakých stává pro vykládání vůbec, nepostačují ve všem pro výklad knih biblických.

Jelikož ale zjeveného slova Božího ten účel jest, aby v známost vešlo lidem k oblažení jich časnému i věčnému, musí býti i možnost podána, aby význam a smysl slova Božího náležitě poznán býti mohl, a aby i jistoty stávalo, že z Písem svatých váží se slovo Boží přesné a neporušené.

A pramen ten, z něhož bez všelikého nebezpečí pochybení vážit lze smysl slova Božího napsaného v Písmech

svatých, nachází se v Církvi Kristově, jíž Spasitel svěřil veškerý poklad svého učení i pravý jeho smysl a tím i klíč udělil k otvírání smyslu Písem starozákonních, složiv totiž úřad svůj učitelský na apoštoly a jich nástupce v úřadě, *církev učící*, kteráž dle ustanovení a zaslibu Kristova jest stálou střežitelkou a neomylnou vykladatelkyní zjeveného slova Božího pod záštitou a přispěním Páně až na konec světa. (Jan 14, 26; 16, 19; 20, 21; Mat. 28, 19. 20.)

Spasitel sám arcí oustně hlásal nauku nebeskou, aniž chtěl, aby písmem rožšiřovalo se učení jeho, nýbrž živým slovem přikázav apoštolům : „Jdouce, učte všecky národy“ Mat. 28, 19.

Apoštolé zajisté dle příkazu Páně živým slovem hlásali blahou zvěst o království Božím, čehož na důkaz jsou kvetoucí církve založené v Palestýně a krajinách jiných dříve, než kterýkoliv spis novozákonní byl vydán. Však příkaz onen Kristův pozitivný nevyklučoval naprosto, aby mimo živé slovo i druhým způsobem, totiž písmem nauka křesťanská se sdělovala a uchovávala, pakliby důležité příčiny toho vyžadovaly, jak v skutku později se stalo, že za zvláštními okolnostmi a potřebami křesťanů nikoliv úplný obsah učení Ježíšova, nýbrž pouze zlomky života, působení a nauky jeho napsány jsou, tvoříce takto část toho, co ústně celé a úplné církvi svěřeno jest. — Knihy starozákonné přijala církev od synagogy na základě autority Kristovy, který potvrdil zákon a proroky, osvědčiv zřejmě, že vše vyplněno býti musí, co v nich o něm předpověděno a tak sám onu příbuznost naznačil, kterouž zákon starý vysvětlení svého v zákoně novém dochází.

Kdežto tedy smysl a obsah každého spisu starožitného, co pouhého plodu ducha lidského, tak zvaným výkladem *doktrinelním* dle jistých pravidel se vyhledává, aniž za pravost učiněného výkladu ručiti se může, jelikož spisovatele **samého** k podání výkladu **authentického** nemožno dovolá-

vati se, tož ohledně Písem svatých dlužno věriti, že Kristus založil v Církvi úřad učitelský, kterýžto maje sobě svěřený veškerý poklad učení zjeveného, i pravý smysl Písem svatých co části tohoto zjevení beze všeho nebezpečí omylu *autenticky* podává a vysvětluje.

A že toho pramene výkladu stává, povždy v Církvi jest věreno a z pramene toho čerpáno. Svatí *Otcové* a spisovatelé církevní prvních století jednohlasně dosvědčují, že jen v Církvi Kristově nalezá se pravý výklad písem a že církev učící oným pramenem neomylného vykládání svatých knih jest, an platí u nich za zásadu, že církev, obdrževši svaté knihy pověditi může, které to jsou a jaké to učení v nich obsaženo jest, an spolu obdržela veškerý poklad učení Kristova. Tak sv. Irenej ve spise *adv. haeres.* c. 26. odvolávaje se na výklady starších učitelů církve, dí, že tito co praví nástupcové apoštolů jsou s to, Písmo svaté bez pochybení vykládati a víru pravou zachovati, a opět na to ukazuje, že vykládání Písma jen tehdáž spolehlivé jest a omylu nepodlehá, pakli šetří se výkladu církve; neboť kde milostiny Páně jsou, tam že zapotřebí učiti se pravdě u těch, kteří stojí v posloupnosti od apoštolů, ti že víru naši střeží a Písma svatá bez nebezpečí omylu vykládají. Jak učenci školy Alexandrijské o věci té soudili, vysvítá z výroku Origenova, jenž v díle svém *περί ἀρχαῶν* lib IV. v ten rozum se pronáší, že výklad církve, jak v podání se nachází, jedině pravý a potřebný jest, abychom došli poznání slova Božího. Nejinak i učitel jeho Klement smýšlí. Sv. Basilij ve spisu o Duchu sv. má za to, že u vykládání Písem šetřiti se má vždy podání církevního, a veliký exeget církve Řecké sv. Jan Zlatoústý v hom. 53. Sk. ap. napomíná, zůstatí při učení Církve co bezpečnému přístavu; nikoliv pak rozum bráti za jediného vůdce. Sv. Jarolím ve výkladu Jes. 6, 2. praví, že představení Církve tajemství Písem sv. znají majíce klíč vědění, aby otvírali

lidu sobě svěřenému. Sv. Augustin dctr. christ. c. 2. tomu, kdo vykládá Písmo svaté, uděluje radu, aby pravidla víry se držel, jakž poznati může z jiných jasnějších míst Písma sv. a od církevní autority se dozví. Podobně i sv. Řehoř Veliký v předmluvě k výkladu 1. knihy královské žádá čtenáře, aby kde se jedná o výklad Písma, nehleděl na výmluvnost vykladačů, nýbrž aby učení církve co pravidla se držel.

Nejinak, jakož Otcové dob nejstarších smýšleli a učili o pramenu pravého vykládání Písem sv., i *sněmové církevní* stanovili. Tak na sněmu Lateránském r. 649. can. 17. kletbou se brozí těm, kdož upřímně nedrží se všeho, co podáno jest od Církve a od ní jakož i od sv. Otců a sněmů církevních se učilo. Na sněmu Trullanském r. 692. v can. 19. stanoveno, aby nikdo Písma sv. nevykládal jinak, než jak světla t. j. učitelové církve ve spisech svých byli vyložili. Čtvrtý sněm Lateránský r. 1215 zavrhnuv spis opata Jachima o svaté Trojici pro křivé výklady míst biblických v něm obsažené, výminku učinil vzhledem na pravověrný úmysl spisovatele, jelikož se vyjádřil, že toho učení se drží, jaké vyznává Církev. Pátý sněm Lateránský r. 1512 v 11. sezení přikazuje, aby Písma sv. se vykládala dle výkladu učitelů, kteří církevního schválení došli. Sněm Trident-
ský pak, an tak zvaní reformátoři upírali, že Církev jest neomylnou vykladatelkyní Písem sv., rozhodl v sezení IV. toto znění:

Ad coercenda petulantia ingenia decernit s. synodus, ut nemo suae prudentiae innixus in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium s. Scripturam ad suos sensus contorquens, contra cum sensum, quem tenuit et tenet *sancta mater ecclesia*, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra *unanimem consensum Patrum* ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi

interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent.

Srovnej professio fidei Trid. od Pia IV. stvrzenou a uznanou v celé církvi, kdež vzhledem na úchvalu sněmu nadzmíněnou se praví: Sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit et tenet s. mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione s. scripturarum, admitto, nec eam unquam nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam et interpretabor.

Z toho jde, že smysl, kterého se drží Církev ohledně míst biblických a pak všeobecný souhlas Otců jsou pramenem a spolu normou vykládání katolického.

Ostatně, když v úchvale oné se mluví o smyslu Církve a všeobecném souhlasu Otců, není podstatného rozdílu mezi oběma; neboť to, v čem sv. Otcové ohledně výkladu míst biblických souhlasí, není nic jiného, než smysl, jaký Církev v místa ona vkládá, jak dobře praví sv. Augustin *contra Jul.*: „Otcové, co našli v církvi, to zachovali, čemu se přiučili, tomu jiné vyučovali, co od předků obdrželi, to potomkům v dědictví zanechali.“ Všeobecný jich souhlas o smyslu toho neb onoho místa Písma sv. není tedy nic jiného leč slavné osvědčení podání a učení církevního o této věci.

Ustanovením tímto však nezapovídá se vykladači katolickému užívání pravidel, jakých hermeneutika vůbec pro výklad podává; neboť měl sněm na mysli výklad doktrinelní, který arci dle jistých pravidel se stává. Avšak prameny výkladu vůbec a pravidla z nich plynoucí nemají býti výlučnou a nejvyšší autoritou, nýbrž smysl Církve a všeobecný souhlas Otců, jak toho zvláštní povaha svatých knih vymáhá.

Úchvala sněmu Tridentského obsahuje toliko nutný vývodek z učení vůbec uznaného, že Církev chová v majetku svém veškeré zjevení Boží a že tudíž neomylně rozhoduje

o tom, co zjevením Božím jest, čili nic. Za tou příčinou může tam, kde jedná se o věci víry a mravů, neomylná rozhodnutí o smyslu Písem svatých podávati, která katolíci za authentické výklady považovati musí.

Výklady pak authentické podává církev učící tenkráte, když

1. *zřejmě osvědčí, který jest smysl jednotlivých míst biblických aneb který není.* Tak k. př. jaký smysl mají slova Kristova Jan 20, 22. 23., rozhodla církev na sněmu Trid. sess. XIV. de sacr. poenit. cap. 1. „Dominus Sacramentum poenitentiae tunc praecipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum s. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis et quorum retinueritis, retenta sunt“ a can. 3. „Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum s. etc. non esse intelligenda de potestate remittendi et retinendi peccata in Sacramento poenitentiae, sicut ecclesia cath. ab initio semper intellexit, anathema sit.“

Podobně authenticky vyložena jsou slova v listu Jak. 5, 14, 15. v sez. XIV. de extr. unct. cap. 1. „Instituta est autem sacra haec unctio infirmorum tanquam vere et proprie Sacramentum N. L. a Christo Domino nostro apud Marcum (6, 13.) quidem insinuat, per Jacobum autem apostolum et Domini fratrem fidelibus commendatum et promulgatum: „Infirmatur, inquit, quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiae etc. Can. 1. Si quis dixerit, extremam unctionem non esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino nostro institutum et a b. Jacobo Ap. promulgatum, anathema sit. Can. 4. Si quis dixerit, presbyteros ecclesiae, quos b. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed aetate seniores in quavis communitate ob idque proprium extremae unctionis ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit.“

2. Když při rozhodnutí o člancích věro- neb mravouky užívá místa z knih biblických *za důvod*, zřejmým však způsobem naznačujíc, že smysl v ona místa vložený *jest smysl Církve*. Tak k. př. sněm Trident. sess. V. de pecc. orig. kletbou vyhrožuje těm, kdož učí, že novorozeňátka nejsou stížena hříchem dědičným, uváděje za důvod: „*Quoniam non aliter intelligendum est id, quod dicit Apostolus: „Per unum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum ecclesia cath. ubique diffusa semper intellexit.*“ Tím authenticky vyloženo, jaký smysl zahrnuje v sobě místo Řím 5, 12.

Uvádí-li však v rozhodnutích o víře a mravích místa biblická za důvod, aniž by výslovně udáno bylo, že tak místům oněm Církve rozumí, jakož i tehdáž, když uvádí se místa biblická tak zvanou akkomodací, nestává tu authentického výkladu. Tak k. př. nejsou authenticky vyložena místa Luk. 22, 32., Jan 21, 15—17. v sněmu Vatic. sez. IV. cap. 4 aneb místa Jan 3, 5 v sn. Trident. v sez. VII. can. 2.

Výkladové míst biblických obsažení v úchvalách sněmů partikulárních, v knihách liturgických, ve spisech papežů nemají do sebe povahu authentických výkladů církve. — Ohledně rozhodnutí papežských tak zvaných *ex cathedra* viz sněm Vatic. sez. IV. cap. 4.

Co se však týče všeobecného souhlasu Otců, aby pramenem a normou byl výkladu katolického, musí se

1. jednati o věci *víry a mravů*; v jiných věcech k oboru tomu nepatřících, byť stávalo všeobecného souhlasu Otců, není přec žádnou vížící autoritou.

2. Požaduje se souhlas Otců *všeobecný*, v tom samém smyslu, jak vůbec vymáhá se pro důvod, že učení některé povahu dogmatickou do sebe má. Zapotřebí jest tedy, aby ohledně smyslu jistého místa biblického souhlasně vyjádřila

se aspoň většina nejvážnějších Otců, tak že na tom základě výklad jejich považovati se může za uznaný v celé církvi.

3. Otcové musí u věci té mluvit co *svědkové podání* církevního; nikoliv pouze pronášeti své osobní náhledy aneb jen neurčitě se vyjadřovati.

4. Jednati se musí o smysl *pravý*, historicko-logický; nikoliv však o přenešený.

Jen v těchto případech nemůže vykladač katolický nevšímati si souhlasu sv. Otců a výkladu míst biblických, jinak volnost mu ponechána. Tak k. př. u výkladu Ž. 2, 7. učí souhlasně sv. Otcové, že místo ono o Kristu rozuměti se má, avšak není souhlasu mezi nimi o tom, jaký jest smysl slov: Já dnes zplodil jsem Tebe.

Ona úchvala sněmu Tridentského nevztahuje se pouze na místa, která Církev authenticky vyložila, jichž poměrně dosti málo jest, an není to povinnost církve výklad celého Písma podávati, nýbrž toliko o smyslu jeho rozhodovati, aniž toliko na místa, o jejichž smyslu stává všeobecný souhlas Otců; nýbrž i to ustanovení zahrnuje, že při výkladu Písem vůbec u věcech víry a mravů zřetel bráti se má na učení od Církve ohlášené, od sv. Otců osvědčené, z čehož pak následuje, že jakýkoli výklad *odporující dogmatu katolickému* nepravý jest.

Zapotřebí tedy, aby obsah knih biblických nedělil se na prosto od podání církevního, an obé vespolek se doplňuje a vysvětluje. Zásadou o autoritě Církve co pramenu a normě při výkladu Písem, liší se exegeze katolická od *protestantské* oba pak způsoby vykládání, vyznávající inspi-
rací sv. knih, ovšem že v určení kanonu se rozcházejí, liší se opět od exegeze *rationalistů*; kteráž zapírajíc naprosto zvláštní povahu sv. knih rozličnými cestami se bere. Sem patří ku př. tak zvaná theorie o accomodací a na základě této výklad knéh N. 7. činěný od Semlera; výklad morální

Kantův, psychologický doktora Paula z Heidelberku, výklad mythologický Strauszův a pak tak zvaný historický či filologický výklad za času našeho od interpretů rationalistických pěstovaný, jenž neuznává u výkladu Písem jiných pramenů a zásad vykládání, než jaké platí vůbec pro výklad spisů profaních, ponecháváje pak kritice historické, theologické a filosofické, aby učinila rozhodnutí ohledně obsahu nalezeného. Exegese historická knihy biblické považujíc za čistě lidské plody písemnictví židovského a starověku křesťanského, a neuznávajíc možnost a skutečnost zjevení nadpřirozeného, z míst biblických, která obsahují pravdy zjevené, co nejvíce možná ráz tento setřítí se snaží, proroctví mesianská o jiných osobách vykládá, na místech, kde mluví se o tajemstvích křesťanských, tropické rčení přijímajíc. Sepsání oněch částí písma, v nichž předpovídají se věci budoucí, do pozdějšího času klade po vyplnění věcí předpověděných, a divy a zázraky zamítajíc, zprávy o nich buď za výmysly má aneb za přetvoření událostí zcela přirozených.

Zbývá ještě zmíniti se o zásadách, jaké plynou pro vykládání katolické z učení církve o autoritě latinského překladu Písem svatých tak zvané vulgaty.

Na sněmu Tridentském v sez. 4. tento starobylý latinský překlad prohlášen jest za authentický a vážnost, jaké od dávných dob požíval, potvrzena následující úchvalou: *S. synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur Sacrorum librorum, quae nam pro authentica sit habenda innotescat, statuit et declarat, ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus et expositionibus pro authentica habeatur et nemo eam rejicere quovis praetextu audeat aut praesumat.*

Úchvalou tou vulgata pouze v širším smyslu prohlá-

šena jest za text authentický, nikoliv vzhledem na původní znění, nýbrž vzhledem na stávající latinské překlady, tak že ač nejsou prostá všeliké chyby přec neobsahuje ničeho, čím by v podstatě smysl původní se měnil, tak žeby učení víře a mravům nebezpečnému nadržovala. Platí tedy ohledně vulgaty co textu authentického a) ve věcech, netýkajících se víry a mravů nemá vulgata žádné větší autority, než která jí přísluší co překladu starobylému a dosti věrnému a dobrému, kterážto poslední vlastnost tím více se potvrzuje, čím starší památky původního textu s překladem tímto se porovnají. Tedy jenom u věcech víry a mravů za pravost a věrnost vulgaty podává církev rukojemství, nikoliv ale u věcech k oboru tomu nepatřících, jelikož o těchto vůbec žádného rozhodnutí nepodává. b) Žádné místo původního znění nesmí vykládati se tak, aby učení, jaké smysl nalezený podává, v odporu stálo s učním vulgaty na tom samém místě obsaženým. c) Interpret katolický nesmí o žádné větě vulgaty tvrditi, že smysl v ní obsažený stojí na potyčkách s učním zjevení Božího; nýbrž naopak má, potřeba-li toho žádá, cestou vědeckou souhlas obou dokázati.

Než tu zabíhá otázka velmi nesnadná o poměru textu *původního* k znění vulgaty, což úzce souvisí s tím, zdali vědecké resultaty kritiky nestojí v odporu s dogmatickým ustanovením církve, na jehož základě spočívá úchvala sněmu Tridentského o vulgatě.

Stáváť zajisté o věci té dvojího náhledu mezi biblisty. Jedni mají za to, že vulgata na všech jednotlivých místech podává smysl pravý, a že tudíž text původní na těch místech, kde odchyluje se od ní, jest porušen. Tak soudí nejvíce starší biblisté a náhled jejich zdá se podporován býti tím, že text původní, jak novější kritikové veškerými prostředky, jakých jen věda poskytuje, domáhali se jej uvésti zpět k prvotní přesnosti, velmi nápadně sbíhá se a souhlasí se zněním vulgaty. Viz ku př. Lachmannův opravený

text N. 7. Jiní biblisté ale připouštějí ovšem, že text vulgaty nezahrnuje nikde smysl, který by nesouhlasil se zjeveným slovem Božím; avšak dle náhledu jejich dá se na základě důvodů vědeckých tvrditi, že na některých místech myšlénka, jakou svatopisec v dotyčné větě chtěl podati, není tatáž, jakž podává ji znění vulgaty, a v tom smyslu že tedy překlad vulgaty není správný. Tak ku př. dle druhého náhledu možno říci, že žalmista Ž. 109, 3. nemluví o věčném zplození Syna od Otce a že tudíž překlad vulg. „ex utero ante luciferum genui te“ není správný, ačkoliv věta ta neobsahuje ničeho, co by se s učením zjeveným nesrovnávalo; kdežto dle náhledu prvního překlad vulgaty na onom místě jest správný a an jedná se o věc víry, text původní podle znění vulgaty vykládati se má.

Pro náhled druhý, který znamenití biblisté naší doby jako Haneberg a Reusch zastávají, dá se uvést za důvod výrok kard. Cervino, presidenta sněmu Tridentského, jenž dosvědčuje, že sněm úchvalou onou o vulgátě chtěl pouze rozhodnouti, že nemá na sobě žádné vady, jíž by v podstatě smysl svatopisců se měnil tak, žeby nějaké záhubné učení z toho vyplývalo.

Překlad Sedmdesátců, který též považuje se za autentický, mnohá místa ku př. mesiánská jinak podává, než nalozáme je v znění vulgaty. Mimo to svatí otcové prvních pěti století uvádějí tu a tam místa biblická ve formě, jak ve vulgátě nepřicházejí a naopak ve svých exemplářích Písmu sv. neměli místa, jež ve vulgátě se čtou a dogmaticky za správná považovati se musí, tak ku př. comma Joanneum 1 J. 5, 7.

Pročež vzhledem na důvody tuto uvedené, nezdá se býti přenáhlené tvrzení, že vulgáta má některá místa, jež nejsou původními částmi Písmu a jiná opět že nejsou správným překladem původního znění, čímž však autentii její se ničeho neujímá. Ostatně těžko jest rozhodnouti, který

z těchto dvou náhledů obdrží a podobá se, že nepodaří se tak brzy vědeckému zkoumání, konečný platný rozsudek u věci té učiniti.

Prof. Dr. Jan Velhartický.

Máme-li se modlit za mrtvé?

Modlitba za mrtvé nemá smyslu, jestli nestává očiště. Ti, jenž na Boha tváří v tvář patří, modlitby naší zapotřebí nemají, těm, jenž na věky jsou zavrženi, modlitba nic neprospívá. Nemá-li tedy modlitba za mrtvé býti nesmyslem, musí stávati očiště.

Že jest očištěc, pravdu tuto obzvláště dokazovati ani třeba se nevidí. Jestli písmo a tradice modlitbu za zemřelé odporučují, učí tím už očištěc. Protestanté novější již také v jakýsi očištěc věří. Od té doby totiž, co se stali filosofové, jak de Maistre praví,^{*)} počali upíráti věčné tresty, avšak stanovili na jich místě tresty dočasné, bojíce se, aby snad Nero a Messalina se nedostali zároveň se sv. Ludvíkem a sv. Teresí do nebe. Dříve rozdvojili se s námi, protože v očištěc věřiti nechtěli — nyní se rozdvojili opět, protože nechtějí v nic jiného leč *jen* v očištěc věřiti. Novější protestantští bohoslovci zřejmě tvrdí a uznávají prostřední jakýsi stav mezi nebem a peklem. Tak na př. praví Hase (Prot. Polemik 1864 str. 422.): „Většina smrtelníků jest ovšem dosti dobrá pro peklo, ale zajisté příliš špatná pro nebe. Vyznati dlužno, že tu v reformátorském protestantismu vězí jakási nejasnost.“ A Martensen praví (Dogmatik str. 431.): „Žádná duše neopouští tento svět v stavu ho-

^{*)} Doklady z výtečných spisovatelů katolických i protestantských vyňali jsme ze slovníčného díla Hettingrova: Apologie d. Christenthums.

kteřž tedy vykázati sluší samostatné místo v soustavě věd⁶⁾, tentokráte koněšme. Každý pokus vědecký je tu cenný a práce s ním spojená v naší době nejzáslužnější — směřující jak ke cti a slávě Boží, tak ke spáse duší. P. Ad. Špaldák T. J.

Organisace c. a k. vojenského a námořního kléru. — Nejvyšším rozhodnutím ze dne 24. září 1906 byl doposud systemisovaný počet polních superiorů rozdělen na dvě skupiny: na tři superiority I. třídy, kteří se řadí do VII. hodnostní třídy (podplukovník), a 13 superiorů II. třídy, kteří zůstali jako doposud v VIII. hodnostní třídě (major). — Nejvyšším rozhodnutím ze dne 31. října 1906 byla schválena nová organisace c. a k. kléru námořnického: duchovenstvo toto skládá se nyní v míru z námořního superiora, který je zařazen do VII. hodnostní třídy, jednoho námořního kněze v VIII. hodnostní třídě (námořního faráře nebo nadkuráta), 5 námořních kurátů I. třídy a 4 námořních kurátů 2. třídy, kteří se čítají do IX. hodnostní třídy. Z kurátů bude snad jeden přidělen školní lodi, druhý záložní eskádře při vylodění. Dr. R. Zháněl.

Studium Pisma sv. — Papež Lev XIII., uznávaje velikou důležitost studia biblického, vydal, jak známo, encykliku „Providentissimus“ z 18. listopadu 1893 „o studiu Písem svatých“. Papež Pius X., přihlížeje podobně k důležitosti studia toho, vydal pak dne 27. března 1906 apoštol. list „Quoniam in re“, v němž v 18 odstavcích podává návod a udává způsob, jak by studium to pěstováno býti mělo, tak že možno toto breve papežské pokládati takorba za prováděcí nařízení zmíněného okružního listu Lva XIII. Zní pak ustanovení to následovně:

I. Sacrae Scripturae praeceptio, in quoque Seminario impertienda, ista complectatur oportet: primum, notiones de inspiratione praecipuas, canonem Bibliorum, textum primigenium potissimasque versiones, leges hermeneuticas; deinde historiam utriusque Testamenti; tum singulorum, pro cuiusque gravitate, Librorum analysim et exegesim.

II. Disciplinae biblicae curriculum in totidem annos partiendum est, quot annos debent alumni Ecclesiae intra Seminarii septa commorari ob sacrarum disciplinarum studia: ita ut, horum studiorum emenso spatio, quisque alumnus id curriculum integrum confecerit.

III. Magisteria Scripturae tradendae ita constituentur, quemadmodum cuiusque Seminarii conditio et facultates ferent: ubique tamen cavebitur, ut alumni copia suppetat eas res percipiendi, quas ignorare sacerdoti non licet.

IV. Quum ex una parte fieri non possit, ut omnium Scripturarum accurata explicatio in schola detur, ex altera necesse

⁶⁾ Sr. Lorinser l. c. S. 79.

sit omnes divinas Litteras sacerdoti esse aliquo pacto cognitae, praeceptoris erit, peculiares et proprios habere tractatus seu **i n t r o d u c t i o n e s** in singulos Libros, eorumque historicam auctoritatem, si res postulaverit, asserere, ac analysim tradere: qui tamen aliquanto plus, quam in ceteris, in eis Libris immorabitur ac Librorum partibus, quae graviores sunt.

V. Atque is ad Testamentum vetus quod attinet, fructum capiens ex iis rebus, quas recentiorum investigatio protulerit, seriem actarum rerum, quasque hebraeus populus cum aliis Orientalibus rationes habuit, edisseret; legem Moysi summam exponet; potiora vaticinia explanabit.

VI. Praesertim curabit, ut in alumnis intelligentiam et studium Psalmorum, quos divino officio quotidie recitaturi sunt, excitet: nonnullosque Psalmos exempli causâ interpretando, monstrabit, quemadmodum ipsi alumni suapte industria reliquos interpretentur.

VII. Quod vero ad novum Testamentum, presse dilucideque docebit, quatuor Evangelia quas habeant singula proprias tanquam notas, et quomodo authentica esse ostendantur; item totius evangelicae historiae complexionem, ac doctrinam in Epistolis ceterisque Libris comprehensam exponet.

VIII. Singularem quandam curam adhibebit in iis illustrandis utriusque Testamenti locis, qui ad fidem moresque christianos pertinent.

IX. Illud semper, maxime vero in novi Testamenti expositione meminerit, suis se praeceptis conformare eos, qui postea voce et exemplo vitae erudire ad sempiternam salutem populum debeant. Igitur inter docendum commonefacere discipulos studebit, quae sit optima via Evangelii praedicandi: eosque ex occasione ad exequenda diligenter Christi Domini et Apostolorum praescripta alliciet.

X. Alumni, qui meliorem de se spem facient, hebraeo sermone et graeco biblico, atque etiam, quoad eius fieri possit, aliqua alia lingua semitica, ut syriaca aut araba, erunt excolendi. „Sacrae Scripturae magistris necesse est atque theologos addecet, eas linguas cognitae habere, quibus libri canonici sunt primum ab agiographis exarati, easdemque optimum factu erit si colant alumni Ecclesiae, qui praesertim ad academicos theologiae gradus aspirant. Atque etiam curandum, ut omnibus in Academiis de ceteris item antiquis linguis, maxime semiticis, sint magisteria“. (Litt. Encycl. **P r o v i d e n t i s s i m u s**).

XI. In Seminariis, quae iure gaudent academicos theologiae gradus conferendi, augeri praelectionum de Sacra Scriptura numerum; altiusque propterea generales specialesque pertractari quaestiones, ac biblicae vel archeologiae, vel geographiae, vel chronologiae, vel theologiae, itemque historiae exegesis plus temporis studiique tribui oportebit.

XII. Peculiaris diligentia in id insumenda erit, ut secundum

leges a Commissione Biblica editas, delecti alumni ad academicos Sacrae Scripturae gradus comparentur: quod quidem ad idoneos divinarum Litterarum magistros Seminariis quaerendos non parum valebit.

XIII. Doctor Sacrae Scripturae tradendae sanctum habebit, nunquam a communi doctrina ac Traditione Ecclesiae vel minimum discedere: utique vera scientiae huius incrementa, quaecumque recentiorum sollertia peperit, in rem suam convertet, sed temeraria novatorum commenta negliget: idem eas dumtaxat quaestiones tractandas suscipiet, quarum tractatio ad intelligentiam et defensionem Scripturarum conducat: denique rationem magisterii sui ad eas normas diriget, prudentiae plenas, quae Litteris Encyclicis *P r o v i d e n t i s s i m u s* continentur.

XIV. Alumni autem quod scholae praelectionibus ad hanc assequendam disciplinam deerit, privato labore suppleant oportet. Quum enim particulatim omnem enarrare Scripturam magister prae angustis temporis non possit, privatim ipsi, certo ad hanc rem constituto spatio in dies singulos, veteris novique Testamenti attentam lectionem continuabunt; in quo optimum factu erit, breve aliquod adhiberi commentarium, quod opportune obscuriores locos illustret, difficiliore explicet.

XV. Alumni in disciplina biblica, ut in ceteris theologiae, quantum nimirum e scholae praelectionibus profecerint, periculum subeant, antequam ex una in aliam classem promoveri et sacris ordinibus initiari possint.

XVI. Omnibus in Academiis quisque, candidatus ad academicos theologiae gradus, quibusdam de Scriptura quaestionibus, ad *i n t r o d u c t i o n e m* historicam et criticam, itemque ad exegesis pertinentibus, respondebit; atque experimento probabit, satis se interpretationis gnarum ac hebraei sermonis graecique biblici scientem.

XVII. Hortandi erunt divinarum Litterarum studiosi, ut, praeter interpretes, bonos lectitent auctores, qui de rebus cum hac disciplina coniunctis tractant; ut de historia utriusque Testamenti, de vita Christi Domini, de Apostolorum, de itineribus et peregrinationibus Palestinensibus: ex quibus facile locorum morumque biblicorum notitiam imbibent.

XVIII. Huius rei gratiā, dabitur pro facultatibus opera, ut modica conficiatur in quoque Seminario bibliotheca, ubi volumina id genus alumni in promptu sint.

Hac volumus et iubemus, contrariis quibusvis non obstantibus.

Dr. Tumpach.

Beneficiát ručí za deterioraci obročních budov a pozemků.
Farář A. B. v M., opouštěje své beneficium, byl přidržán k náhradě 100 K pro zanedbání obytných budov farních a k náhradě 400 K pro zanedbání obročních pozemků. Farář vymlouval se tím, že prý již budovy převzal ve špatném stavu a že na jich